

UWAGI WSTĘPNE DO STAREGO PRZYMIERZA (TESTAMENTU) Z ISRAELEM

Stary Testament (nazywany przez Żydów – *Tanach/Tanak*, od słów: *Tora* / Nauka, *Newijm* / Prorocy, *Ketuwim* / Pisma) *Nowej Biblii Gdańskiej* opracowano na bazie: Hebrajsko - polskiego przekładu Świętych Ksiąg Żydowskich, dokonanego przez dr Izaaka Cyłkova z Wielkiej Synagogi Warszawskiej, wydanego w 1895 roku w Krakowie (oprócz 1,2 Kronik, Daniela, Ezdrasza, Nehemiasza); tekstu Septuaginty (przekładu z języka hebrajskiego na grecki, z III w. p.n.e.) oraz Biblii *Gdańskiej*.

Należy dodać, że manuskrypt, którym posługiwał się Cyłkow, różni się nieznacznie, czasem więcej, od tekstu Septuaginty (występują tam słowa, czy zdania - dodane, bądź pominięte).

Imię Boga podane Mojżeszowi ([II Mojżesza 3,14](#)) i zapisane tak zwanym tetragramem, choć tłumaczone jako: WIEKUISTY, BÓG, PAN – zawsze będzie pisane dużymi literami. Za Słownikiem Judaistycznym, wydanym przez Żydowski Instytut Historyczny w 2003 r. (dalej - **ŻIH**) podano niektóre wyjaśnienia.

Pięcioksiąg, stanowiący podstawę judaizmu, zwany jest po hebrajsku *Torą* (co znaczy: Nauka/Prawem); natomiast w Septuagincie, z gr. *Nomos* (Prawem, lub po staropolsku: Zakonem). W innych miejscach Pisma: Księgą Nauki Bożej ([Jezusa syna Nuna *S 24,26](#)), Księgą Nauki Prawa Mojżesza ([2 Królewska 14,16](#)), czy Księgą Przymierza ([Nehemiasza 8,3](#)). W jego skład wchodzi pięć Ksiąg, nazwanych przez Żydów - Pięć Piątých Nauki, a przez hellenistów - Pięcioksięgiem. Szczegółowe nazwy każdej z Ksiąg określane są przez Żydów od początkowych, hebrajskich wyrazów, umieszczonych na czele; bądź liczbowo (I, II, III, IV, V); natomiast w tłumaczeniu greckim zostały nadane przez autorów przekładu (*Genesis* / Początek, *Exodus* / Wyjście, *Leuiticus* / Lewicka **, *Numeri* / Liczb, *Deuteronomium* / Powtózonego Prawa).

Pierwsze zwoje Pięcioksięgu były pisane na pergaminie i przedstawiały szeregi liter, ściśle umieszczonych obok siebie, tak, że wyraz zlewał się z wyrazem. Ilość głosek każdej kolumny określona była stałą liczbą, od której nie należało odstępować. Trudno oznaczyć, w której epoce tekst Pięcioksięgu przyjął obecny kształt, to znaczy podzielono go na rozdziały i wiersze. Nie wiadomo też, kiedy go zaopatriono w znaki samogłoskowe.

Tora była początkowo spisana pismem starohebrajskim, zbliżonym do fenickiego. (Za czasów Mojżesza sztuka pisania była już dość powszednia, a starohebrajski alfabet był w użyciu do II wieku p.n.e.). Natomiast pismo nowohebrajskie bliższe jest aramejskiemu.

Jeżeli chodzi o język, to wszystko świadczy, że język hebrajski nie był zakrzepłym w sobie, ale wciąż się rozwijał, zmieniał budowę oraz podlegał obcym wpływom (m. in.: egipskim, greckim, czy aramejskim). Głównymi jego właściwościami są: Ścisłość, zwięzłość, jędrność, wielka obfitość synonimów, często używana gra słów, bogactwo form czasownika; podrzędne znaczenie samogłosek, których w piśmie prawie się nie używa.

Rdzeń słowa składa się najczęściej z trzech liter i z niego tworzą się rzeczowniki, i przymiotniki. Brak jest rodzaju nijakiego oraz właściwej deklinacji, zastąpionej przez przedimki, albo przystawki do liter przed rzeczownikiem. Czas teraźniejszy formowany jest za pośrednictwem imiesłowu. Tworzenie formy biernej z czynnej następuje przez zmianę samogłosek. Brak jest oddzielnej formy dla stopnia wyższego i najwyższego. Przecinki występują jako znaki rytmiczne, służące do oznaczenia akcentu

oraz określenia logicznego związku pomiędzy pojedynczym wyrazem, a całym zdaniem.

* za **Septuagintą** (dalej - **S**, lub indeks ^S) - **Księga Jezusa syna Nuna**. W tłumaczeniu tekstu Izaaka Cylkowa (dalej - **C**) - Jezus syn Nuna to Jehoszua syn Nuna; wg. Judische Lexikon, Berlin 1930 - Jehoszua / Jeszua; wg. New Bible Dictionary 1962, z aramejskiego - Yešu (czytaj: Jeszu; porównaj w innych tłumaczeniach: **Nehemiasza 3,19**); wg. **S** - Jesus (czytaj: Jesus); stąd polskie - Jezus syn Nuna.

** od izraelskiego pokolenia Lewiego (z 12 synów Jakóba), które pełniło służbę w Świątyni (w tym kapłańskiego rodu Ahrona)

Katowice 1996 - 2011

STARE PRZYMIERZE Z ISRAELEM

TORA * PIĘCIOKSIĄG MOJŻESZA

I Mojżesza

Bereszit ** I Księga Mojżesza

1. Na początku * Bóg stworzył niebiosa ** i ziemię. Hebrajczyków 11,3 ² Zaś ziemia była niewidoczna ^{S*}, bezładna i ciemność nad otchłanią; a Duch Boga unosił się nad wodami. ³ I Bóg powiedział: Niech się stanie światło. Więc stało się światło. ⁴ I Bóg widział światło, że **jest** dobre; więc rozdzielił między światłem, a ciemnością. ⁵ Bóg też nazwał światło - dniem, a ciemność nazwał nocą. I był wieczór, i był ranek - dzień pierwszy. ⁶ Bóg też powiedział: Niech będzie przestwór * w środku wód i niech przedzieli między wodami - a wodami. ⁷ I Bóg uczynił przestwór; uczynił też rozdział między wodami, które są pod przestworem, a wodami które są nad przestworem. Więc tak się stało. ⁸ Bóg także nazwał przestwór - niebem *. I był wieczór, i był ranek - dzień drugi.

⁹ Bóg też powiedział: Niech się zbiorą w jedno miejsce wody spod nieba oraz niech się ukaze łąd. Więc tak się stało. ¹⁰ Bóg też nazwał łąd - ziemią, a zbiór wód nazwał morzami. I Bóg widział, że **jest** dobrze. ¹¹ Bóg też powiedział: Niech ziemia porośnie rośliną *, zieleń ** rozsiewającym nasienie, drzewem owocowym, **co** rodzi owoc według swojego rodzaju, w którym by było jego nasienie na ziemi. Więc tak się stało. ¹² A ziemia wydała roślinę, ziele rozsiewające nasienie według swojego rodzaju oraz drzewo, **co** rodzi owoc, w którym by było jego nasienie według swojego rodzaju. I Bóg widział, że **jest** dobrze. ¹³ I był wieczór, i był ranek - dzień trzeci.

¹⁴ Bóg też powiedział: Niech się staną * światła na przestworze nieba, aby przedzielać między dniem, a nocą; niech też służą jako znaki, wyznaczone pory **, dni i lata; ¹⁵ niech będą także światłami na przestworze nieba, dla przyświecania ziemi. Więc tak się stało. ¹⁶ I Bóg utworzył dwa wielkie światła: Większe światło dla panowania dniem i mniejsze światło dla panowania nocą, oraz gwiazdy. ¹⁷ I Bóg umieścił je na przestworze nieba dla przyświecania ziemi. ¹⁸ Także by panowały dniem i nocą, oraz

przedzielały między światłem, a ciemnością. I Bóg widział, że **jest** dobrze. ¹⁹ I był wieczór, i był ranek - dzień czwarty.

²⁰ Bóg też powiedział: Niech się zaroją wody rojem * żyjących istot **, a ptactwo niech się unosi *** nad ziemią, na przestworze nieba ²¹ I Bóg stworzył owe wielkie * potwory; wszelkie żyjące istoty według swojego rodzaju, **które** się poruszały i którymi zaroily się wody; oraz wszelkie skrzydlate ptactwo według swojego rodzaju. I Bóg widział, że **jest** dobrze. ²² Więc Bóg im pobłogosławił i powiedział: Rozradzajcie się, rozmnażajcie oraz napełnijcie wody w morzach, a ptactwo niech się rozmnaża na ziemi. ²³ I był wieczór, i był ranek - dzień piąty.

²⁴ Bóg też powiedział: Niech ziemia wyda żyjące istoty według swoich rodzajów: Bydło, płazy i zwierzęta lądowe według swoich rodzajów. Więc tak się stało. ²⁵ I Bóg utworzył zwierzęta lądowe według swoich rodzajów, bydło według swojego rodzaju, i wszelkie, ziemne płazy, według swojego rodzaju. I Bóg widział, że **jest** dobrze. ²⁶ Bóg też powiedział: Uczyńmy ludzi na Nasz obraz i według Naszego podobieństwa; niech panują nad rybami morza, nad ptactwem nieba, nad bydłem, nad wszelką ziemią oraz nad wszelkim płazem, co pełza po ziemi. ²⁷ I Bóg stworzył człowieka na Swój obraz, na obraz Boga go stworzył; stworzył ich mężczyzną i niewiastą. [Mateusz 19,4;](#) [Marek 10,6](#) ²⁸ Bóg także im błogosławił oraz Bóg do nich powiedział: Rozradzajcie się, rozmnażajcie, napełniajcie ziemię oraz ją podporządkujcie, i panujcie nad rybami morza, nad ptactwem nieba oraz nad wszelkim zwierzem, co się porusza na ziemi. ²⁹ Bóg też powiedział: Oto oddaję wam wszelkie ziele, **co** rozsiewa nasienie i jest na powierzchni całej ziemi oraz wszelkie drzewo, na którym jest owoc drzewa **co** rozsiewa nasienie; niech wam będą na pokarm. ³⁰ A wszelkiemu lądowemu zwierzowi, wszelkiemu ptactwu nieba i wszystkiemu, co się porusza na ziemi oraz jest w nim dusza żyjąca - **daję** na pokarm wszelką zieloną roślinę. Więc tak się stało. ³¹ I Bóg obejrzał wszystko, co uczynił. A było to bardzo dobre. I był wieczór, i był ranek - dzień szósty.

* co znaczy: z hebr. Nauka/Prawo; **S** Prawo

** hebrajska nazwa I Księgi Mojżesza; od pierwszego, hebrajskiego słowa tej Księgi: fon. *Bereszit* – Na początku

^{*1,1} w języku starohebrajskim forma bezczasowa, nie mająca odpowiednika w polskim; można powiedzieć „pewnego razu”; inni: **w pierwocinie, w pierwiastku**

^{**1,1} w rozszerzonym znaczeniu także (dalej - także): **niebo niebios / Niebo**

^{*1,2} z hebr.: **pustkowiec, chaosem**

^{*1,6} także: **firmament**

^{*1,8} czyli: **niebem dolnym** (liczba pojedyncza; w odróżnieniu od nieba niebios; patrz: [Nehemiasz 9,6](#))

^{*1,11} roślinnością w ogóle

^{**1,11} poszczególnymi gatunkami zbóż i jarzyn

^{*1,14} także: **Niech będą; niech się dokonają**

^{**1,14} także: **święte terminy**

^{*1,20} od słowa: biegać - jako słowo wyrażające masę. W szczególności oznacza zwierzęta wodne oraz ruchliwe zwierzęta lądowe; **S** - płazami i gadami

^{**1,20} także: **dusz, stworzeń**

^{***1,20} dokładnie: **lata na wszystkie strony**

^{*1,21} od słowa: wyciągać się

2. I były spełnione niebios, ziemia oraz cały ich zastęp. ² A siódmego dnia Bóg skończył Swoje dzieło, które uczynił; więc siódmego dnia odpoczął po całym Swoim dziele, które uczynił. [Hebrajczyków 4,4](#) ³ Bóg też pobłogosławił dzień siódmy oraz go poświęcił *; bowiem w nim Bóg zaprzestał czynić wszystkie Swoje dzieła, które stworzył. ⁴ Oto narodzenie * niebios i ziemi, przy ich stworzeniu, **w** czasie, w którym WIEKUISTY **, Bóg, uczynił niebo i ziemię. ⁵ **Lecz** zanim był na ziemi jakiś krzew polny i zanim weszło jakieś polne ziele, WIEKUISTY, Bóg, nie spuścił deszczu na ziemię; nie było także człowieka, aby uprawiać ziemię; ⁶ ale z ziemi wznosiła się para oraz

zrosiła całą powierzchnię ziemi. ⁷ I tak WIEKUISTY, Bóg, utworzył człowieka z prochu ziemi oraz tchnął w jego nozdrza dech życia, a człowiek stał się istotą żyjącą.

⁸ Zaś WIEKUISTY, Bóg, **wcześniej** zasadził ogród w Edenie ^{*}, po czym umieścił tam człowieka, którego stworzył. ⁹ WIEKUISTY, Bóg, wyprowadził też z ziemi wszelkie urocze na spojrzenie i smaczne do spożycia drzewo, a w środku ogrodu drzewo Życia oraz drzewo Poznania Dobrego i Złego. ¹⁰ Zaś z Edenu wypływa strumień dla zraszania ogrodu, a stamtąd się rozdziela i rozpada na cztery odnogi. ¹¹ Nazwa jednej **to** Pizon ^{*}; to ta, co okrąża całą ziemię Chawila, gdzie **jest** złoto. ¹² A złoto tego kraju **jest** wyborowe; tam też jest Bdeion ^{*} i kamień berylowy. ¹³ A nazwa drugiego strumienia **to** Gichon ^{*}; to ten, który okrąża całą ziemię Kusz ^{**} ¹⁴ A nazwa trzeciego strumienia **to** Chidekel ^{*}; to ten, co płynie na wschód Aszuru ^{**}. A czwartym strumieniem jest Frat ^{***}.

¹⁵ I WIEKUISTY, Bóg, wziął człowieka oraz go osadził w ogrodzie Eden, by go uprawiał i dozorował. ¹⁶ WIEKUISTY, Bóg, przykazał też człowiekowi ^{*}, mówiąc: Możesz spożywać z każdego drzewa ogrodu; ¹⁷ ale z drzewa Poznania Dobrego i Złego - nie będziesz z niego spożywał; bo gdy z niego spożyjesz, wydany śmierci ^{*} - umrzesz.

¹⁸ PAN Bóg także powiedział: Nie jest dobrze, aby człowiek pozostał samotnym; uczynię mu pomoc, jemu odpowiednią. ¹⁹ I PAN Bóg, **który** utworzył z ziemi wszystkie dzikie zwierzęta, i całe ptactwo nieba, przyprowadził je do człowieka, aby zobaczyć, jak je nazwie. A jak człowiek nazwie każdą żywą istotę - taką będzie jej nazwa.

²⁰ Więc człowiek nadał nazwy całemu bydłu, ptactwu nieba i wszelkiemu dzikiemu zwierzwowi; ale nie znalazł pomocy dla człowieka, **dla** niego odpowiedniej. ²¹ Ale WIEKUISTY, Bóg, przypuścił odurzenie na człowieka i on zasnął; wyjął też jedno z jego żeber oraz zwał za nim ciało. ²² I PAN Bóg ukształtował żebro, które wyjął z człowieka - na niewiastę oraz przyprowadził ją do człowieka. [1 Koryntian 11,8](#) ²³ A człowiek powiedział: Tym razem to jest kość z moich kości oraz cielesna natura ^S z mojej cielesnej natury ^S; tę będą nazywać mężatką, bo ona **jest** wzięta z męża. [1 Koryntian 11,7](#) ²⁴ Dlatego mąż opuszcza swojego ojca i swoją matkę, a łączy się ze swą żoną oraz stają się dla ^S jednego ciała wewnętrznego ^{*S}. [Mateusz 19,5](#); [Marek 10,7](#); [1 Koryntian 6,16](#) ²⁵ A człowiek i jego żona byli oboje nadzy, ale się nie wstydzili.

*2,3 w znaczeniu: **odłączył** z rzędu dni powszednich

*2,4 inni: **dzieje, genealogia**; **S** także: **powstanie, początek**

**2,4 Imię Boga podane Mojżeszowi ([II Mojżesza 3,14](#)) i zapisane tetragramem, chociaż jest tłumaczone jako WIEKUISTY, BÓG, PAN - zawsze będzie pisane dużymi literami.

*2,8 co znaczy: Rozkoszy

*2,11 co znaczy: Szeroko się rozlewający

*2,12 nie wiadomo, co to słowo dokładnie oznacza (najprawdopodobniej minerał z okolic morza Kaspijskiego, lub aromatyczną żywicę)

*2,13 co znaczy: Bystry

**2,13 późniejszą Etiopię

*2,14 S: Tygrys

2,14 względnie: Aszszuru; **S: Asyrii (Assyrii)

***2,14 S: Eufrat

*2,16 Adamowi; co znaczy: **człowiekowi**

*2,17 także: **przedwcześnie S**: **śmiercią umrzesz**

*2,24 S także: **osobowości opartej na cielesnej naturze, cielesnej natury**

3. Zaś wąż był bardziej chytry niż wszelki dziki zwierz, którego uczynił WIEKUISTY, Bóg; zatem powiedział do niewiasty: Czy Bóg powiedział: Nie **wolno** wam spożywać z żadnego drzewa ogrodu? [2 Koryntian 11,3](#) ² A niewiasta powiedziała do węża: Możemy spożywać z owocu drzew ogrodu. ³ Tylko z owocu drzewa, które **jest** w środku ogrodu - powiedział Bóg - z niego nie spożywajcie i go nie dotykajcie, abyście nie umarli. ⁴ A wąż powiedział do niewiasty: Umrzeć nie umrzecie. [Jan 8,44](#) ⁵ Ale Bóg wie, że **w** dniu, **w** którym będziecie z niego jeść, otworzą się wasze oczy i staniecie

się jak bogowie **S***, co poznają dobre i złe. ⁶ Więc niewiasta widząc, że **owoc** drzewa jest dobry do spożycia, że jest rozkoszą dla oczu, a **samo** drzewo pożądane do nuczania się ***S** - wzięła z jego owocu i jądła; dała też swojemu mężowi przy sobie i jadł. **1 Do Tymoteusza 2,14** ⁷ Zatem otworzyły się oczy obojga oraz poznali, że są nadzy. Więc splekli figowe liście i uczynili sobie przepaski.

⁸ Usłyszeli też głos WIEKUISTEGO, Boga, **który** z dziennym powiewem rozlegał się po ogrodzie; więc Adam skrył się przed obliczem WIEKUISTEGO, Boga, pomiędzy drzewa ogrodu, a także jego żona. ⁹ Zaś WIEKUISTY, Bóg, zawołał Adama oraz do niego powiedział: Gdzie jesteś? ¹⁰ A **on** odpowiedział: Słyszałem Twój głos w ogrodzie i wystraszyłem się, ponieważ jestem nagi; zatem się ukryłem. ¹¹ A **Bóg** rzekł: Kto ci powiedział, że jesteś nagi? Czy jadłeś z drzewa, o którym ci przykazałem, **by** z niego nie jeść? ¹² Zaś Adam powiedział: Niewiasta, którą przy mnie umieściłeś, to ona mi dała z drzewa, więc jadłem. ¹³ A WIEKUISTY, Bóg, powiedział do niewiasty: Co ty uczyniłaś? Zaś niewiasta oznajmiła: Wąż mnie skusił i jadłam. ¹⁴ Zatem WIEKUISTY, Bóg, powiedział do węża: Że to uczyniłeś, bądź przeklętym pomiędzy wszelkim bydłem i wszelkim dzikim zwierzem; będziesz się czołgał na twoim brzuchu oraz żywił się prochem po wszystkie dni twego życia. ¹⁵ Także wznienę nienawiść między tobą - a niewiastą, oraz między twoim potomstwem ***** - a jej potomstwem; ono porazi ci głowę, a ty mu porazisz piętę. ¹⁶ **Zaś** do niewiasty powiedział: Wielce, wielce pomnożę męki twjej brzemienności; w bólach ***** będziesz rodziła dzieci i do twojego męża **będzie się skłaniać** twoja żądza, a on będzie panował nad tobą. **1 Koryntian 14,34** ¹⁷ Zaś do Adama powiedział: **Za to**, że usłuchałeś głosu twojej żony i jadłeś z drzewa, o którym ci przykazałem, mówiąc: Nie będziesz z niego jadł - niech dzięki tobie ***** będzie przeklętą ziemia; w utrapieniu **przyjdzie** ci się z niej żywić, po wszystkie dni twego życia. ¹⁸ Będzie ci rodziła cierń i oset, **przyjdzie** ci się żywić polnym zieleń. ¹⁹ W pocie twego oblicza będziesz spożywał chleb, aż powrócisz do ziemi, gdyż jesteś z niej wzięty; bowiem ty **jesteś** prochem, więc w proch się obrócisz. ²⁰ A Adam nazwał imię swej żony - Chawa *****, gdyż ona się stała matką wszystkich żyjących.

²¹ WIEKUISTY, Bóg, sprawił też Adamowi i jego żonie skórzane szaty oraz ich przyodział. ²² Nadto WIEKUISTY, Bóg, powiedział: Oto człowiek stał się jak jeden z Nas, co do wiedzy dobrego i złego. A teraz może sięgnie swą ręką i weźmie też z drzewa Życia, i spożyje, aby żył na wieki. ²³ Więc WIEKUISTY, Bóg, wydalil go z ogrodu Eden, aby uprawiał ziemię z której został wzięty. ²⁴ Tak wypędził ***** człowieka, a na wschód od ogrodu Eden usadowił cherubów oraz płomienny miecz wirujący dla strzeżenia drogi do drzewa Życia.

*3,5 także: **władcy, sędziowie**

*3,6 także: hebr. **mądrego pojmowania**; **S** także: **rozumienia, postrzegania, poznania; rozważania**

*3,15 także: **nasieniem**

*3,16 także: **w skałeczeniach, smutkach, trudzie, udrękach**

*3,17 także: **z powodu ciebie; S w twoim czynie**

*3,20 spolszczone: Ewa; co znaczy: Matka wszystkich

*3,24 także: **odepchnął, oddalił, odrzucił**

4. Zaś Adam poznał cieleśnie Chawę, swoją żonę, więc poczęła i urodziła Kaina *****; bo powiedziała: Nabyłam mężczyznę od WIEKUISTEGO. ² I jeszcze urodziła jego brata - Hebla *****. Hebel był pasterzem trzód, zaś Kain uprawiał rolę. ³ A po pewnym czasie stało się, że Kain przyniósł WIEKUISTEMU dar z owoców ziemi; ⁴ także Hebel przyniósł z pierwotnych swojej trzody oraz z ich tłuszczu. Zaś PAN wejrzał na Hebla oraz na jego dar; **Hebrajczyków 11,4** ⁵ ale na Kaina i na jego dar nie wejrzał. Więc to bardzo gniewało Kaina oraz zapadły się jego policzki. ⁶ A WIEKUISTY powiedział do Kaina: Czemu się gniewasz i czemu się zapadły twoje policzki? ⁷ Prze-

cięż jeżeli się poprawisz * - twoje **pozostanie** pierwszeństwo; a jeśli się nie poprawisz - u drzwi leży wina; a ma ona skłonność do ciebie, lecz ty masz nad nią panować. ⁸ Więc Kain powiedział * to swojemu bratu Heblowi. Także się stało, że kiedy byli na polu, Kain powstał ** na swojego brata Hebla i go zabił. **Mateusz 23,35; Judasa 11** ⁹ A WIEKUISTY powiedział do Kaina: Gdzie **jest** twój brat Hebel? Zatem odpowiedział: Nie wiem; czyż to ja **jestem** stróżem mojego brata? ¹⁰ A **Bóg** powiedział: Co uczyniłeś! Głos krwi twój brata woła do Mnie z ziemi. ¹¹ Bądź teraz wyklętym z ziemi *, co otworzyła swą paszczę, by z twej ręki przyjąć krew twój brata. ¹² Kiedy będziesz uprawiał rolę, nie wyda ci więcej swej siły; będziesz tułaczem oraz zbiegiem na ziemi. ¹³ Zaś Kain powiedział do WIEKUISTEGO: Zbyt wielką **jest** moja kara, abym ją zniósł. ¹⁴ Oto dziś mnie wypędzasz z **o** oblicza tego kraju, bym się ukrywał przed Twym obliczem, i był tułaczem oraz zbiegiem na ziemi; przecież ktokolwiek mnie spotka, **ten** mnie zabije. ¹⁵ A WIEKUISTY powiedział do niego: Zaiste, ktokolwiek by zabił Kaina, poniesie siedmiokrotną pomstę. WIEKUISTY uczynił też znak * dla Kaina, by go nikt nie zabijał, kto go spotka. ¹⁶ I tak Kain uszedł sprzed oblicza WIEKUISTEGO oraz osiadł w krainie Nod *, na wschodzie od Edenu. ¹⁷ Kain poznał też swoją żonę, więc poczęła i urodziła Chanocha *; wtedy także, budując miasto, nadał temu miastu nazwę od imienia swojego syna – Chanoch. ¹⁸ A Chanochowi urodził się Irad; zaś Irad spłodził Mechujaela, a Mechujael spłodził Metuszaela, a Metuszael spłodził Lemecha *. ¹⁹ Zaś Lemech pojął sobie dwie żony; imię jednej **to** Ada *, a imię drugiej **to** Cylla **. ²⁰ Ada urodziła Jabalą; to on stał się ojcem **tych, co** mieszkają w namiotach, przy hodowli bydła. ²¹ Zaś imię jego brata **to** Jubal; ten stał się ojcem grających **na** cytrze oraz podwójnym flecie. ²² Zaś Cylla, ona też urodziła Tubal - Kaina, który z miedzi oraz żelaza wykuwał wszelkie rolnicze narzędzia. A siostrą Tubal - Kaina była Naama *. ²³ Potem Lemech powiedział do swych żon: Słuchajcie mojego głosu Ado i Cylo - żony Lemecha, nadstawcie ucho **ku** mojej mowie. Oto zabiłem mężów za moją ranę, a za mój siniec - młodzieńców. ²⁴ Jeśli Kain miał być siedem razy pomszczony, to Lemech **będzie** siedemdziesiąt siedem razy *. ²⁵ Zaś Adam jeszcze raz poznał swoją żonę, więc urodziła syna oraz nazwała jego imię Szet *, **mówiąc** ^S: Gdyż Bóg dał mi inne potomstwo, zamiast Hebla, którego zabił Kain. ²⁶ A Szetowi także urodził się syn i nazwał jego imię Enosz *. Wtedy to zaczęto wzywać ** Imienia WIEKUISTEGO, Boga.

*4,1 co znaczy: Nabyty

*4,2 spolszczone: Abła; co znaczy: Tchnienie, znikomość

*4,7 także: **będziesz czynił dobrze, śmiało podniesiesz oblicze**

*4,8 inni talmudyści podają (dalej: inni), że to słowo również znaczy: **knuł przeciwko**

4,8 inni: **czatował

*4,11 inni: **bardziej niż ziemia**

*4,15 raczej broń niż piętno

*4,16 co znaczy: Ucieczka, wygnanie

*4,17 co znaczy: Poświęcony; spolszczone: Enoch

*4,18 co znaczy: Potężny; inni: Niszczyciel

*4,19 co znaczy: Ozdoba

**4,19 co znaczy: Cień

*4,22 co znaczy: Nadobna, Rozkoszna

*4,24 dosłownie: liczbę okrągłą, nieokreśloną

*4,25 spolszczone: **Set**; co znaczy: Zastępca

*4,26 co znaczy: Słaby, znikomy

4,26 także: **ogłaszać, czcić; nadawać rzeczom i ludziom nazwy pochodzące od Boga

5. Oto rodopis potomków Adama. W czasie, **gdy** Bóg stworzył Adama, uczynił go na podobieństwo Boga. ² Stworzył ich - mężczyznę i niewiastę, oraz im błogosławił; nazwał także ich imię Adam *, w czasie, **gdy** zostali stworzeni. ³ Zaś Adam przeżył sto trzydzieści lat i na **swoje** podobieństwo oraz swój obraz spłodził **syna**, i nazwał

jego imię Szet. ⁴ A po spłodzeniu Szeta, dni Adama były przez osiemset lat; spłodził też synów i córki. ⁵ A wszystkie dni Adama, które przeżył, były przez dziewięćset trzydzieści lat; i umarł. ⁶ Zaś Szet przeżył sto pięć lat i spłodził Enosza. ⁷ A po spłodzeniu Enosza, Szet żył osiemset siedem lat oraz spłodził synów i córki. ⁸ A wszystkie dni Szeta były przez dziewięćset dwanaście lat, i umarł.

⁹ Zaś Enosz przeżył dziewięćdziesiąt lat i spłodził Kenana. ¹⁰ A po spłodzeniu Kenana, Enosz żył osiemset piętnaście lat oraz spłodził synów i córki. ¹¹ A wszystkie dni Enosza były przez dziewięćset pięć lat; i umarł.

¹² Zaś Kenan przeżył siedemdziesiąt lat i spłodził Mahalalela *. ¹³ A po spłodzeniu Mahalalela, Kenan żył osiemset czterdzieści lat oraz spłodził synów i córki. ¹⁴ A wszystkie dni Kenana były przez dziewięćset dziesięć lat, i umarł.

¹⁵ A Mahalalel przeżył sześćdziesiąt pięć lat i spłodził Jereda *. ¹⁶ A po spłodzeniu Jereda, Mahalalel żył osiemset trzydzieści lat oraz spłodził synów i córki. ¹⁷ A wszystkie dni Mahalalela były przez osiemset dziewięćdziesiąt pięć lat, i umarł.

¹⁸ A Jered przeżył sto sześćdziesiąt dwa lata i spłodził Chanocha *. ¹⁹ A po spłodzeniu Chanocha, Jered żył osiemset lat oraz spłodził synów i córki. ²⁰ A wszystkie dni Jereda liczyły dziewięćset sześćdziesiąt dwa lata, i umarł.

²¹ A Chanoch przeżył sześćdziesiąt pięć lat i spłodził Metuszelacha *. [Hebrajczyków 11,5; Judasa 14](#) ²² A po spłodzeniu Metuszelacha, Chanoch chodził * z Bogiem jeszcze trzysta lat oraz spłodził synów i córki. ²³ A wszystkie dni Chanocha były przez trzysta sześćdziesiąt pięć lat. ²⁴ I tak Chanoch chodził z Bogiem, i go nie było *, bo Bóg go zabrał.

²⁵ A Metuszelach przeżył sto osiemdziesiąt siedem lat i spłodził Lemecha *. ²⁶ A po spłodzeniu Lemecha, Metuszelach żył siedemset osiemdziesiąt dwa lata oraz spłodził synów i córki. ²⁷ A wszystkie dni Metuszelacha były przez dziewięćset sześćdziesiąt dziewięć lat, i umarł.

²⁸ A Lemech przeżył sto osiemdziesiąt dwa lata i spłodził syna. ²⁹ I nazwał jego imię Noach *, mówiąc: Niech ten nas pocieszy z powodu ^S naszej pracy oraz z powodu ^S trudów naszych rąk, na ziemi, którą przeklął Bóg. ³⁰ A po spłodzeniu Noacha, Lemech żył pięćset dziewięćdziesiąt pięć lat oraz spłodził synów i córki. ³¹ A wszystkie dni Lemecha były przez siedemset siedemdziesiąt siedem lat, i umarł. ³² A Noach był w wieku pięciuset lat, gdy Noach spłodził Szema *, Chama ** i Jafeta ***.

*^{5,2} co znaczy: człowiek

*^{5,12} co znaczy: Chwała Boża

*^{5,15} co znaczy: Mąż nizin

*^{5,18} spolszczone: Enocha; co znaczy: Poświęcony

*^{5,21} spolszczone: Matuzalema; co znaczy: Mąż strzały

*^{5,22} także: **wdrażał się**

*^{5,24} co oznacza: nagle zniknął za życia

*^{5,25} co znaczy: Potężny; Tego, co powali na ziemię

*^{5,29} co znaczy: Spoczywający; spolszczone: **Noe**

*^{5,32} co znaczy: Imię

**^{5,32} co znaczy: Gorący

***^{5,32} co znaczy: Otwarty; Rozpostarty; Rozprzestrzeniający się

6. Stało się też, kiedy ludzie zaczęli się rozmnażać na ziemi oraz narodziły się im córki, ² że synowie Boga ujrzawszy córki ludzkie, że były piękne, wzięli je sobie za żony; ze wszystkich, które sobie upodobałi. ³ A BÓG powiedział: Nie będzie długo walczył * Mój duch w człowieku, ponieważ jest on także cielesną naturą ^{S**}; zatem jego dni będą liczyć sto dwadzieścia lat. ⁴ W owe czasy powstali na ziemi olbrzymi; także w następstwie tego, że synowie Boga wchodzili do ludzkich córek i im rodziły; to są owi mocarze, którzy byli od wieków mężami sławy.

⁵ A WIEKUISTY widział, że na ziemi wzmogła się niegodziwość człowieka i wciąż tylko niegodziwe są jego knowania oraz zamysły serca. ⁶ Wtedy WIEKUISTY pożałował, że utworzył człowieka na ziemi; więc ubolewał w Swoim sercu. ⁷ Zatem WIEKUISTY powiedział: Zglądę z oblicza ziemi ludzi, których stworzyłem; tak człowieka, jak i bydłę; tak robactwo, jak i ptactwo nieba; bo żałuję, że je stworzyłem. ⁸ Ale Noach znalazł łaskę w oczach WIEKUISTEGO.

⁹ Oto dzieje Noacha. Noach był mężem sprawiedliwym; był on nieskazitelnym za swoich czasów; Noach chodził * z Bogiem. ² Piotra 2,5 ¹⁰ Noach spłodził też trzech synów: Szema, Chama i Jafeta. ¹¹ Ale ziemia była skażona przed Bogiem oraz ziemia napełniła się krzywdą *. ¹² Bóg także widział ziemię, że oto jest skażona; bowiem każda cielesna natura S skaziła swoją drogę na ziemi. ¹³ Zatem Bóg powiedział do Noacha: Przyszedł przede Mną koniec każdej cielesnej natury, bo ziemia napełniła się przez nich krzywdą; zatem tak zniweczę ich z ponad ziemi. ¹⁴ Zbuduj sobie arkę * z drzewa cyprysowego. Zaś w arce zrobisz przegrody ** oraz pokryjesz ją smołowcem z zewnątrz i wewnątrz. Hebrajczyków 11,7 ¹⁵ A tak oto ją urządzisz: Długość arki - trzysta łokci *, jej szerokość - pięćdziesiąt łokci, a jej wysokość - trzydzieści łokci. ¹⁶ Zrobisz w arce otwory * i zakończysz je wznwyż na łokieć; a z jej boku umieścisz drzwi arki; uczynisz ją o dolnych, średnich i wyższych piętrach. ¹⁷ A oto Ja sprowadzam potop - wody na ziemię, by zniweczyć spod nieba wszelką cielesną naturę S, w której jest tchnienie * życia; wszystko, co jest na ziemi - wyginie. ¹⁸ Ale z tobą ustanowię Moje przymierze *; zatem wejdiesz do łodzi - ty oraz z tobą twoi synowie, twoja żona i żony twoich synów. ¹⁹ Z wszystkiego też, co żyje, z wszelkiej cielesnej natury S, z każdego wprowadzisz do arki po parze, abyś je z sobą zachował; niech to będą samiec i samica. ²⁰ Z ptactwa według jego rodzaju oraz z bydła według jego rodzaju - niech z każdego wejdą do ciebie po parze, aby zostały zachowane. ²¹ Zaś ty nabierz sobie na pokarm wszelkiej strawy * oraz nagromadź ją u siebie, by była pokarmem tobie i im. ²² Więc Noach to uczynił; według wszystkiego, co mu polecił Bóg, tak uczynił.

*6,3 także: **prawować się, walczyć ze zmysłowością ciała; rozsądzać jako sędzia**

6,3 S gr.: *sarks*; także: **osobowością opartą na cielesnej naturze, ciałem wewnętrznym

*6,9 także: **podróżował, żył, umarł**

*6,11 także: **przemocą, okrucieństwem, niesprawiedliwością, złem**

*6,14 także: **skrzynię**; w znaczeniu pochodnym: łódź, okręt; **ZIH** hebr. *tewa*; także nazwa kosza w którym uratowano Mojżesza.

6,14 także: **gniazda

*6,15 wg. Talmudu: sześciokrotna szerokość dłoni

*6,16 dosłownie: **światła**

*6,17 także: **duch**

*6,18 w domyśle: rozcięte z obecnym światem

*6,21 chodzi o strawę roślinną

7. I BÓG powiedział do Noacha: Wejdź do arki, ty i cały * twój dom, bo upatrzyłem ciebie jako sprawiedliwego przede Mną w tym wieku **. ² Zabierzesz ze sobą po siedmioro z wszelkiego czystego bydła - samca i jego samicę; zaś ze zwierząt nieczystych po parze - samca i jego samicę. ³ Również po siedmioro z ptactwa nieba - samca oraz samicę, by zachować ich nasienie na całej powierzchni ziemi. ⁴ Gdyż po dodatkowo siedmiu dniach, przez czterdzieści dni i czterdzieści nocy, spuszczę na ziemię deszcz oraz zglądę z oblicza ziemi wszelki byt, który utworzyłem. ⁵ Zatem Noach spełnił wszystko tak, jak mu polecił Bóg.

⁶ A Noach był wtedy w wieku sześciuset lat. I nastał potop - wody na ziemi. ⁷ Zaś Noach wszedł do arki z powodu wód potopu, a z nim jego synowie, jego żona i żony jego synów. Mateusz 24,37- 38; 1 Piotra 3,20 ⁸ Także z czystego bydła, z nieczystych zwierząt, z ptactwa i ze wszystkiego, co się rusza po ziemi, ⁹ do arki weszły z

Noachem do **S** pary - samiec i samica, jak Bóg polecił Noachowi. ¹⁰ A po siedmiu dniach stało się, że na ziemi nastały wody potopu. ¹¹ Sześćsetnego roku **życia Noacha**, drugiego miesiąca, siedemnastego dnia **tego** miesiąca - w ten dzień rozwarły się wszystkie źródła bezmiernej otchłani i otworzyły się spusty niebios. ¹² A deszcz padał na ziemię przez czterdzieści dni i czterdzieści nocy. ¹³ Właśnie owego dnia wszedł do arki Noach oraz Szem, Cham i Jafet - synowie Noacha, także żona Noacha, oraz z nimi trzy żony jego synów. ¹⁴ Oni oraz według swego rodzaju wszelki zwierzę, wszelkie było według swojego rodzaju, wszelki płaz pełzający po ziemi według swojego rodzaju, oraz wszystko co lata według swego rodzaju - wszelkie skrzydlate ptactwo. ¹⁵ Tak więc, do arki weszło z Noachem do **S** pary z każdej cielesnej natury **S**, w której było tchnienie życia. ¹⁶ A **z** tych, które weszły, wszedł samiec i samica z każdej cielesnej natury **S** - jak mu polecił Bóg. I WIEKUISTY, Bóg, zamknął za nim. ¹⁷ Zatem na ziemi był potop przez czterdzieści dni. I wody stały się wielkie oraz podniosły arkę, więc uniosła się wysoko nad ziemię. ¹⁸ A wody się wzmogły oraz bardzo wezbrały na ziemi; więc arka pływała po powierzchni wody. ¹⁹ Zaś wody na ziemi wzmagały się coraz bardziej oraz pokryły wszystkie wysokie góry, co są pod całym niebem. ²⁰ Wody wezbrały ponad **szczyty na** piętnaście łokci, zatem góry zostały zakryte. ²¹ Wyginęła też wszelka cielesna natura **S**, **która** się poruszała na ziemi - z ptactwa, z bydła, ze zwierząt oraz z wszelkiego roju rojącego się na ziemi; a także wszyscy ludzie. ²² Pomarło wszystko, w czyje nozdrza **był** tchnięty duch życia, ze wszystkiego, co było na lądzie. ²³ Tak **Bóg** zgładził na obliczu ziemi cały byt, od człowieka do bydła, płaza i ptaka nieba; te zostały zgładzone z ziemi. A pozostał tylko Noach i to, co było z nim w arce. ²⁴ Zaś wody opanowały ziemię na sto pięćdziesiąt dni.

*7,1 chodzi nie tylko o rodzinę, ale i o dobytek, sprzęty oraz narzędzia

7,1 także: **plemieniu, pokoleniu

8. Ale Bóg wspomniał * na Noacha, na wszystkie zwierzęta oraz na całe bydło, które było z nim w arce; zatem Bóg poprowadził wiatr po ziemi i wody się uciszyły. ² Zamknęły się także źródła otchłani oraz upusty niebios, więc deszcz z nieba został wstrzymany. ³ Wody zaczęły ustępować z ponad ziemi, wciąż się cofając; i po upływie stu pięćdziesięciu dni wody opadły. ⁴ A siódmego miesiąca, siedemnastego dnia **tego** miesiąca, arka osiadła na górach Ararat *. ⁵ Zaś wody wciąż opadały, aż do dziesiątego miesiąca. Dziesiątego **miesiąca**, pierwszego dnia tego miesiąca, ukazały się wierzchołki gór. ⁶ I stało się, że po upływie czterdziestu dni Noach otworzył okno * arki, które **wcześniej** uczynił. ⁷ Wypuścił także kruka *, a ten wciąż latał tam i z powrotem, dopóki nie oschły wody na ziemi. ⁸ Wtedy wypuścił od siebie gołębicę, by zobaczyć, czy zmniejszyły się wody na powierzchni ziemi. ⁹ Lecz gołębicą nie znalazła przystanku dla swej nogi i wróciła do niego, do arki, bo woda była jeszcze na powierzchni całej ziemi. Zatem wyciągnął swoją rękę i ją wziął, i wpuścił ją do siebie, do arki. ¹⁰ A gdy przeczekał jeszcze siedem dalszych dni, znowu wypuścił z arki gołębicę. ¹¹ Zaś gołębicą wróciła do niego pod wieczór; i oto zerwany liść oliwnika * w jej dzióbku; więc Noach poznał, że zmniejszyły się wody na ziemi. ¹² Zatem przeczekał jeszcze siedem dalszych dni oraz wypuścił gołębicę; ale więcej do niego nie wróciła. ¹³ I stało się, **że** sześćsetnego pierwszego roku *, **w** pierwszym miesiącu, pierwszego dnia **tego** miesiąca wyschły wody na ziemi. Zaś Noach zdjął dach arki i spojrzał, a oto wyschła powierzchnia ziemi. ¹⁴ Drugiego miesiąca, dwudziestego siódmego dnia **tego** miesiąca, ziemia się osuszyła.

¹⁵ A Bóg powiedział do Noacha, mówiąc: ¹⁶ Wyjdź z arki, ty, twoja żona i z tobą twoi synowie oraz żony twych synów. ¹⁷ Wyprowadź ze sobą wszystkie zwierzęta, które **są** z tobą, ze wszelkiej cielesnej natury **S** - z ptactwa, z bydła i z wszelkiego robactwa pełzającego po ziemi - aby się roiły na ziemi, rozprzestrzeniały oraz rozmnażały na

ziemi. ¹⁸ Więc Noach wyszedł, a z nim jego synowie, jego żona oraz żony jego synów. ¹⁹ Wyszły z arki wszystkie zwierzęta, wszelkie robactwo i wszelkie ptactwo; wszystko, co pełza po ziemi według swoich rodzajów. ²⁰ A Noach zbudował WIEKUISTEMU ofiarnicę *; wziął z każdego czystego bydła i na tej ofiarnicy złożył całopalenia. ²¹ Zaś WIEKUISTY przyjął z zadowoleniem * wdzięczny zapach. WIEKUISTY powiedział też w swoim sercu: Nie będę więcej przeklinał ziemi z powodu człowieka, bo zamysł ludzkiego serca jest zły od jego młodości; nie będę więcej zatracił wszelkiego życia, tak, jak to uczyniłem. ²² Lecz dopóki trwać będzie ziemia - nie ustaną siew i żniwo, mróz i upał, lato i zima, dzień i noc.

*8,1 chodzi o troskliwą pamięć

*8,4 najprawdopodobniej Agri Dagh w Kurdystanie, na górze zwanej przez Persów Kuhi Nuch, czyli górą Noacha (12 mil od Erewania)

*8,6 dokładniej: **zakratowany luk**

*8,7 także: **wronę**

*8,11 drzewa oliwnego

*8,13 życia Noacha

*8,20 także: **ołtarz**

*8,21 także: **uspokojeniem**

9. Bóg też pobłogosławił Noacha i jego synów oraz do nich powiedział: Rozmnażajcie się, bądźcie licznymi i napełnijcie ziemię. ² A bojaźń i trwoga **przed** wami niech będzie nad wszelkim zwierzęciem ziemi oraz nad każdym ptactwem nieba. Wszystko co się porusza na ziemi i wszystkie ryby morza oddane **są** w waszą moc. ³ Wszystko co się rusza i co żyje, będzie wam na pokarm; wszystko **to** wam oddałem, podobnie jak zieloną roślinę. ⁴ Jednak nie będziecie jeść mięsa z jego duszą *, z krwią jego. ⁵ W szczególności będę poszukiwał waszej krwi, służącej waszemu życiu; będę jej poszukiwał z ręki wszelkiego życia; także z ręki człowieka - z ręki jednego **względem** drugiego - będę poszukiwał ludzkiej duszy. ⁶ Kto przeleje krew człowieka - jego krew będzie przelaną przez człowieka; bo stworzyłem człowieka na obraz Boga. ⁷ Zaś wy rozmnażajcie się i bądźcie licznymi; rozpleniajcie się na ziemi oraz się na niej rozmnażajcie.

⁸ Bóg oświadczył też Noachowi oraz z nim jego synom, mówiąc: ⁹ Oto Ja ustanawiam Moje Przymierze z wami oraz po was, z waszym potomstwem; ¹⁰ także z wszelką istotą żyjącą, która przy was **jest** z wami - w ptactwie, bydło oraz każdym zwierzęciu ziemi; ze wszystkimi *, które wyszły z arki, z wszelkim zwierzęciem ziemi.

¹¹ I utwierdzam Moje Przymierze z wami, żeby przez wody potopu nie została już zgładzona żadna cielesna natura ^S; **by** nie było już potopu w celu zniszczenia ziemi.

¹² Bóg także powiedział: Oto znak przymierza, który na wieczne czasy ustanawiam między Mną - a wami, oraz między każdą żyjącą istotą, co była z wami. ¹³ Mój łuk kładę na obłokach, aby był znakiem przymierza pomiędzy Mną - a ziemią. ¹⁴ I **tak** będzie: Gdy okryję ziemię obłokiem, a ukaże się łuk na obłokach, ¹⁵ wtedy wspomnę na Moje Przymierze, które **jest** między Mną - a wami, oraz każdą żyjącą istotą * we wszelkiej cielesnej naturze ^S. Nie będzie już wody potopu, by zniszczyć wszelką cielesną naturę ^S. ¹⁶ A na obłokach będzie łuk; więc spojrzę na niego, bym wspomniał na wieczne Przymierze między Bogiem, a każdą żyjącą istotą we wszelkiej cielesnej naturze ^S, która jest na ziemi.

¹⁷ Bóg powiedział też do Noacha: Oto **jest** znak Przymierza, które ustanowiłem między Mną - a wszelką cielesną naturą ^S, która jest na ziemi. ¹⁸ Nadto byli synowie Noacha, którzy wyszli z arki - Szem, Cham i Jafet. Zaś Cham był ojcem Kanaana *. ¹⁹ To ci trzej byli synami Noacha, więc z nich zasiedliła się cała ziemia.

²⁰ A Noach - mąż roli, zaczął **uprawiać ziemię** ^S oraz zasadził winnicę. ²¹ Napił się także wina i się odurzył, więc obnażył się we wnętrzu swojego namiotu. ²² A Cham, ojciec Kanaana, zobaczył nagość swojego ojca i na dworze, opowiedział to dwóm

swoim braciom. ²³ Zaś Szem i Jafet wzięli szatę, obaj włożyli ją na swe ramiona, po-deszli wstecz oraz przykryli nagość swego ojca; ale ich twarze były odwrócone **tak**, że nie widzieli nagości swojego ojca. ²⁴ A Noach obudził się po swym winie oraz do-wiedział się, co mu uczynił jego młodszy syn. ²⁵ Zatem powiedział: Przeklęty Kanaan; niech będzie sługą sług dla swych braci. ²⁶ I powiedział: Błogosławiony WIEKUISTY, Bóg Szema; a Kanaan niech będzie im sługą. ²⁷ Niech Bóg rozprzestrzeni Jafetowi i niech zamieszka w namiotach Szema; a Kanaan niech będzie im sługą. ²⁸ A po potopie Noach żył trzysta pięćdziesiąt lat. ²⁹ Zaś wszystkie dni Noacha były **przez** dziewięćset pięćdziesiąt lat; i umarł.

*9,4 także: **życiem, siłą ożywiająca**

*9,10 w rozumieniu: począwszy od wszystkich

*9,15 także: **duszą**

*9,18 co znaczy: Nizina

10. A oto rodowody synów Noacha: Szema, Chama i Jafeta; gdyż po potopie uro-dzili im się synowie.

² Synowie Jafeta **to:** Gomer, Magog, Madai, Jawan, Tubal, Meszech i Tyras. ³ A sy-nowie Gomera **to:** Aszkenas, Ryfat i Togarma. ⁴ A synowie Jawana **to:** Elisza, Tar-szysz, Kittim i Dodanym. ⁵ Od nich rozeszły się pomorskie ***** narody, według swoich ziem, każdy według swojego języka ******, według swych plemion, według swoich naro-dów. ⁶ A synowie Chama **to:** Kusz, Micraim *****, Put i Kanaan. ⁷ Zaś synowie Kusza **to:** Szeba, Chawila, Sabta, Rama i Sabtecha. A synowie Ramy **to:** Szeba i Dedan. ⁸ Zaś Kusz spłodził Nimroda *****; ten zaczął być mocarzem na ziemi. ⁹ Był on mocarzem, my-śliwym wrogiem **S** WIEKUISTEMU. Dlatego się mawia: Mocarz jak Nimrod, myśliwy wrogi **S** WIEKUISTEMU. ¹⁰ Był to początek jego panowania w Babelu *****, Erechu, Aka-dzie i Kalne, w ziemi Szynear. ¹¹ Z tej ziemi wyszedł do Aszuru ***** i zbudował Ninewę ******, Rechobot - Ir, Kalach ******* ¹² i Resen, między Ninewą - a Kalachem; to ono **jest** wielkim miastem. ¹³ A Micraim spłodził Ludów, Anamitów, Lehabitów *****, Naftuchidów, ¹⁴ Patrusów i Kasluchów, z których wyszli Pelisztini ***** i Kaftory. ¹⁵ Zaś Kanaan spłodził Cydona ***** - swego pierworodnego, oraz Cheta ******, ¹⁶ Jebusytę *****, Emorejczyka, Girga-szytę, ¹⁷ Chywijczyka, Arkijczyka, Synytę, ¹⁸ Arwadejczyka, Cemarejczyka i Chama-tejczyka; więc w następstwie rozproszyły się plemiona kanaanejskie. ¹⁹ A dziedzictwo Kanaanejczyka **było** od Cydonu, idąc do Gerar - aż do Azy *****, **a** idąc do Sedomu, Amory ******, Admy i Cebojim - aż do Lesza. ²⁰ Oto synowie Chama według swych ple-mion, według swoich języków, w swoich krajach, według swych narodów.

²¹ A Szemowi również się narodziło, temu ojcu wszystkich synów Ebera *****, bratu Jafe-ta, najstarszemu. ²² Synowie Szema **to:** Elam *****, Aszur ******, Arpachszał *******, Lud ******** i Aram *********. ²³ Zaś synowie Arama **to:** Uc, Chul, Geter i Masz. ²⁴ A Arpachszał spłodził Szelacha, a Szelach spłodził Ebera. ²⁵ A Eberowi urodzili się dwaj synowie: Imię jednego - Peleg *****, gdyż za jego dni została rozdzielona ziemia; a imię jego brata to Joktan. ²⁶ Zaś Joktan spłodził Almodada, Szalefa, Chocarmaweta, Jeracha, ²⁷ Hado-rama, Uzala, Dyklę, ²⁸ Obala, Abimaela, Szebę, ²⁹ Ofira, Chawilę i Jobaba; ci wszy-sczy byli synami Joktana. ²⁹ A ich siedziba **była** od Meszy, idąc ku Sefar - aż do góry Wschodniej. ³¹ Oto synowie Szema według swych plemion, według swoich języków, w swych krajach, według swoich narodów. ³² Oto plemiona synów Noacha według ich rodowodów oraz według ich narodów; od nich, po potopie rozeszły się na ziemi narody.

*10,5 S wyspy narodów

10,5 także: **dialektu

*10,6 protoplasta narodów na niskości, w tym Egiptu (zwanego - **Micraim**)

*10,8 S co znaczy: Pogromcę lamparta; gr.: Nebroda - założyciela państwa babilońskiego

***10,10** spolszczone: **Babilonie**; co znaczy: Miejsu pomieszania; inni: Bramie Baala - stolicy państwa Babilońsko-Chaldejskiego nad Eufratem
***10,11** inni: Aszszuru; spolszczone: Assyrii (Assyrii)
****10,11** spolszczone: Niniwę (na wschodnim brzegu Tygrysu, niedaleko miasta Mosul)
*****10,11** asyryjskie: Kalchu (obecnie wioska Nimrud nad Tygrysem)
***10,13** co znaczy: Opalonych
***10,14** co znaczy: Przybysze, Obcy; spolszczone: Filistyni
***10,15** stąd: Cydon - stolica Fenicji i jej mieszkańcy -Cydończycy; spolszczone: Sydon, Sydończycy
****10,15** wg. świadectw egipskich i asyryjskich - liczny naród w Egipcie, Syrii i Azji Mniejszej
***10,16** od niego pochodzą wcześniejsi mieszkańcy Jerozolimy - Jebusyjscy
***10,19** względnie: Azzy; **S** gr. Gazy
****10,19** spolszczone z gr.: Sodomy, Gomory
***10,21** spolszczone: Hebera, co znaczy: Tego z drugiej strony; protoplasty Hebrajczyków
***10,22** protoplasta Elamitów, późniejszych Persów (z miastem Suza)
****10,22** protoplasta Asyryjczyków
*****10,22** najprawdopodobniej protoplasta Chaldejczyków
******10,22** protoplasta Lidyjczyków
*******10,22** protoplasta Aramejczyków
***10,25** co znaczy: Rozłączenie, Rozdzielenie

11. Zaś cała ziemia była jednej mowy oraz nielicznych wyrażeń. ² I stało się, że gdy ciągnęli od wschodu, znaleźli równinę w kraju Szynear * i tam się osiedlili. ³ Więc jeden powiedział do drugiego: Oto wyrabiamy cegły oraz rozżarzmy je do żaru. I tak cegła służyła im zamiast kamienia, a smołowiec służył im za wapno. ⁴ Także powiedzieli: Oto zbudujemy sobie miasto i wieżę, której wierzch **byłby** w niebie; uczynimy sobie też zamię * , abyśmy się nie rozproszyli po powierzchni całej ziemi. ⁵ Wtedy WIEKUISTY zstąpił, aby zobaczyć owo miasto i wieżę, którą budowali synowie ludzcy. ⁶ I WIEKUISTY powiedział: Oto jeden lud oraz jedna mowa u wszystkich; a taki **jest** początek ich przedsięwzięć *. Od teraz nic im nie chybi, co by zamierzeli wykonać. ⁷ Oto zstąpmy i tam pomieszajmy ich mowę, aby nie zrozumieli - jeden mowy drugiego. ⁸ Zatem WIEKUISTY rozproszył ich stamtąd po powierzchni całej ziemi; tak ze strachu przestali budować. ⁹ Dlatego jego imię nazwano Babel *, gdyż tam PAN pomieszał mowę całej ziemi. Stamtąd Bóg rozproszył ich po powierzchni całej ziemi. ¹⁰ Oto rodowód Szema: Szem miał sto lat, gdy spłodził Arpachszada, dwa lata po potopie. ¹¹ Zaś po spłodzeniu Arpachszada, Szem żył pięćset lat oraz spłodził synów i córki. ¹² A Arpachszad przeżywszy trzydzieści pięć lat, spłodził Szelacha. ¹³ Zaś po spłodzeniu Szelacha, Arpachszad żył czterysta trzy lata oraz spłodził synów i córki. ¹⁴ A Szelach, przeżywszy trzydzieści lat, spłodził Ebera. ¹⁵ Zaś po spłodzeniu Ebera, Szelach żył czterysta trzy lata oraz spłodził synów i córki. ¹⁶ A Eber, przeżywszy trzydzieści cztery lata, spłodził Pelega. ¹⁷ Zaś po spłodzeniu Pelega, Eber żył czterysta trzydzieści lat oraz spłodził synów i córki. ¹⁸ A Peleg, przeżywszy trzydzieści lat, spłodził Reu. ¹⁹ Zaś po spłodzeniu Reu, Peleg żył dwieście dziewięć lat oraz spłodził synów i córki. ²⁰ A Reu, przeżywszy trzydzieści dwa lata, spłodził Seruga. ²¹ Zaś po spłodzeniu Seruga, Reu żył dwieście siedem lat oraz spłodził synów i córki. ²² A Serug, przeżywszy trzydzieści lat, spłodził Nachora. ²³ Zaś po spłodzeniu Nachora, Serug żył dwieście lat oraz spłodził synów i córki. ²⁴ A Nachor, przeżywszy dwadzieścia dziewięć lat, spłodził Teracha. ²⁵ Zaś po spłodzeniu Teracha, Nachor żył sto dziewiętnaście lat oraz spłodził synów i córki. ²⁶ A Terach, przeżywszy siedemdziesiąt lat, spłodził Abrama *, Nachora i Harana. ²⁷ A oto dzieje Teracha: Terach spłodził Abrama, Nachora i Harana; a Haran spłodził Lota. ²⁸ I Haran umarł przed obliczem * swojego ojca Teracha, w swoim rodzinnym kraju, w Ur - Kasdym **. ²⁹ A Abram oraz Nachor pojęli sobie żony; imię żony Abrama **to** Saraj *, a imię żony Nachora **to** Milka, córka Harana, ojca Milki i Iski **. ³⁰ Ale Saraj

była niepełna, zatem nie miała dzieci. ³¹ Zaś Terach wziął swojego syna Abrama, swojego wnuka Lota * - syna Harana, oraz swoją synową Saraj - żonę swojego syna Abrama, i razem wyruszyli ** z Ur - Kasdym, aby pójść do ziemi Kanaan. Więc doszli aż do Haranu i tam się osiedli. **Dokonania 7,4** ³² A dni Teracha były przez dwieście pięć lat; i Terach umarł w Haranie.

***11,2** co znaczy: Kraina dwóch rzek; inni: Nieprzyjaciół zniechęcony

***11,4** także: **pomnik, znak**

***11,6** także: **pospolicie złych zamysłów**

***11,9** co znaczy: Pomieszanie, zamieszanie

***11,26** co znaczy: Wywyższony ojciec

***11,28** czyli: za życia, w obecności

****11,28** spolszczone: Ur Chaldejskim

***11,29** co znaczy: Księżniczka

****11,29** wg. innych: Saraj była córką Harana, nazywaną inaczej Iską. Abram nazywa stryja i teścia - ojcem, zaś siostrzenicę - siostrą

***11,31** co znaczy: Zastona

****11,31** względnie: inni też wyruszyli z nimi

12. A PAN powiedział do Abrama: Wyjdź z twojej ziemi, z twojej ojczyzny * i z domu twojego ojca, do ziemi, którą ci wskażę. **Dokonania 7,3; Hebrajczyków 11,8** ² A uczynię cię wielkim narodem i cię błogosławię oraz wywyższę twoje imię, więc będziesz błogosławieństwem *. ³ Także błogosławię cię - pobłogosławię, a przeklinającego cię - przeklnę, i będą błogosławione w tobie wszystkie plemiona ziemi. **Dokonania 3,25; Galacjan 3,8** ⁴ Zatem Abram wyszedł, jak mu polecił WIEKUISTY, a razem z nim poszedł Lot. Zaś Abram miał siedemdziesiąt pięć lat, gdy wyszedł z Haranu. ⁵ Abram wziął także swoją żonę Saraj, Lota – syna swojego brata, cały ich dobytek, którego się dorobili, oraz osoby *, które nabyli w Haranie. Więc wyruszyli, aby się udać do ziemi Kanaan, zatem przybyli do ziemi Kanaan. ⁶ I Abram przeszedł ten kraj do miejscowości Szechem, aż do dąbrowy More. A w tym kraju był wówczas Kanaanejczyk. ⁷ I ukazał się Abramowi WIEKUISTY oraz powiedział: Tą ziemię oddam twojemu potomstwu. Zatem zbudował tam ofiarnicę WIEKUISTEMU, który mu się ukazał. ⁸ Po czym przeniósł się stamtąd ku wzgórzu, na wschód od Betelu oraz rozbił swój namiot. Betel miał od zachodu, a Aj od wschodu; tam też zbudował WIEKUISTEMU ofiarnicę oraz wzywał Imienia WIEKUISTEGO. ⁹ Potem Abram wyruszył ku południu *, wciąż idąc oraz koczując.

¹⁰ Ale na ziemi nastał głód, więc Abram zszedł do Micraim *, by tam pobyc, gdyż w kraju był ciężki głód. ¹¹ I stało się, gdy był już bliskim przybycia do Micraim, że powiedział do swojej żony Saraj: Otóż wiem, że na spójrzanie jesteś piękną kobietą. ¹² Więc będzie, kiedy cię ujrzą Micraimczycy, wtedy powiedzą: To jego żona; i mnie zabiją, a ciebie pozostawią przy życiu. ¹³ Powiedz, że jesteś moją siostrą, aby mi się dzięki tobie dobrze działo oraz z twojego powodu by żyła moja osoba. ¹⁴ I stało się, kiedy Abram przybył do Micraim, że Micraimczycy ujrzeli tą kobietę, a była bardzo piękna. ¹⁵ Zatem gdy ją ujrzeli, książęta faraona wystawiali ją przed faraonem, więc ta kobieta została wzięta do domu faraona. ¹⁶ Zaś Abramowi dobrze świadczono ze względu na nią oraz posiadał owce, byki, osły, sługi i służebnice, oślice i wielbłądy. ¹⁷ Ale WIEKUISTY uderzył faraona i jego dom wielkimi klęskami z powodu Saraj, żony Abrama. ¹⁸ Więc faraon wezwał Abrama i powiedział: Co mi to uczyniłeś? Czemu mi nie powiedziałaś, że to twoja żona? ¹⁹ Czemu mówiłeś - to moja siostra; tak, że wziąłem ją sobie za żonę *? Ale teraz - oto twoja żona, zabierz ją i idź. ²⁰ Faraon wyznaczył mu też ludzi, zatem go przeprowadzili; także jego żonę i wszystko co posiadał.

***12,1** w domyśle - z Charanu, a nie z Ur

***12,2** także: **uosobieniem błogosławieństwa, przedmiotem i jego źródłem dla innych**

***12,5** także: **dusze**

*12,9 dokładnie: ku **suchej ziemi** - nazwa południa kraju

*12,10 zszedł - z górzystego Kanaanu na niziny Nilu; Micraim - hebrajska nazwa Egiptu

*12,19 w zrozumieniu: umieściłem ją w swoim haremie

13. Zatem Abram wyszedł z Micraimu ku południowi; on, jego żona i wszystko co posiadał, a wraz z nim Lot. ² Zaś Abram był bardzo bogaty w stada, oraz w srebro i złoto. ³ Zatem szedł w swoich wędrownkach od południa - aż do Betel, do miejsca między Betel i Aj, gdzie przedtem był jego namiot. ⁴ Do miejsca ofiarnicy, którą wcześniej wystawił; i tam Abram wzywał Imienia WIEKUISTEGO. ⁵ Ale także Lot, który szedł razem z Abramem, posiadał trzody, stada oraz namioty. ⁶ Lecz **owa** ziemia nie mogła ich pomieścić, aby zamieszkiwali razem, gdyż ich dobytek był wielki, więc nie mogli wspólnie zamieszkiwać. ⁷ Wynikł też spór pomiędzy pasterzami stad Abrama, a pasterzami stad Lota. A w **tym** kraju już wówczas mieszkali - Kanaanejczyk i Peryzejczyk. ⁸ Więc Abram powiedział do Lota: Niech nie będzie sporu pomiędzy mną - a tobą, i między moimi pasterzami - a twoimi pasterzami; przecież jesteśmy krewnymi ludźmi. ⁹ Czyż cała ziemia nie **jest** przed tobą? Odłącz się ode mnie; jeżeli **pójdiesz** na lewo - to ja na prawo, a jeżeli na prawo - to ja na lewo. ¹⁰ Zatem Lot podniósł swoje oczy i zobaczył okolicę Jardenu *, że cała **jest** nawodniona; **bo** zanim WIEKUISTY spustoszył Sedom i Amorę **, była jak ogród WIEKUISTEGO, jak ziemia Micraim, aż po wejście do Coaru. ¹¹ I Lot wybrał sobie całą okolicę Jardenu. Więc Lot pociągnął ku wschodowi i tak się odłączyli jeden od drugiego. ¹² Abram osiadł w kraju Kanaan, a Lot osiadł w miastach owej okolicy oraz rozbił namioty aż do Sedomu. ¹³ Ale ludzie Sedomu byli źli oraz wielce grzeszni przed WIEKUISTEM.

¹⁴ PAN powiedział też do Abrama, po odłączeniu się od niego Lota: Podnieś twoje oczy i spójrz z miejsca na którym się znajdujesz - na północ, na południe, na wschód i na zachód. ¹⁵ Ponieważ całą ziemię, którą widzisz, oddam ją tobie i twojemu rodowi na wieki. ¹⁶ Także twój ród uczynię jak proch ziemi; tak **wielki**, że gdyby ktoś zdołał zliczyć proch ziemi i twój ród będzie zliczony. ¹⁷ Powstań, obejdz **ten** kraj wzdłuż i wszerz, ponieważ tobie go oddam. ¹⁸ Więc Abram zwinął namioty, przybył i osiadł na równinach Mamry, które **są** przy Hebronie; tam też zbudował WIEKUISTEMU ofiarnicę.

*13,10 spolszczone: Jordanu; co znaczy: Zstępujący

**13,10 spolszczone: Sodomę i Gomorę.

14. A za czasów Amrafela - króla Szynearu, Ariocha - króla Ellasaru, Kedorlaomera - króla Elamu i Tydala - króla Goimu, stało się, ² że toczyli wojnę z Berą - królem Sedomu, z Birszą - królem Amory **S**, Szynaberem - królem Admy, Szemeberem - królem Cebojim i z królem Bela, czyli Coaru. ³ Ci wszyscy się zebrali * przy dolinie Siddym **, czyli **przy** morzu Solnym. ⁴ Dwanaście lat podlegali Kedorlaomerowi; zaś trzydziestego roku powstał. ⁵ A czternastego roku nadciągnął Kedorlaomer oraz królowie, którzy z nim byli i pobili Refaów w Aszterot-Karnajim, Zuzów w Ham, Emów na równinie Kiriataim ⁶ oraz Choejczyków * w ich górach Seiru, aż do El-Paran, które **jest** nad pustynią. ⁷ Potem zawrócili oraz przybyli do Eu-Miszpat *, czyli Kadesz, i podbili całe dziedzictwo Amalekity, a także Emorejczyka, osiadłego w Chacacon-Tamar. ⁸ Więc wyszedł król Sedomu, król Amory, król Admy, król Cebojimu i król Bela, czyli Coaru oraz w dolinie Siddym przygotowali się do boju z nimi. ⁹ Z Kedorlaomerem - królem Elamu, Tydałem - królem Goimu, Amrafelem - królem Szynearu i Ariochem - królem Ellasaru; czterech królów z pięcioma. ¹⁰ A dolina Siddym była pełna dołów * smołowcowych; więc gdy królowie Sedomu i Amory uciekli, to tam wpadli; zaś pozostali uciekli w góry. ¹¹ Zebrali cały dobytek Sedomu i Amory, całą ich żywność, i odeszli. ¹² Zabrali także Lota – syna brata Abrama oraz jego dobytek, bo mieszkał on w Sedomie, i odeszli.

13 Ale przybył **ktos** ocalony i doniósł to Ebrejczykowi * Abramowi, a mieszkał on na polach Mamre - Emoryjczyka, brata Eszkola i brata Anera, którzy byli sprzymierzonymi Abrama. **14** Zatem **kiedy** Abram usłyszał, że jego brat został pojmany, wyprowadził swoich trzystu osiemnastu wyćwiczonych **sług**, zrodzonych w jego domu i ścigał **ich** aż do Dan. **15** A w nocy napadł na nich **swoimi** oddziałami, on i jego słudzy, pobił ich, oraz ścigał ich aż do Choby, która **jest** na lewo od Damaszku. **16** I z powrotem sprowadził cały dobytek oraz swojego brata Lota; z powrotem sprowadził jego dobytek, a także kobiety i lud.

17 A kiedy wracał po porażeniu Kedorlaomera oraz królów, którzy z nim byli, wyszedł mu naprzeciw król Sedomu aż do doliny Szawe, czyli **do** doliny królewskiej. **18** Zaś Melchicedek *, król Szalemu **, wyniósł chleb i wino; a był on kapłanem Boga Najwyższego. **Hebrajczyków 7,2** **19** Także pobłogosławił go i powiedział: Błogosławiony Abram **w** Najwyższym Bogu, Stwórcy Nieba i ziemi; **20** oraz wystawiony **S** Najwyższy Bóg, który wydał twoich wrogów w twą moc. Więc **Abram** dał mu dziesięcinę ze wszystkiego. **21** A król Sedomu powiedział do Abrama: Oddaj mi ludzi, a weź sobie dobytek. **22** Zaś Abram powiedział do króla Sedomu: Podnoszę moją rękę * do WIEKUISTEGO, Boga Najwyższego, Stwórcy Nieba i ziemi, **23** że ani nitki, ani rzemyka sandała; że nic nie wezmę ze wszystkiego, co twoje, abyś nie powiedział: Ja wzbogaciłem Abrama. **24** Nic dla mnie! Jedynie **to**, co spożyli młodzieńcy oraz udział mężów, którzy ze mną szli - Anera, Eszkola i Mamrego - niech oni wezmą swój udział.

***14,3** także: **sprzymierzyli się**

****14,3** co znaczy: dolina Solna

***14,6** co znaczy: mieszkańców jaskiń (pierwotna ludność Edomu)

***14,7** co znaczy: Źródła wyroczeni (inaczej: Kadesz -Barnea)

***14,10** także: **rozpadlin**

***14,13** spolszczone: Hebrajczykowi

***14,18** co znaczy: Król Sprawiedliwości

****14,18** co znaczy: Król Pokoju

***14,22** także: **przysięgam**

15. Po tych wypadkach, doszło do Abrama w widzeniu słowo WIEKUISTEGO, **który** mówił: Nie obawiaj się Abramie, Ja **jestem** tobie tarczą; twoja nagroda **będzie** bardzo wielką. **2** A Abram powiedział: WIEKUISTY, Boże, cóż mi możesz dać, kiedy ja schodzę samotnym? Zaś przyszłym władcą mojego domu jest Damasceńczyk - Eliezer. **3** Abram także powiedział: Przecież nie dałeś mi potomka; więc po mnie odziedziczy mój domownik. **4** Ale oto doszło go słowo WIEKUISTEGO, **który** mówił: Nie on odziedziczy po tobie, ale **ten**, co wyjdzie z twojego łona, ten odziedziczy po tobie. **5** Potem wyprowadził go na pole oraz powiedział: Spójrz ku niebu oraz zlicz gwiazdy; czy potrafisz je zliczyć? Powiedział też do niego: Takim będzie twój ród. **6** I **Abram** zaufał * WIEKUISTEMU, a On poczytał mu to ku **S**** sprawiedliwości *******. **Rzymian 4,3; Gałacjan 3,6; Jakóba 2,23** **7** Powiedział także do niego: Ja **jestem** WIEKUISTY, który cię wyprowadził z Ur-Kasdym, aby ci oddać w dziedzictwo tę ziemię. **8** A **Abram** rzekł: Panie, WIEKUISTY, po czym poznam, że ją odziedziczę? **9** A **Bóg** powiedział do niego: Sprowadź mi trzyletnią jałówkę, trzyletnią kozę, trzyletniego barana, synogarlicę oraz gołąbka. **10** Więc Mu sprowadził te wszystkie **zwierzęta** oraz rozciął je w środku i położył każdą część naprzeciwko drugiej; lecz ptaków nie rozcinał. **11** Zaś na martwe ciała * spuściły się sępy, ale Abram je spłoszył. **12** A **gdy** słońce miało się ku zachodowi, na Abrama padł twardy sen; i oto trwoga - przypadła na niego wielka ciemność. **13** Zaś **Bóg** powiedział do Abrama: Ty wiesz, że twój ród będzie obcym w nie swojej ziemi, więc ich ujarzmią oraz będą ich ciemnić **przez** czterysta lat. **Dokonania 7,6** **14** Jednak osądzę także naród, któremu będą służyć; a potem wyjdą z wielkim dobytkiem. **15** Zaś ty pójdziesz w pokoju do twoich przodków; będziesz pochowany w szczęśliwej sędziwości. **16** Powrócą tu w czwartym pokoleniu; gdyż dotąd nie jest

pełną wina Emorejczyka. ¹⁷ A kiedy zaszło słońce i nastał zmrok, oto dymiące się ognisko oraz płonąca pochodnia! To On przeszedł pomiędzy tymi kawałkami. ¹⁸ Tego dnia WIEKUISTY zawarł przymierze z Abramem, w słowach: Twojemu rodowi oddam tę ziemię, od rzeki Micraimu - aż do wielkiej rzeki, rzeki Frat *. ¹⁹ Kanejczyka, Kenizejczyka, Kadmonejczyka; ²⁰ Chetejczyka, Peryzejczyka, Refaów; ²¹ Emorejczyka, Kanaanejczyka, Girgaszytę i Jebusytę.

*15,6 S także: **uwierzył**

15,6 S także: **do; względem; dla

***15,6 także: **prawości; za czyn sprawiedliwości** (porównaj: [Rzymian 4,16 - 22](#))

*15,11 S gr.: *soma*; co znaczy: ciało, substancja materialna

*15,18 spolszczone: Euftrat

16. A Saraj, żona Abrama, mu nie rodziła, ale miała micrejską służebnicę, imieniem Hagar *. ² Więc Saraj powiedziała do Abrama: Oto WIEKUISTY powściągnął mnie od rodzenia; idź do mojej służebnicy, może się od niej zbuduję. I Abram usłuchał głosu Saraj. ³ Zatem Saraj, żona Abrama, po upływie dziesięciu lat pobytu Abrama na kanaanejskiej ziemi, wzięła swoją służebnicę, micrejską Hagarę i oddała ją za żonę swojemu mężowi Abramowi. ⁴ Więc poszedł do Hagary i poczęła; a widząc, że poczęła - w swoich oczach lekceważyła swoją panią. ⁵ Zatem Saraj powiedziała do Abrama: Moja krzywda na ciebie! Ja **ci** dałam mą służebnicę na twoje łono; a widząc, że poczęła, zostałam zlekceważona w jej oczach; niech WIEKUISTY rozsądzi między mną - a tobą. ⁶ A Abram powiedział do Saraj: Przecież twoja służebnica jest w twojej ręce; czyż z nią, co **jest** najlepsze w twoich oczach. Zatem Saraj ją dręczyła, **tak**, że przed nią uciekła.

⁷ I spotkał ją anioł WIEKUISTEGO u źródła wód na pustyni, u źródła przy **S** drodze do Szur. ⁸ I powiedział: Hagaro, służebnico Saraj! Skąd przychodzisz i dokąd idziesz? Zatem rzekła: Uciekam przed Saraj, moją panią. ⁹ A anioł WIEKUISTEGO powiedział do niej: Wróć do swojej pani i ukorz się pod jej ręce. ¹⁰ Nadto anioł WIEKUISTEGO do niej powiedział: Wielce rozmnożę twoje potomstwo, **tak**, że nie będzie zliczone z powodu mnóstwa. ¹¹ I jeszcze anioł WIEKUISTEGO do niej powiedział: Oto poczęłaś i urodzisz syna; więc tak nazwij jego imię - Ismael *; bo WIEKUISTY usłyszał o twym cierpieniu. ¹² A będzie on dzikim * człowiekiem; jego ręka przeciwko wszystkim, a ręka wszystkich przeciwko niemu; będzie też mieszkał przed obliczem wszystkich swoich braci. ¹³ Więc nazwała * Imię WIEKUISTEGO, który do niej przemawiał: Ty **jestes** Bogiem widzenia; bo mówiła: Przecież i tu spoglądałam za Tym, który mnie widział. ¹⁴ Dlatego to źródło nazwano - krynicą Lachajroi *. Oto ona, między Kadesz - a Bared.

¹⁵ I Hagar urodziła Abramowi syna; więc Abram nazwał imię swojego syna, którego urodziła Hagar - Ismael *. [Galacjan 4,22](#) ¹⁶ Zaś Abram miał osiemdziesiąt sześć lat, gdy Hagar urodziła Abramowi Iszmaela.

*16,1 co znaczy z arab. Zbiegła

*16,11 co znaczy: Bóg słyszy

*16,12 dosłownie: **jak dziki osioł**

*16,13 także: **wykrzyczała, ogłosiła, zawołała przez**

*16,14 co znaczy: Krynica Żywego, który mnie widzi; inni: Krynica żywego widzenia

*16,15 co znaczy: Bóg usłyszysz

17. A kiedy Abram miał dziewięćdziesiąt dziewięć lat, ukazał się Abramowi WIEKUISTY oraz do niego powiedział: Ja jestem Bóg Wszechpotężny *, chodź przede mną oraz bądź nieskazitelny. ² Ustanowię też Moje przymierze pomiędzy Mną - a tobą oraz rozmnożę cię bardzo, a bardzo. ³ Więc Abram padł na swoje oblicze, a Bóg z nim mówił i powiedział: ⁴ Ja, oto moje przymierze z tobą: Będziesz ojcem mnóstwa

narodów, ⁵ zaś twe imię nie będzie nadal zwane Abram, lecz twoje imię będzie - Abraham *, gdyż ustanawiam cię ojcem mnóstwa narodów. **Rzymian 4,17** ⁶ I bardzo, a bardzo cię rozplenię, rozkrzewię cię w narody oraz wyjdą z ciebie królowie. ⁷ Utwierdzą moje przymierze - przymierzem wiecznym, pomiędzy Mną - a tobą, i między twoim potomstwem po tobie, w ich pokoleniach, abym był ci Bogiem, i twojemu potomstwu po tobie. ⁸ Oddam ci także oraz twoim potomkom po tobie, w wieczne posiadanie ziemię twojego pielgrzymstwa - całą ziemię Kanaan, i będę im Bogiem. ⁹ Bóg także powiedział do Abrahama: Zaś ty przestrzegaj Mojego przymierza, ty i po tobie twoi potomkowie w swych pokoleniach. ¹⁰ Oto Moje Przymierze, którego będziecie przestrzegać, pomiędzy Mną - a wami oraz twoim potomstwem po tobie: Cała płeć męska ma być u was obrzezana. ¹¹ Obrzeźcie więc, ciało waszego napletka i to będzie znakiem przymierza pomiędzy Mną - a wami. **Dokonania 7,8; Rzymian 4,11** ¹² W wieku ośmiu dni, w waszych pokoleniach ma być u was obrzezana cała płeć męska; **zarówno** urodzony w domu, jak i nabyty za pieniądze z jakiegokolwiek, cudzego rodu, który nie jest z twojego potomstwa. **Lukasz 2,21** ¹³ Obrzezanym ma być urodzony w twoim domu oraz nabyty za twe pieniądze. I niech Moje Przymierze wobec ^S waszej cielesnej natury ^{S*} będzie przymierzem wiecznym. ¹⁴ Zaś nieobrzezany mężczyzna, który by nie obrzezał cielesnej natury ^S swojego napletka - ta osoba * ma być wytępiona ze swego ludu, **gdyż** zerwał Moje Przymierze. ¹⁵ Bóg powiedział też do Abrahama: Twojej żony Saraj nie będziesz nazywał jej imieniem - Saraj, bo jej imię **to** Sara *. ¹⁶ Zatem pobłogosławię ją, jak również dam ci z niej syna; pobłogosławię ją oraz rozkrzewię ją w narody, **więc** wyjdą z niej królowie ludów. ¹⁷ A Abraham padł na swoje oblicze, uśmiechnął się oraz pomyślał w swoim sercu: Czyżby stuletniemu się narodziło? I czyżby dziewięćdziesięcioletnia Sara miała rodzić? ¹⁸ Zatem Abraham powiedział do Boga: Niech już Iszmael żyje przed tobą. ¹⁹ A Bóg powiedział: Ależ Sara, twoja żona urodzi ci syna i nazwiesz jego imię - Ic'hak *; i ustanowię Moje przymierze z nim - przymierzem wiecznym, dla jego potomstwa po nim. **Rzymian 9,9** ²⁰ Ale też wysłuchałem cię względem Iszmaela: Oto go pobłogosławiłem, zatem go rozplenię oraz bardzo, a bardzo go rozmnożę; spłodzi dwunastu książąt i uczynię z niego wielki naród. ²¹ Ale Moje Przymierze utwierdzą z Ic'hakiem, którego w następnym roku, o obecnej porze urodzi ci Sara. ²² Po czym przestał z nim mówić oraz Bóg wznosił się od Abrahama. ²³ Zatem Abraham wziął swojego syna Iszmael, wszystkich urodzonych w swoim domu i wszystkich nabytych za swe pieniądze - wszystkich płci męskiej pomiędzy domownikami Abrahama, i tego samego dnia obrzezał ich napletki, **tak**, jak Bóg z nim mówił. ²⁴ A Abraham miał dziewięćdziesiąt dziewięć lat, gdy obrzezano cielesną naturę ^S jego napletka. ²⁵ Zaś jego syn Iszmael miał trzynaście lat, gdy obrzezano cielesną naturę ^S jego napletka. ²⁶ Tego samego dnia został obrzezany Abraham oraz jego syn Iszmael. ²⁷ Także zostali z nim obrzezani wszyscy jego domownicy, zrodzeni w domu, a spośród cudzoziemców - nabytci za pieniądze.

*17,1 także: **Wszchemocny, Wszchwałdca**; inni (etymologicznie) **Życiodawca, Karmiciel**

*17,5 co znaczy: Ojciec mnóstwa

*17,13 S także: **osobowości opartej na cielesnej naturze, ciała wewnętrznego**

*17,14 także: **dusza**

*17,15 co znaczy: Władczyni, Księżna; inni: Moja księżna

*17,19 spolszczone: **Izaak**; co znaczy: On się śmieje

18. Zaś w czasie dziennego upału, kiedy siedział u wejścia **do** namiotu na polu Mamre, ukazał mu się WIEKUISTY. ² Więc podniósł swoje oczy i spojrzał, a oto stanęli przed nim trzej mężowie; a **kiedy** ich zobaczył, pobiegł sprzed wejścia **do** namiotu na ich spotkanie oraz pokłonił się ku ziemi. ³ I powiedział: Panie! Jeśli znalazłem łaskę w twoich oczach, nie przejdź obok twojego sługi. ⁴ Niech przyniosą trochę wo-

dy, a umyjecie wasze nogi oraz odpoczniecie pod drzewem. ⁵ A ja przyniosę kęs chleba i posilicie wasze serce; potem pójdziecie - ponieważ już przeszliście obok waszego sługi. Zatem powiedzieli: Uczyń tak, jak powiedziałaś. ⁶ Więc Abraham pospieszył do namiotu, do Sary i powiedział: Uwiń się, **weź** trzy miary * przedniej mąki; rozczyn ją oraz zrób podpłomyki **. ⁷ Abraham pobiegł także do bydła, wziął pulchne, wyborowe ciele oraz dał je słudze, który pospieszył, by je przyrzadzić. ⁸ Wziął śmietankę, mleko oraz cielę, które przyrzadził i postawił przed nimi, a sam stanął przy nich pod drzewem; zatem jedli.

⁹ Powiedzieli także do niego: Gdzie twoja żona Sara? Więc odpowiedział: Oto **jest** w namiocie. ¹⁰ Nadto powiedział: Wrócę do ciebie około bieżącego czasu *, a oto twoja żona Sara będzie miała syna. A Sara słuchała u wejścia do namiotu, które **było** za nim. ¹¹ Zaś Abraham i Sara byli starzy, podeszli w latach, **więc** Sara przestała mieć właściwość * kobiet. ¹² Zatem Sara roześmiała się w duszy, mówiąc: Czyżbym miała doznać rozkoszy po moim zwiędnięciu? **Przecież** mój pan **jest** starcem. ¹³ A WIEKU-ISTY powiedział do Abrahama: Czemu to Sara się śmiała, mówiąc: Czyżbym rzeczywiście miała rodzić, kiedy się zestarzałam? ¹⁴ Czy u WIEKUISTEGO jest niemożliwa rzecz? Wrócę do ciebie w oznaczonej porze, około bieżącego czasu, a Sara będzie miała syna. ¹⁵ Ale Sara się zapierała, mówiąc: Nie śmiałam się - ponieważ się obawiała; lecz on powiedział: Nie, bo się śmiałaś. ¹⁶ Potem owi mężowie wstali oraz stamtąd skierowali wzrok ku Sedomowi; a Abraham szedł z nimi, aby ich odprowadzić. ¹⁷ Zaś WIEKUISTY powiedział: Miałbym zataić przed Abrahamem, co chcę uczynić? ¹⁸ To Abraham się rozkrzewi w wielki, potężny naród i w ^S nim będą wystawiać **S* Boga** wszystkie narody ziemi. ¹⁹ Bo go umiłowałem *, by polecił swoim synom oraz swojemu domowi po sobie, strzec drogi WIEKUISTEGO, spełniając sprawiedliwość i sąd **. by WIEKUISTY sprowadził na Abrahama to, co o nim zapowiedział. ²⁰ WIEKUISTY też powiedział: Wielką jest skarga na Sedom i Amorę, a ich grzech jest tak bardzo ciężkim. ²¹ Zstąpię więc i zobaczę. Jeśli postępują według skargi, która mnie dochodzi, wtedy - zagłada! A jeżeli nie - będę wiedział. ²² Zatem owi mężowie **tam** się skierowali i stamtąd poszli do Sedomu; zaś Abraham stał jeszcze przed WIEKUISTYM. ²³ Potem Abraham podszedł i powiedział: Czy razem z niegodziwym zgładzisz także sprawiedliwego? ²⁴ Może w **tym** mieście jest pięćdziesięciu sprawiedliwych; czy ich także zgładzisz i nie przepuścisz **temu** miejscu z powodu pięćdziesięciu sprawiedliwych, którzy w nim są? ²⁵ Dalekie to od Ciebie, abyś tą rzecz uczynił, byś zabił sprawiedliwego wraz z niegodziwym; żeby sprawiedliwy był jak niegodziwy; dalekie to od Ciebie. Czyżby sędzia całej ziemi nie spełniał sprawiedliwości? ²⁶ A WIEKUISTY powiedział: Jeżeli znajdę w Sedomie, w samym mieście, pięćdziesięciu sprawiedliwych, ze względu na nich przepuszczę całemu miejscu. ²⁷ A Abraham odpowiedział i rzekł: Otóż postanowiłem mówić do Pana, chociaż ja **jestem** prochem i popiołem. ²⁸ Może braknie pięciu do pięćdziesięciu sprawiedliwych; czyżbyś z powodu pięciu zgładził całe miasto? Zatem powiedział: Nie zgładzę, jeśli znajdę tam czterdziestu pięciu. ²⁹ Więc zaczął dalej mówić do Niego i rzekł: Może znajdzie się tam czterdziestu? Zatem odpowiedział: Nie uczynię ze względu na czterdziestu. ³⁰ I znowu rzekł: Niechaj nie gniewa Pana, że będę mówił: Może znajdzie się tam trzydziestu? Zatem powiedział: Nie uczynię, jeżeli znajdę tam trzydziestu. ³¹ Znowu rzekł: Otóż postanowiłem mówić do Pana: Może znajdzie się tam dwudziestu? Zatem odpowiedział: Nie zgładzę ze względu na dwudziestu. ³² Więc rzekł: Niechaj nie gniewa Pana, kiedy przemówię jeszcze raz: Może znajdzie się tam dziesięciu? Zatem powiedział: Nie zgładzę ze względu na dziesięciu. ³³ I WIEKUISTY odszedł, **gdy** przestał mówić do Abrahama; zaś Abraham wrócił do swego miejsca.

***18,6** miara zbożowa; 1/3 efy, objętość 144 jaj

****18,6** cienkie, okrągłe placki, wypiekane na rozżarzonych płytach ogniska

***18,10** gdy bieżący czas znowu ożyje; czyli po roku

*18,11 chodzi o menstruację

*18,18 S także: chwalić, słać, wielbić (Boga)

*18,19 inni: wybrałem go, obdarzyłem go wiedzą

**18,19 S także: odróżnienie, oddzielenie; ocena

19. A wieczorem przybyli do Sedomu dwaj aniołowie, zaś Lot siedział u bramy Sedomu. I Lot ich spostrzegł, wstał na spotkanie oraz pokłonił się obliczem ku ziemi. [Hebrajczyków 13,2](#) ² Powiedział także: Otóż proszę, moi panowie, wstąpcie do domu waszego sługi, przenocujcie oraz umyjcie wasze nogi; a rano wstaniecie oraz pójdziecie w waszą drogę. Zatem odpowiedzieli: Nie, ponieważ przenocujemy na ulicy. ³ Lecz usilnie na nich nalegał, zatem do niego poszli i przybyli do jego domu. Wyprawił im też ucztę oraz napięć praśników, więc jedli. ⁴ **Lecz** zanim się położyli, dom oblegli mieszkańcy miasta, mieszkańcy Sedomu - cały lud zewsząd, od młodzieńca do starca. ⁵ Zawołali Lota oraz do niego powiedzieli: Gdzie są ci ludzie, którzy przybyli do ciebie tej nocy? Wyprowadź ich do nas, abyśmy ich nawiedzili *. ⁶ Zaż Lot podszedł do nich, do wyjścia oraz zamknął za sobą drzwi. ⁷ I powiedział: Moi bracia, nie czyńcie nic złego. ⁸ Otóż mam dwie córki, które **jeszcze** nie poznały męża, raczej je do was wyprowadzę, a czyńcie z nimi, co jest najlepsze w waszych oczach; tylko tym mężom nic nie róbcie, ponieważ weszli pod cień mojego dachu. ⁹ Lecz rzekli: Idź precz! Powiedzieli też: Ten jeden tu przybył, **aby** być gościem, a wciąż chce sądzić. Zatem teraz postąpimy z tobą gorzej niż z nimi. I napaarli na męża, na Lota, oraz podeszli, aby wyłamać drzwi. ² [Piotra 2,7](#) ¹⁰ Ale owi mężowie wyciągnęli swą rękę i sprowadzili Lota do siebie, do domu, a drzwi zamknęli. ¹¹ Nadto porazili ślepotą * ludzi, **którzy** byli u wejścia do domu, od najmniejszego do największego; tak, że się utrudzili **kiedy** szukali wejścia. ¹² I ci mężowie powiedzieli do Lota: Kogokolwiek ty jeszcze masz - zięciów, twoich synów, twoje córki i wszystkich, których masz w mieście - wyprowadź z tego miejsca. ¹³ Bo zburzymy to miejsce, gdyż wzmogła się na nich skarga przed obliczem WIEKUISTEGO, i PAN nas posłał, aby je zburzyć. ¹⁴ Zatem Lot wyszedł i powiedział to swoim zięciom, co mieli pojąć jego córki, mówiąc: Wstańcie, wyjdźcie z tego miejsca, gdyż WIEKUISTY zburzy **to** miasto. Ale w oczach jego zięciów wydawało się, że żartował. ¹⁵ Lecz zaledwie wzeszła zorza, aniołowie nalegali na Lota, mówiąc: Wstań, zabierz twą żonę i obecne tu twoje dwie córki, abyś nie zginął za winę * tego miasta. ¹⁶ Gdy się jednak ociągał, owi mężowie - w miłosierdziu nad nim WIEKUISTEGO - uchwycili go za rękę, za rękę jego żony i za rękę dwóch jego córek, **po czym** go wyprowadzili, i zostawili **o** poza miastem. ¹⁷ A gdy ich daleko wyprowadzili, jeden powiedział: Uchodź z twoim życiem; nie oglądaj się za siebie i nie zatrzymuj w całej tej okolicy; uchodź w góry, abyś nie zginął. ¹⁸ A Lot do nich powiedział: O, nie, panie. ¹⁹ Otóż, twój sługa znalazł łaskę w twoich oczach oraz wielkim uczyniłeś miłosierdzie, które mi okazałeś, ocalając me życie - lecz ja nie zdążę ująć w te góry, więc i tak **może** mnie doścignąć nieszczęście, i **mogę** umrzeć. ²⁰ Oto bliskie jest miasto, by tam uciec i ono jest małe. Raczej tam ujdę, **bo** przecież **jest** ono małe, i niechaj żyje moja dusza. ²¹ Zatem powiedział do niego: Oto wysłuchałem cię i w tej sprawie, bym nie spustoszył miasta o którym mówisz. ²² Więc przędziej, uchodź tam, bo nie mogę dokonać dzieła, dopóki się tam nie znajdziesz. Dlatego imię tego miasta nazwano - Coar *. ²³ Słońce weszło nad ziemią, kiedy Lot przybył do Coaru. ²⁴ Zaż WIEKUISTY spuścił na Sedom oraz Amorę deszcz siarki i ognia - **spuścił** z Nieba, od WIEKUISTEGO. [Łukasz 17,29](#); [Judasa 7](#) ²⁵ I zniszczył te miasta oraz całą okolicę, wszystkich mieszkańców tych miast oraz roślinność ziemi. ²⁶ Ale jego żona **idąc** za nim się oglądała i stała się słupem soli. [Łukasz 17,32](#) ²⁷ Zaż Abraham wstał rano, spiesząc na miejsce w którym stanął przed obliczem WIEKUISTEGO. ²⁸ Spojrzał też na powierzchnię Sedomu i Amory, i na całą powierzchnię ziemi tej okolicy, i zobaczył, a oto z ziemi wznosił się dym, jak **gdyby** dym z topieli. ²⁹ Lecz tak się stało, że gdy Bóg burzył miasta tej okolicy, Bóg wspomniał na

Abrahama i niszcząc miasta w których mieszkał Lot - wysłał Lotą spośród zniszczenia. ³⁰ Zaś Lot wyszedł z Coaru oraz zamieszkał w górach, bo obawiał się pozostać w Coarze; a z nim dwie jego córki. Zatem zamieszkał w jaskini, on, oraz dwie jego córki. ³¹ Potem starsza powiedziała do młodszej: Nasz ojciec jest stary, a nie ma w kraju mężczyzny, który by do nas przyszedł, zwyczajem całej ziemi. ³² Chodź, upoiemy naszego ojca winem, położymy się z nim i zachowamy potomstwo z naszego ojca. ³³ Więc tej nocy upiły swojego ojca winem i poszła starsza oraz położyła się przy swym ojcu. A on nie wiedział, kiedy się położyła i kiedy wstała. ³⁴ Zaś nazajutrz stało się, że starsza powiedziała do młodszej: Oto wczoraj leżałam przy moim ojcu; upoił go winem także tej nocy, i pójdziesz, i się przy nim położysz, więc zachowamy potomstwo z naszego ojca. ³⁵ Zatem i tej nocy upiły swojego ojca winem, i młodsza wstała oraz się przy nim położyła. A on nie wiedział kiedy się położyła i kiedy wstała. ³⁶ Zatem dwie córki Lota poczęły ze swojego ojca. ³⁷ I starsza urodziła syna, a jego imię nazwała Moab *; to on jest po dzień dzisiejszy ojcem Moabitów. ³⁸ Także młodsza urodziła syna, a jego imię nazwała Ben-Ammi *; to on jest po dzień dzisiejszy ojcem Ammonitów.

*19,5 w rozumieniu nienaturalnej chuci

*19,11 inni: oślepieniem, otumanieniem wzroku

*19,15 winę ostatecznie skonstatowaną

*19,22 co znaczy: Małe

*19,37 co znaczy: Od ojca

*19,38 co znaczy: Godny syn swojego ludu

20. A Abraham wyruszył stamtąd do ziemi na południu i osiadł między Kadesz - a Szur, oraz przebywał w Gerar. ² Tam Abraham mówił o swojej żonie Sarze: To moja siostra. Więc Abimelech, król * Geraru, posłał oraz wziął Sarę. ³ Lecz w nocnym śnie Bóg przyszedł do Abimelecha i mu powiedział: Oto umrzesz z powodu tej niewiasty, którą wzięłeś, bo ona jest zamężna. ⁴ Ale Abimelech jeszcze się do niej nie zbliżył, zatem powiedział: Panie, czyż zatracasz i niewinnych ludzi? ⁵ Przecież sam mi powiedział: To moja siostra; także ona sama mówiła: To mój brat. Uczyniłem to w prostocie mojego serca oraz w czystości moich rąk. ⁶ Nadto Bóg powiedział do niego we śnie: Ja wiem, że to uczyniłeś w prostocie serca; więc cię powstrzymywałem, abyś przeciwko Mnie nie zawinił; dlatego nie dopuściłem, abyś ją dotknął. ⁷ Teraz zwróć żonę tego męża, zaś on - będąc prorokiem - pomodli się za ciebie i będziesz żył; a jeśli nie zwrócisz, wiedz, że umrzesz; ty oraz wszyscy twoi. ⁸ Zatem Abimelech wstał rano, zwołał wszystkie swoje sługi i w ich uszy opowiedział wszystkie te rzeczy; a ci ludzie bardzo się wystraszyli. ⁹ Abimelech wezwał też Abrahama oraz mu powiedział: Co nam narobiłeś? Czym przeciwko tobie zawiniłem, że niemal przyprowadziłeś na mnie wielką winę, a nadto na moje królestwo? Uczyniłeś względem mnie czyny, których się nie czyni. ¹⁰ Abimelech powiedział także do Abrahama: Co miałeś na widoku, kiedy tę rzecz uczyniłeś? ¹¹ A Abraham odpowiedział: Sądziłem, że zapewne w tym miejscu nie ma bojaźni Boga i że mnie zabiją z powodu mojej żony. ¹² Gdyż w istocie jest także moją siostrą, córką mojego ojca, chociaż nie córką mojej matki, ale została moją żoną. ¹³ I stało się, że gdy Bóg wyprowadził mnie na tułactwo z domu mojego ojca, wtedy do niej powiedziałem: Oto łaska, którą mi wyświadczysz. Do którego miejsca przyjdziemy, powiedz o mnie: To mój brat. ¹⁴ Więc Abimelech wziął trzody, rogaciznę, sługi i służebnice oraz dał je Abrahamowi; zwrócił mu także jego żonę Sarę. ¹⁵ Nadto Abimelech powiedział: Oto przed tobą moja ziemia; osiądź, gdziekolwiek ci się spodoba. ¹⁶ A do Sary powiedział: Oto dałem twojemu bratu tysiąc srebrników *; niech to będzie dla ciebie pokryciem pozoru ** przed wszystkimi, którzy są z tobą; zatem jesteś usprawiedliwiona wobec wszystkich. ¹⁷ A Abraham pomodlił się do Boga i Bóg uzdrowił Abimelecha, jego żonę i jego służebnice tak, że

mogły rodzić. ¹⁸ Bowiem WIEKUISTY zamknął zupełnie każdy żywot domu Abimelecha, z powodu Sary, żony Abrahama.

*^{20,2} dokładnie: ojciec - król; padyszach - tytuł królów filistyńskich

*^{20,16} jako zadośćuczynienie za krzywdę wyrządzoną Sarze

**^{20,16} w zrozumieniu, że jest fałszywy

21. WIEKUISTY wspomniał także na Sarę, jak zapowiedział; i WIEKUISTY uczynił Sarze jak powiedział. ² Gdyż poczęła i w oznaczonym czasie, o którym mówił mu Bóg, Sara urodziła Abrahamowi, w jego starości, syna. [Mateusz 1,2](#); [Galacjan 4,22](#); [Hebrajczyków 11,11](#) ³ A Abraham nazwał imię swojego syna, który mu się urodził, którego urodziła mu Sara - Ic'hak *. ⁴ Zaś gdy miał osiem dni, Abraham obrzezał swojego syna Ic'haka, jak mu przykazał Bóg. ⁵ A Abraham był w wieku stu lat, kiedy mu się urodził jego syn Ic'hak. ⁶ Zaś Sara powiedziała: Bóg nabawił mnie śmiechu; ktokolwiek to usłyszcy - mnie wyśmieje. ⁷ Powiedziała też: Kto by przepowiedział Abrahamowi: Sara będzie karmić dzieci; a jednak urodziłam syna w jego starości. ⁸ Zaś dziecię podrosło, po czym zostało odstawione * **od piersi**; więc Abraham wyprawił wielką ucztę w dzień odstawienia Ic'haka. ⁹ A Sara ujrzała szydzącego syna Mircrejki Hagary, którego urodziła Abrahamowi. ¹⁰ Zatem powiedziała do Abrahama: Wypędź tę służebnicę i jej syna, bo syn tej służebnicy nie będzie dziedziczył z moim synem, z Ic'hakiem. [Galacjan 4,30](#) ¹¹ Ale z powodu jego syna, w oczach Abrahama ta rzecz była wielce przykra. ¹² Zaś Bóg powiedział do Abrahama: Niech to nie będzie przykre w twoich oczach, z powodu chłopca oraz twej służebnicy; cokolwiek ci powie Sara, słuchaj jej głosu, gdyż w Ic'haku będzie nazwane twoje potomstwo. ¹³ Jednak uczynię naród i z syna służebnicy; dlatego, że jest twoim nasieniem. ¹⁴ Więc Abraham wstał rano, wziął chleb oraz bukłak z wodą i dał Hagarze, kładąc **to** na jej barki, a także dziecię, i ją odprawił. Zatem poszła i tułała się po pustyni Beer-Szeba. ¹⁵ Ale w bukłaku nie starczyło wody; więc rzuciła dziecko pod jeden z krzaków. ¹⁶ I poszła oraz usiadła sobie z dala, w odległości strzelenia z łuku; bo mówiła: Niech nie zobaczą śmierci dziecka. Zatem siedziała z dala, podniosła swój głos i płakała. ¹⁷ A Bóg usłyszał głos chłopca, więc anioł Boga zawołał z Nieba na Hagarę oraz do niej powiedział: Co ci, Hagaro? Nie obawiaj się, bo Bóg usłyszał głos chłopca, tam gdzie jest. ¹⁸ Wstań, podnieś chłopca oraz ujmij go swoją ręką, gdyż uczynię z niego wielki naród. ¹⁹ Bóg także otworzył jej oczy, zatem ujrzała studnię wody; zatem poszła, napełniła bukłak wodą i napiła chłopca. ²⁰ A Bóg był z chłopcem; więc podrósł, zamieszkał na pustyni i stał się strzelcem - łucznikiem. ²¹ Osiadł na pustyni Paran *, a jego matka wzięła mu żonę z ziemi Micraim.

²² Owego czasu także się stało, że Abimelech powiedział do Abrahama wobec Pichola - dowódcy swoich wojsk, jak następuje: Bóg z tobą we wszystkim, co czynisz. ²³ Dlatego przysięgnij mi tutaj na Boga, że nie sprzeniewierzysz się ani mnie, ani mojemu synowi, ani mojemu wnukowi. Według łaski, którą ci wyświadczyłem - wyświadczysz także mnie oraz ziemi, w której gościłeś. ²⁴ Zaś Abraham powiedział: Przysięgnę. ²⁵ Ale Abraham przymawiał Abimelechowi odnośnie studni z wodą, którą słudzy Abimelecha zawładnęli przemocą. ²⁶ Więc Abimelech powiedział: Nie wiem, kto to uczynił, **bo** ani ty mi o tym **nie** mówiłeś, ani ja o tym **nie** słyszałem, z wyjątkiem dzisiejszego dnia. ²⁷ A Abraham wziął trzody, rogaczną oraz dał **je** Abimelechowi; i obaj zawarli przymierze. ²⁸ Zaś Abraham postawił oddzielnie od trzody siedem jagniąt. ²⁹ A Abimelech powiedział do Abrahama: Na co te siedem jagniąt, które oddzielnie postawiłeś? ³⁰ Więc powiedział: Przyjmiesz z mojej ręki te siedmioro jagniąt, aby to było mi świadectwem, że wykopałem tę studnię. ³¹ Dlatego to miejsce nazwano Beer-Szeba, gdyż obaj tam przysięgli. ³² Zawarli także przymierze w Beer-Szeba. Potem powstał Abimelech oraz dowódca jego wojsk Pichol i wrócili do ziemi Pelisztinów. ³³ A **Abraham** ⁵ zasadził w Beer-Szeba tamaryszkę * oraz tam wzywał Imienia WIEKU-

ISTEGO, Przedwiecznego Boga. ³⁴ I Abraham przebywał w ziemi Pelisztinów przez długie czasy.

*21,3 spolszczone: Izaak; co znaczy: Ten, co się śmieje, bawi

*21,8 według jednych z końcem drugiego, a według innych - z końcem trzeciego roku życia

*21,21 po zachodniej stronie Edomu

*21,33 wyraz pierwiastkowo egipski; inni: święty gaj

22. Po tych wypadkach stało się, że Bóg doświadczył Abrahama, mówiąc do niego: Abrahamie; a **on** rzekł: Oto jestem. ² Więc powiedział: Weź twego syna, twój jedynak, którego miłujesz - Ic'haka, idź do ziemi Moria oraz na jednej z gór, którą ci wskażę, złóż go tam jako całopalenie. **Hebrajczyków 11,17** ³ Więc Abraham wstał rano, osiodłał swojego ośła, zabrał ze sobą dwoje sług i swojego syna Ic'haka, narębał drzewa do całopalenia, podniósł się oraz poszedł na miejsce, o którym powiedział mu Bóg. ⁴ Trzeciego dnia Abraham podniósł swoje oczy oraz ujrzął z daleka to miejsce. ⁵ Zatem Abraham powiedział do swoich sług: Wy tu zostańcie przy ośle, a ja i chłopiec pójdziemy do tego **miejsca**, pokłonimy się oraz do was wrócimy. ⁶ Abraham wziął także drzewo na całopalenie i włożył je na swojego syna Ic'haka. Wziął też w swoją rękę ogień, nóż i obaj poszli razem. ⁷ Zaś Ic'hak powiedział do swojego ojca Abrahama, mówiąc: Mój ojcze. Więc rzekł: Oto jestem, mój synu. Powiedział także: Oto ogień i drzewo, a gdzie jagnię na całopalenie? ⁸ A Abraham powiedział: Bóg upatrzy sobie jagnię na całopalenie, mój synu. I obaj szli razem. ⁹ Potem przybyli do miejsca o którym mówił mu Bóg; a Abraham zbudował tam ofiarnicę, ułożył drzewo, związał swojego syna Ic'haka oraz położył go na ofiarnicę, ponad drzewem. **Jakóba 2,21** ¹⁰ Abraham wyciągnął także swoją rękę oraz wziął nóż, by zarznąć swojego syna. ¹¹ Ale anioł WIEKUISTEGO zawołał z Nieba i powiedział: Abrahamie, Abrahamie! A **on** rzekł: Oto jestem. ¹² Więc powiedział: Nie wyciągaj twojej ręki na chłopca oraz nic mu nie rób; gdyż teraz wiem, że jesteś bogobojnym i z Mojego powodu nie oszczędzałeś twego syna, twój jedynak. ¹³ Zaś Abraham podniósł swoje oczy i spojrzął; a oto jakiś **S** baran, co **był** w gęstwinie *, uwiązał swoimi rogami. Więc Abraham poszedł, wziął barana **oraz** złożył go na całopalenie, zamiast swojego syna. ¹⁴ Abraham nazwał też imię owego miejsca: WIEKUISTY Ukazuje *; stąd mówią po dzień dzisiejszy: Na górze WIEKUISTEGO będzie ukazane. ¹⁵ A anioł WIEKUISTEGO po raz drugi zawołał z Nieba na Abrahama. ¹⁶ I powiedział: Przysięgam na Siebie - powiada WIEKUISTY; ponieważ to uczyniłeś i nie oszczędzałeś twego syna, twój jedynak, **Hebrajczyków 6,13** ¹⁷ że pobłogosławię cię i rozmnożę twoje potomstwo jak gwiazdy nieba, jak piasek, co **jest** na brzegu morza; także twój ród zdobędzie bramy twoich wrogów. ¹⁸ W twym potomstwie będą błogosławione * wszystkie narody ziemi, w nagrodę za to, że usłuchałeś Mojego głosu. **Galacjan 3,8** ¹⁹ Potem Abraham wrócił do swoich sług, więc powstał i razem poszli do Beer-Szeby. ²⁰ * A po tych wypadkach stało się, że doniesiono Abrahamowi, co następuje: Otóż i Milka urodziła synów twojemu bratu Nachorowi: ²¹ Uca - jego pierworodnego; jego brata Buza, Kemuela - ojca Aramu, ²² Keseda, Chazoa, Pildosza, Idlafa i Betuela. ²³ A Betuel spłodził Ribkę *. Tych ośmiu Milka urodziła Nachorowi, bratu Abrahama. ²⁴ A jego nałożnica, imieniem Reuma urodziła: Tebacha, Gachama, Tachasza i Maacha.

*22,13 **BG** w ciemni

*22,14 także: **ogłada; doświadcza; wie**

*22,18 **S** także: **chwalić, sławić; wielbić Boga**

*22,20 Celem podanego tu rodowodu jest wykazanie pokrewieństwa Abrahama z Ribką (z gr. Rebe-ką)

*22,23 ew. **Riwkę; S** z gr. **Rebekę**

23. A Sara żyła sto dwadzieścia siedem lat, to lata życia Sary. ² I Sara umarła w Kirjat-Arba *, to jest w Hebronie, w ziemi Kanaan. Więc Abraham przybył, by ubolewać nad Sarą i aby ją oplakiwać. ³ Potem Abraham powstał sprzed oblicza swej zmarłej i powiedział do synów Cheta, jak następuje: ⁴ Jestem u was pielgrzymem i osiedleńcem; dajcie mi pośród was grób dziedziczny, bym sprzed mojego oblicza pochował moją zmarłą. ⁵ Zatem synowie Cheta odpowiedzieli Abrahamowi, mówiąc mu: ⁶ Słuchaj nas, nasz panie; ty jesteś pośród nas księciem Boga; pochowaj twoją zmarłą w najprzedniejszym z naszych grobów; nikt ci z nas nie wzbrania swojego grobu, byś nie pochował twojej zmarłej. ⁷ A Abraham wstał oraz pokłonił się ludowi tego kraju, synom Cheta. ⁸ I mówił z nimi jak następuje: Jeśli jest waszą wolą, by sprzed mojego oblicza pochować moją zmarłą, posłuchajcie mnie oraz wstawcie się za mną u Efrona, syna Cochara; ⁹ by mi w Machpela odstąpił jaskinię, którą posiada, a jest ona na końcu jego pola. Niech mi ją odstąpi za pełną cenę, na dziedziczny grób pośród was. ¹⁰ A Efron zasiadał wśród synów Cheta; więc Efron Chetejczyk odpowiedział Abrahamowi w uszy synów Cheta, w obecności wszystkich wstępujących w bramę jego miasta, jak następuje: ¹¹ Nie, panie; **raczej** mnie posłuchaj. Dam ci to pole i jaskinię, co na nim jest, tobie ją oddam; oddam ci ją na oczach synów mojego ludu; pochowaj twoją zmarłą. ¹² Zatem Abraham pokłonił się przed ludem tego kraju. ¹³ A do Efrona, w uszy ludu owego kraju, powiedział jak następuje: Gdybyś mnie tylko zechciał posłuchać. Dam ci pieniądze za to pole; przyjmij je ode mnie, a wtedy pochowam tam moją zmarłą. ¹⁴ A Efron odpowiedział Abrahamowi, mówiąc: ¹⁵ Posłuchaj mnie, mój panie; pomiędzy mną - a tobą cóż znaczy ziemia za czterysta szekli * srebra? Więc tak pochowaj twoją zmarłą. ¹⁶ Więc Abraham usłuchał Efrona i w obecności synów Cheta, Abraham odważył Efronowi to srebro, o którym mówił - czterysta szekli srebra, będącego w obiegu u kupców. ¹⁷ Zatem pole Efrona, które jest w Machpela, naprzeciw Mamre; pole i na nim jaskinia oraz wszystkie drzewa, co wokół były na polu, na całej jego przestrzeni, dostało się ¹⁸ jako nabytek Abrahamowi, na oczach synów Cheta, wobec wszystkich wstępujących w bramę jego miasta. ¹⁹ Następnie Abraham pochował swoją żonę Sarę w jaskini w Machpela, naprzeciwko Mamre, czyli Hebronu, w ziemi Kanaan. ²⁰ Tak dostało się Abrahamowi od synów Cheta pole oraz jaskinia, co na nim jest, jako dziedziczny grób.

***23,2** miasto nazwane od swego założyciela - Arba, ojca Enaka ([Jezusa syna Nuna 14,15](#)); inaczej: Mamre albo Hebron; wg. innych: nazwy czterech osad połączonych w jedno miasto

***23,15** szekel - srebrna lub złota sztabka, będąca zarazem ciężarkiem i monetą. Jeszcze za czasów Jeremiasza pieniądze ważono ([Jeremiasz 32,10](#)). Już w epoce Jakóba kursowały także monety o stałej wartości, a za panowania Dawida - perskie drachmy oraz talenty ([1 Kronik 29,7](#)).

24. Abraham był już stary, podeszły w latach; zaś WIEKUISTY we wszystkim błogosławił Abrahamowi. ² Abraham powiedział także do swego sługi, starszego swojego domu, który zarządzał wszystkim, co do niego należało: Połóż twoją rękę pod moje biodro *, ³ a zaklnę cię na WIEKUISTEGO, Boga Nieba i Boga ziemi, żebyś dla mojego syna nie brał żony z córek Kanaanejczyka, pośród którego ja mieszkam. ⁴ Lecz pójdziesz do mojej ziemi, do mego rodzinnego miejsca i **stamtąd** weźmiesz żonę dla mojego syna, dla Ic'haka. ⁵ A sługa powiedział do niego: Może ta niewiasta nie zechce za mną pójść do tego kraju, czy wtedy mam zaprowadzić twojego syna do kraju z którego wyszedłeś? ⁶ A Abraham powiedział do niego: Strzeż się, byś nie zaprowadził tam mego syna. ⁷ WIEKUISTY, Bóg Nieba, który mnie wziął z domu mojego ojca oraz z mojej rodzinnej ziemi; który mi przyrzekł i mi zaprzysiągł w słowach: Twojemu potomstwu oddam tą ziemię; On pośle Swojego anioła przed tobą, i stamtąd weźmiesz żonę dla mojego syna. ⁸ A gdyby ta niewiasta nie zechciała pójść za tobą, będziesz zwolniony z mojego zaklęcia. Tylko nie zaprowadzaj tam mego syna. ⁹ Więc sługa położył swoją rękę pod biodro Abrahama, swego pana oraz mu to za-

przysiągł. ¹⁰ Sługa wziął także dziesięć wielbłądów, z wielbłądów swojego pana, i poszedł; a **miał** w swoim ręku wszelkie kosztowności swojego pana. Zatem powstał i wyruszył do Aram-Naharaim *, do miasta Nachora. ¹¹ A poza miastem, pod wieczór, kiedy zwykły wychodzić wodziarki *, rozłożył **swoje** wielbłądy przy krynicy wody. ¹² I powiedział: WIEKUISTRY, Boże mego pana Abrahama, uczyni dzisiaj przede mną zdarzenie i uczyni łaskę mojemu panu Abrahamowi. ¹³ Oto stoję przy źródle wody, a córki mieszkańców tego miasta wychodzą, by czerpać wodę. ¹⁴ Niech tak się stanie, by dziewczyna do której powiem: Nachyl twój dzban, a się napiję; powie: Pij i wielbłądy twoje napoję - była tą, którą przeznaczyłeś dla Twojego sługi, dla Ic'haka; i po tym poznam, że uczyniłeś łaskę mojemu panu. ¹⁵ Więc stało się, że ledwie przestał mówić, a oto wyszła Ribka, która była urodzona Betuelowi, synowi Milki, żony Nachora, brata Abrahama, a na jej ramieniu **leżał** dzban. ¹⁶ A była to panna wielce pięknego wyglądu, dziewczyna, której mężczyzna nie poznał. Zatem zeszła do źródła, napełniła swój dzban i wracała. ¹⁷ Więc sługa pobiegł naprzeciw niej i powiedział: Pozwól mi tyknąć trochę wody z twojego dzbana. ¹⁸ Zaś **ona** powiedziała: Pij, mój panie. I prędko spuściła swój dzban na swoją rękę oraz dała mu pić. ¹⁹ A kiedy dała mu się napić, powiedziała: Także dla twoich wielbłądów będę czerpać, dopóki się nie napiją. ²⁰ I pospieszyła, wypróżniła swój dzban do koryta oraz znowu pobiegła do krynicy, aby czerpać. I naczepała dla wszystkich jego wielbłądów. ²¹ Zaś ten człowiek, zdumiewając się * nad nią, jeszcze milczał, by poznać czy WIEKUISTRY poszczęścił jego drodze, czy nie. ²² Ale kiedy wielbłądy przestały pić, ten człowiek wyjął złoty kolczyk, wagi pół szekla oraz dwa naramienniki na jej ręce, wagi dziesięciu złotych **szekli**, ²³ i rzekł: Powiedz mi, czyją jesteś córką? Czy w domu twojego ojca jest dla nas miejsce do przenocowania? ²⁴ Więc powiedziała do niego: Jestem córką Betuela, syna Milki, którego urodziła Nachorowi. ²⁵ Nadto powiedziała do niego: Dość u nas słomy, paszy i miejsca do przenocowania. ²⁶ A ten człowiek pokłonił się oraz ukorzył się przed WIEKUISTYM. ²⁷ I powiedział: Błogosławiony WIEKUISTEGO, Bóg mego pana Abrahama, który nie pominął mojemu panu Swojego miłosierdzia * i prawdy. Oto jestem na drodze, którą poprowadził mnie WIEKUISTRY do domu krewnych mego pana. ²⁸ Zaś dziewczyna pobiegła i w domu swojej matki opowiedziała o tych rzeczach. ²⁹ A Ribka miała brata, imieniem Laban; zatem Laban wybiegł do źródła, do tego człowieka na drodze. ³⁰ A to się stało, kiedy ujrzął kolczyk oraz naramienniki na rękach swojej siostry, i kiedy usłyszał słowa swojej siostry Ribki, która mówiła: Ten człowiek tak do mnie powiedział. Więc wyszedł do tego człowieka, a oto stał przy wielbłądach, u źródła. ³¹ I powiedział: Wejdz, błogosławiony WIEKUISTEGO. Czemu stoisz na dworze? Ja wysprzątałem dom i miejsce dla wielbłądów. ³² Zatem ten człowiek wszedł do domu; zaś on okiełznał wielbłądy, dał wielbłądom słomy i paszy, a wody dla umycia jego nóg, i nóg ludzi, którzy z nim byli. ³³ Postawiono też przed nim, aby jadł, ale powiedział: Nie będę jadł, dopóki nie powiem mojej sprawy. Więc **Laban** rzekł: Mów. ³⁴ Zatem powiedział: Jestem sługą Abrahama. ³⁵ WIEKUISTRY bardzo pobłogosławił mego pana, **tak**, że stał się możnym. Dał mu trzody, rogaciznę, srebro i złoto, sługi i służebnice, wielbłądy oraz osły. ³⁶ Zaś Sara, żona mego pana, w swej starości urodziła mojemu panu syna, któremu oddał wszystko, co posiada. ³⁷ A mój pan zaklął mnie w słowach: Nie weźmiesz żony dla mego syna z córek Kanaanejczyka, w którego ziemi mieszkam. ³⁸ Lecz pójdiesz do domu mego ojca, do mojej rodziny i **stamtąd** weźmiesz żonę dla mego syna. ³⁹ Zatem powiedziałem do mego pana: Może ta niewiasta za mną nie pójdzie? ⁴⁰ Ale mi odpowiedział: WIEKUISTRY, **Ten** przed którym chodziłem, pośle z tobą swojego anioła oraz poszczęści twojej drodze; zatem weźmiesz żonę dla mego syna z mojej rodziny, z domu mego ojca. ⁴¹ Wtedy tylko będziesz zwolniony z mego zaklęcia, gdy pójdiesz do mojej rodziny; a jeśli ci **jej** nie dadzą, będziesz zwolniony z mego zaklęcia. ⁴² Więc dzisiaj przybyłem do źródła i powiedziałem: WIEKUISTRY, Boże mego pana Abrahama, gdybyś raczył

poszczęścić mojej drodze, po której idę. ⁴³ Oto stoję u źródła wody - więc niech się stanie, że dziewczyna, która wyjdzie czerpać i do której powiem: Pozwól mi napić się trochę wody z twojego dzbanu; ⁴⁴ a mi powie: I ty się napij, i naczepię także dla twych wielbłądów - ta będzie żoną, którą WIEKUISTY przeznaczył dla syna mojego pana. ⁴⁵ Zaś ja, zaledwie przestałem to mówić w swoim sercu - a oto wychodzi Ribka, a na jej ramieniu dzban. I zeszła do źródła, naczepała, więc do niej powiedziałem: Daj mi się napić. ⁴⁶ Zatem prędko spuściła z siebie swój dzban i powiedziała: Pij, a i twoje wielbłądy napoję. Więc piłem, nadto wielbłądy napoiła. ⁴⁷ Także zapytałem się jej, mówiąc: Czyją jesteś córką? A rzekła: Córką Betuela, syna Nachora, którego urodziła mu Milka. Wtedy włożyłem kolczyk na jej nos, a na jej ręce naramienniki. ⁴⁸ I pokłoniłem się, ukorzyłem przed WIEKUISTYM oraz wielbiłem WIEKUISTEGO, Boga mojego pana Abrahama, który poprowadził mnie prawdziwą drogą, bym wziął dla jego syna córkę brata mojego pana. ⁴⁹ A teraz mi odpowiedzcie, jeśli chcecie wyświadczyć łaskę i wierność mojemu panu; a jeśli nie, też mi powiedzcie, abym się zwrócił na prawo, bądź na lewo.

⁵⁰ Więc Laban i Betuel odpowiedzieli, mówiąc: Ta rzecz wyszła od WIEKUISTEGO; nie możemy ci powiedzieć ani źle, ani dobrze. ⁵¹ Oto przed tobą Ribka, zabierz ją i idź; niech będzie żoną syna twojego pana, jak powiedział WIEKUISTY. ⁵² A gdy sługa Abrahama usłyszał ich słowa, stało się, że do ziemi ukorzył się przed PANEM. ⁵³ Sługa wyjął też srebrne klejnoty, złote klejnoty oraz szaty i dał je Ribce; a inne kosztowności dał jej bratu oraz jej matce. ⁵⁴ Także jedli i pili, on oraz jego ludzie, którzy z nim byli; nadto przenocowali.

Zaś kiedy wstali z rana, powiedział: Puśćcie mnie do mojego pana. ⁵⁵ A jej matka oraz jej brat powiedzieli: Niech dziewczyna pobędzie z nami kilka dni, czy nawet dzień, a potem pójdzie. ⁵⁶ Zatem do nich powiedział: Nie zatrzymujcie mnie, skoro WIEKUISTY poszczęścił mojej drodze; puśćcie mnie, abym poszedł do mojego pana. ⁵⁷ Zatem powiedzieli: Zawołamy dziewczynę i zapytamy się jej ust. ⁵⁸ Więc zawołali Ribkę i do niej powiedzieli: Czy pójdziesz z tym mężem? A odpowiedziała: Pójdę. ⁵⁹ I tak puścili Ribkę, swoją siostrę, jej karmicielkę, oraz sługę Abrahama i jego ludzi. ⁶⁰ Pobłogosławili też Ribkę i do niej powiedzieli: Nasza siostrze, niech od ciebie powstaną tysiące miriad * i niech twój ród zdobędzie bramę swoich wrogów. ⁶¹ Więc Ribka wstała oraz jej służebne, wsiadły na wielbłądy i poszły za tym człowiekiem. Tak wziął ów sługa Ribkę i poszedł. ⁶² Zaś Ic'hak wracał właśnie z wycieczki do studni Lachaj-Roi *, gdyż mieszkał w południowej ziemi. ⁶³ Ic'hak wyszedł pod wieczór, by się przechadzać po polu, podniósł swoje oczy i spojrzał, a oto nadciągają wielbłądy. ⁶⁴ Także Ribka podniosła swoje oczy oraz zobaczyła Ic'haka; zatem spuściła się z wielbłąda. ⁶⁵ Powiedziała też do sługi: Kim jest ten człowiek, który po polu idzie naprzeciw nam? A sługa powiedział: To mój pan. Więc wzięła zastonę oraz się zakryła. ⁶⁶ A sługa opowiedział Ic'hakowi wszystkie rzeczy, które spełnił. ⁶⁷ Ic'hak wprowadził ją także do namiotu swojej matki Sary i pojął Ribkę, zatem stała się jego żoną. Ic'hak też ją pokochał oraz pocieszył się po swej matce.

*24,2 Dotknięcie się biodra, siedliska płodzącej siły, było przy składaniu przysięgi symbolicznym wezwaniem potomnych, by tej przysięgi dochowali; a w przypadku jej złamania - po śmierci pomścili zmarłego

*24,10 co znaczy: Aram dwóch rzek. Miasto Nachora – Charan w Mezopotamii

*24,11 dziewczęta noszące wodę

*24,21 inni: wpatrując się

*24,27 hebr. *chesed*; także: **Miłości, wierności, C** łaski; **S** także: **sprawiedliwości**

*24,60 miriada = 10000

*24,62 co znaczy: Ożywiającego i Widzącego

25. Zaś Abraham pojął jeszcze jedną żonę, a na imię jej było Ketura *. ^{2*} I urodziła mu Zymrana, Jokszana, Medana, Midjana, Iszbaka i Szuacha. ³ A Jokszan spłodził

Szebę i Dedana. A synami Dedana byli: Aszurowie, Letuszowie i Leumowie. ⁴ A synami Midiana **byli**: Efa, Efer, Chanoch, Abida i Eldaa; ci wszyscy **to** synowie Ketury. ⁵ Abraham dał też Ic'hakowi wszystko, co posiadał. ⁶ Zaś synom nałożnic, które miał Abraham, dał upominki, i Abraham jeszcze za swojego życia wyprawił ich od swojego syna Ic'haka, ku wschodowi, do wschodniej krainy. ⁷ A oto dni lat życia Abrahama, które przeżył - sto siedemdziesiąt pięć lat. ⁸ I odszedł; Abraham umarł w szczęśliwej sędziwości, stary i syty życia oraz został przyłączony do swojego ludu. ⁹ A Ic'hak i Iszmael, jego synowie, pochowali go w jaskini w Machpela, na polu Efrona, syna Cochara, Chetejczyka, które **jest** naprzeciwko Mamre. ¹⁰ Na polu, które Abraham nabył od synów Cheta; tam został pochowany Abraham i jego żona Sara. ¹¹ A po śmierci Abrahama stało się, **że** Bóg pobłogosławił jego syna Ic'haka i Ic'hak osiadł u źródła Lachaj-Roi.

¹² * A oto rodowód Iszmaela, syna Abrahama, którego urodziła Abrahamowi Hagar, Micrejka, służebnica Sary: ¹³ Oto imiona synów Iszmaela, według nazw i ich rodowódów: Pierworodnym Iszmaela **jest** Nebajot; po nim Kedar, Adbeel, Mibsam, ¹⁴ Miszma, Duma, Massa, ¹⁵ Chadat, Tema, Jetur, Nafisz i Kedma. ¹⁶ Ci są synami Iszmaela i te są ich imiona w ich osadach oraz w ich koczowiskach - dwunastu książąt według ich plemion. ¹⁷ A oto lata życia Iszmaela - sto trzydzieści siedem lat; i odszedł, umarł oraz został przyłączony do swojego ludu. ¹⁸ A mieszkali od Chawila - aż do Szur, które **jest** naprzeciwko Micraim, gdy idziesz do Aszuru; upadł na obliczu wszystkich swoich braci.

¹⁹ A oto rodowód Ic'haka, syna Abrahama. Abraham spłodził Ic'haka. ²⁰ A Ic'hak miał czterdzieści lat, gdy pojął za żonę Ribkę, córkę Betuela, Aramejczyka z Paddan-Aram, siostrę Aramejczyka Labana. ²¹ Ic'hak błagał też WIEKUISTEGO za swą żoną, ponieważ była niepłodna; a WIEKUISTY dał mu się ubłagać i jego żona Ribka poczęła. [Rzymian 9,10](#) ²² A **gdy** dzieci się trącały w jej łonie, powiedziała: Jeśli tak, na cóż więc jestem? I poszła się dopytywać u WIEKUISTEGO. ²³ A WIEKUISTY do niej powiedział: * W twoim łonie **są** dwa narody, z twego wnętrza rozejdą się dwa plemiona; jedno plemię się wzmoże nad drugie, ale starsze będzie służyć młodszemu. [Rzymian 9,12](#) ²⁴ A kiedy nastał jej czas, by rodziła - oto bliźnięta w jej łonie. ²⁵ Więc wyszedł pierwszy, czerwony, cały niby włosista szata *. Jego imię nazwali Esaw. ²⁶ A następnie wyszedł jego brat, **który** swą ręką trzymał się pięty * Esawa; zaś jego imię nazwano Jakób **. A kiedy się urodzili, Ic'hak miał sześćdziesiąt lat. ²⁷ I chłopcy podrastali; Esaw stał się mężem biegłym w myślistwie, mężem pola, a Jakób mężem skromnym, przebywającym w namiotach. ²⁸ **Ic'hak** umiłował Esawa, bowiem na jego ustach **były** łowy; a Ribka miłowała Jakóba. ²⁹ Kiedyś Jakób nagotował potrawę, a Esaw przyszedł znużony z pola. ³⁰ Więc Esaw powiedział do Jakóba: Daj mi łyknąć z czerwonego; **z** tej czerwonej **potrawy**, ponieważ jestem znużony. Dlatego jego imię nazwano Edom *. ³¹ A Jakób powiedział: Sprzedaj mi teraz twoje pierworództwo. ³² Zatem Esaw powiedział: Przecież ja idę na śmierć, co mi po pierworództwie? ³³ A Jakób powiedział: Przysięgnij mi teraz. Więc mu przysiągł oraz sprzedał Jakóbowi swoje pierworództwo. ³⁴ A Jakób podał Esawowi chleba oraz potrawę z soczewicy; więc zjadł, wypił, powstał i poszedł; tak Esaw pogardził pierworództwem. [Hebrajczyków 12,16](#)

*^{25,1} co najprawdopodobniej znaczy: Kadziłto

*^{25,2} genealogia pokoleń arabskich

*^{25,12} genealogia Ismaelitów, późniejszych Saracenów

*^{25,23} odpowiedź ułożona rytmicznie

*^{25,25} kosmaty; także najprawdopodobniejsze znaczenie imienia Esaw.

*^{25,26} także: **szedł w ślady, tropił**

^{25,26} z hebr. Jaakob (stąd: **Jakób); co znaczy: Trzymający za piętę

*^{25,30} co znaczy: Czerwony; u arabów każda potrawa spożywana z chlebem nazywa się - *idam*

26. A w kraju stał się głód, pomimo pierwszego głodu, który był za czasów Abrahama; więc Ic'hak poszedł do Abimelecha, króla Pelisztinów, do Gerar. ² I ukazał mu się WIEKUISTY oraz powiedział: Nie zstępuj do Micraim. Zamieszkaż w kraju, o którym ci powiem. ³ Przebywaj w tym kraju, a będę z tobą oraz cię pobłogosławię; bo tobie i twojemu potomstwu oddam te wszystkie kraje, i **to** ugruntuje przysięgę, którą zaprzysięgłem twojemu ojcu Abrahamowi. ⁴ Nadto rozmnożę twoje potomstwo jak gwiazdy nieba oraz oddam twojemu potomstwu wszystkie te kraje. Także w ⁵ twoim potomstwie będą błogosławione wszystkie narody ziemi. ⁵ Dlatego, że Abraham był posłuszny Mojemu głosowi, przestrzegał Mojego postanowienia, Mych przykazań, Moich ustaw i Moich nauk. ⁶ Zatem Ic'hak osiadł w Gerar.

⁷ A mężowie tego miejsca pytali o jego żonę, więc powiedział: To moja siostra; bo obawiał się mówić - moja żona, żeby go mieszkańcy tego miejsca nie zabili z powodu Ribki; gdyż była piękna na spójrzanie. ⁸ Ale kiedy już przeżył tam dłuższy czas, Abimelech, król Pelisztinów wyrzął oknem i spostrzegł - a oto Ic'hak bawi się ze swą żoną Ribką. ⁹ Więc Abimelech zawezwał Ic'haka i powiedział: Ależ to twoja żona; zatem dlaczego mówiłeś: To moja siostra. A Ic'hak do niego powiedział: Bo sobie pomyślałem, czy **aby** nie umrę z jej powodu. ¹⁰ Zaś Abimelech powiedział: Co to nam uczyniłeś? Ktoś z ludu prawie się nie położył z twoją żoną, a zatem sprowadziłbyś na nas winę. ¹¹ Abimelech rozkazał też całemu ludowi, mówiąc: Kto by dotknął tego męża, lub jego żony, podlega śmierci. ¹² Zatem Ic'hak osiadł w owej ziemi i zebrał tego roku stokrotne plony, bo WIEKUISTY mu błogosławił. ¹³ Potem urosł ten mąż **jeszcze bardziej**, stawał się coraz możniejszym, aż został bardzo moźnym. ¹⁴ Miał stada owiec, stada byków i liczną czeladź, więc Pelisztini mu zazdrościli. ¹⁵ Pelisztini zakopali też i napełnili ziemią wszystkie studnie, które za dni Abrahama wykopali słudzy jego ojca. ¹⁶ Wtedy Abimelech powiedział do Ic'haka: Oddal się od nas, gdyż wielce urosłeś ponad nas. ¹⁷ Zatem Ic'hak się stamtąd oddalił i rozłożył w dolinie Gerar, i tam osiadł. ¹⁸ Ic'hak na nowo rozkopał studnie wody, które zostały wykopane za dni jego ojca Abrahama, a które Pelisztini zakopali po śmierci Abrahama, oraz nadał im nazwy, według nazw, które nadał im jego ojciec. ¹⁹ Słudzy Ic'haka kopali także w dolinie i znaleźli tam źródło żywych * wód. ²⁰ Lecz pasterze gerarscy spierali się z pasterzami Ic'haka, mówiąc: To nasza woda. Zatem imię tej studni nazwał Esek *, bo się z nim pokłócili. ²¹ Wykopali też inną studnię, ale również się o nią spierali; więc nazwał jej imię Sytna *. ²² I przeniósł się stamtąd oraz wykopał inną studnię, o którą się nie spierali; więc nazwał jej imię Rechoboth *, i powiedział: Bo teraz WIEKUISTY nam rozprzestrzenił, więc rozplenimy się na tej ziemi.

²³ A stamtąd wyruszył do Beer-Szeby. ²⁴ Tej nocy ukazał mu się WIEKUISTY, mówiąc: Jam **jest** Bóg Abrahama, twojego ojca; nie obawiaj się, gdyż Ja **jestem** z tobą; pobłogosławię cię oraz rozmnożę twoje potomstwo z powodu Abrahama, Mojego sługi. ²⁵ Zatem zbudował tam ofiarnicę oraz wzywał Imienia WIEKUISTY. Rozbił tam też swój namiot, a słudzy Ic'haka wykopali tam studnię. ²⁶ Potem, z Gerar przybył do niego Abimelech, jego przyjaciel Achuzath oraz Pichol - dowódca jego wojsk. ²⁷ Więc Ic'hak do nich powiedział: Po co do mnie przybyliście? Przecież wy mnie nienawidzicie, zatem oddaliliście mnie od siebie. ²⁸ A **oni** odpowiedzieli: Widzieliśmy, że WIEKUISTY był z tobą, więc powiedzieliśmy: Niech będzie przysięga między nami, między nami - a tobą; zawrzyjmy z tobą przymierze, ²⁹ abyś nam nie uczynił **nic** złego, podobnie jak myśmy cię nie tykali, jak czyniliśmy ci tylko dobrze i puściliśmy cię w pokój; a ty i teraz **jestes** błogosławiony przez WIEKUISTEGO. ³⁰ Więc wyprawił im ucztę, zatem jedli i pili. ³¹ A **kiedy** z rana wstali, przysięgli jeden drugiemu. Ic'hak ich także odprowadził, więc poszli od niego w pokój. ³² Ale stało się tego dnia, że przyszli słudzy Ic'haka i donieśli mu o studni, którą kopali, mówiąc: Znaleźliśmy wodę. ³³ Więc nazwał ją Szybea *. Stąd po dziś dzień **istnieje** nazwa miasta Beer-Szeba.

³⁴ Zaś Esaw miał czterdzieści lat, gdy pojął żonę Jehudytę, córkę Chittejczyka * Beeri oraz Bosmatę, córkę Chittejczyka Elona. ³⁵ Lecz były one goryczą ducha dla Ic'haka i Ribki.

*26,19 także: **bieżących**

*26,20 co znaczy: Kłótnia

*26,21 co znaczy: Zwada

*26,22 co znaczy: Ulice, Place

*26,33 co znaczy: Przysięga; była to siódma studnia, wykopana od czasów Abrahama

*26,34 spolszczone: Hetejczyka

27. I się stało, gdy Ic'hak się zestarzał oraz przytępiły się jego oczy **tak**, że nie mógł widzieć - wtedy wezwał swojego starszego syna Esawa oraz do niego powiedział: Mój synu. Zatem mu odpowiedział: Oto jestem. ² Więc rzekł: Oto się zestarzałem i nie znam dnia mojej śmierci. ³ Weź teraz swoją broń, twój kołczan oraz twój łuk, wyjdź na pole i nałów mi zwierzyny. ⁴ Przyrządź mi też przysmaki, jak to lubię oraz mi przynieś, bym jadł, i zanim umrę, aby cię pobłogosławiła moja dusza. ⁵ A Ribka słyszała, że Ic'hak to mówił do swojego syna Esawa. Więc Esaw wyszedł na pole, by złowić oraz przynieść zwierzynę. ⁶ Zaś Ribka tak powiedziała do swojego syna Jakóba: Oto słyszałam twojego ojca, **gdy** rozmawiał z twoim bratem Esawem i mówił: ⁷ Przynieś mi zwierzyny i przyrządź mi przysmaki, abym jadł, a przed moją śmiercią pobłogosławię cię przed obliczem WIEKUISTEGO. ⁸ Zatem teraz, mój synu, posłuchaj mojego głosu w tym, co ci rozkazuję. ⁹ Idź do trzody oraz przynieś mi stamtąd dwoje dobrych koźląt, a przyrządź z nich przysmaki dla twojego ojca, **tak** jak lubi. ¹⁰ I zanieśesz twojemu ojcu, i będzie jadł; aby cię pobłogosławił przed swą śmiercią. ¹¹ A Jakób powiedział do swojej matki Ribki: Przecież mój brat Esaw to kosmaty człowiek, a ja **jestem** gładkim człowiekiem. ¹² Może mój ojciec mnie pomaca, więc byłbym w jego oczach jako szalbierz i przyprowadził na siebie przekleństwo, a nie błogosławieństwo. ¹³ A jego matka powiedziała do niego: Na mnie twoje przekleństwo, mój synu; tylko posłuchaj mojego głosu i idź mi przynieś. ¹⁴ Zatem poszedł, wziął oraz przyniósł swojej matce; a matka przyrządziła przysmaki, jakie lubił jego ojciec. ¹⁵ Ribka wzięła też lepsze szaty Esawa, swojego starszego syna, które były u niej w domu i odziała **nimi** Jakóba, swojego młodszego syna. ¹⁶ A jego ręce i gładkość jego szyi obłożyła skórkami koźląt. ¹⁷ W ręce swojego syna Jakóba złożyła też przysmaki oraz chleb, który przygotowała. ¹⁸ Więc wszedł do swojego ojca oraz powiedział: Mój ojciec. A odpowiedział: Oto jestem. Kto ty **jesteś**, mój synu? ¹⁹ Zaś Jakób powiedział do swojego ojca: Ja **jestem** Esaw, twój pierworodny; uczyniłem jak mi mówiłeś; powstań, siądź i jedz z mojej zwierzyny, aby pobłogosławiła mnie twoja dusza. ²⁰ Ale Ic'hak powiedział do swego syna: Jakże tak szybko **to** znalazłeś, mój synu? Więc rzekł: Tak **to** sprawił przede mną WIEKUISTY, twój Bóg. ²¹ A Ic'hak powiedział do Jakóba: Podejdz, a cię pomacam, mój synu; czy to **jesteś** ty, mój syn Esaw, czy nie? ²² Zatem Jakób podszedł do swojego ojca Ic'haka, więc pomacał go oraz powiedział: Głos **jest** głosem Jakóba; ale ręce **są** rękami Esawa. ²³ Więc go nie poznał, bo jego ręce były kosmate jak ręce jego brata Esawa; i go pobłogosławił. ²⁴ Powiedział także: Ty **jesteś** mój syn Esaw? Więc odpowiedział: Ja. ²⁵ Zatem powiedział: Podaj mi, abym jadł z łowu mojego syna, żeby błogosławiła cię moja dusza. Więc mu podał i jadł; przyniósł mu także wina i pił. ²⁶ Potem jego ojciec Ic'hak powiedział do niego: Podejdz oraz pocałuj mnie, mój synu. ²⁷ Zatem podszedł oraz go ucałował; a gdy poczuł zapach jego szaty, pobłogosławił go i powiedział: Oto zapach mojego syna, **taki** jak zapach pola, któremu błogosławił WIEKUISTY. ²⁸ Niech Bóg da ci tak z rosy niebios, **z** żyzności ziemi, oraz obfitość zboża i moszczu. **Hebrajczyków 11,20** ²⁹ Niech ci służą ludy i niech się korzą przed tobą plemiona; bądź panem twoich braci i niech się korzą **przed** tobą synowie twojej matki. **Ci, co** cię przeklinają -

niech będą przekłęci, a **którzy** ci błogosławią - błogosławieni. ³⁰ A gdy Ic'hak skończył błogosławić Jakóba i kiedy Jakób ledwie odszedł sprzed oblicza swojego ojca Ic'haka, stało się, że ze swojego łowu przybył jego brat Esaw. ³¹ Zatem on także przyrządził przysmaki, przyniósł swojemu ojcu i powiedział do swego ojca: Niech mój ojciec wstanie i niech je z łowu swojego syna, aby mnie pobłogosławiła twoja dusza. ³² A jego ojciec Ic'hak powiedział do niego: Kto ty **jestes**? Więc odpowiedział: Ja **jestem** twój syn, twój pierworodny Esaw. ³³ Zaś Ic'hak się zatrwożył bardzo wielką trwogą i powiedział: Kto **był** zatem tym, co złowił zwierzynę i mi przyniósł zanim **ty** przybyłeś, żebym jadł ze wszystkiego, i mu błogosławiłem? Więc będzie błogosławionym. ³⁴ A gdy Esaw usłyszał słowa swojego ojca, krzyknął wielkim, niezmiernie gorzkim krzykiem i powiedział do swego ojca: Pobłogosław i mnie, mój ojczy. ³⁵ Zaś on powiedział: Chytrze przyszedł twój brat oraz wziął twoje błogosławieństwo. ³⁶ A **Esaw** powiedział: Czy nie dlatego jego imię nazwano Jakób *. Zatem podszedł mnie już dwukrotnie: Odebrał moje pierworództwo, a oto teraz odebrał też moje błogosławieństwo. I powiedział: Czy nie zachowałeś dla mnie błogosławieństwa? ³⁷ Zaś Ic'hak odpowiedział, mówiąc do Esawa: Oto ustanowiłem go panem nad tobą, a wszystkich jego braci oddałem mu za sługi; także upewniłem go o zbożu i moszczu - więc co teraz tobie uczynię, mój synu? ³⁸ A Esaw powiedział do swojego ojca: Czyżbyś miał tylko jedno błogosławieństwo, mój ojczy? Pobłogosław i mnie, mój ojczy. I Esaw podniósł swój głos, i zapłakał. **Hebrajczyków 12,17** ³⁹ Zaś jego ojciec Ic'hak odpowiedział, mówiąc do niego: Oto z dala od żyzności ziemi oraz od rosy niebios z góry będzie twoje siedlisko. ⁴⁰ Z twojego miecza będziesz żył i będziesz służył twojemu bratu. Ale gdy się swobodnie **będziesz** tułał *, zrzucisz z twojego karku jego jarzmo. ⁴¹ Więc Esaw znenawidził Jakóba z powodu błogosławieństwa, którym pobłogosławił go jego ojciec. I Esaw powiedział w swoim sercu: Przybliżają się dni żałoby po moim ojcu, a wtedy zabiję mojego brata Jakóba. ⁴² Zatem doniesiono Ribce słowa jej starszego syna Esawa, więc posłała i wezwała swojego młodszego syna Jakóba oraz mu powiedziała: Oto twój brat Esaw pociesza się tym, że cię zabije. ⁴³ Teraz, mój synu, posłuchaj mojego głosu: Wstań i uciekaj do mojego brata Labana, do Haranu. ⁴⁴ I pobądź przy nim pewien czas, aż się uśmierzy zapalczliwość twojego brata. ⁴⁵ Aż odwróci się od ciebie gniew twego brata i zapomni, co mu uczyniłeś; wtedy pošlę oraz cię stamtąd zabiorę; **bo** czemu jednego dnia mam być pozbawioną was obu? ⁴⁶ Ribka powiedziała też do Ic'haka: Obmierzło mi życie z powodu córek Cheta. Po co mi życie, jeśli Jakób pojmie żonę spośród córek Cheta, które są córkami tego kraju?

***27,36** co znaczy: Trzymający za piętę

***27,40** także: **nomadyzował**

28. Zatem Ic'hak wezwał Jakóba, pobłogosławił go oraz mu przykazał, mówiąc do niego: Nie pojdziesz żony spośród córek Kanaanu. ² Powstań i idź do Paddan-Aram, do domu Betuela, ojca twojej matki, i stamtąd pojmij sobie żonę, spośród córek Labana, brata twojej matki. ³ A Wszechpotężny Bóg niechaj ci błogosławi, rozpleni cię i rozmnoży, by powstało dla **S*** ciebie zgromadzenie ****** ludów. ⁴ Niech ci da błogosławieństwo Abrahama, tobie oraz z tobą twojemu potomstwu, abyś posiadał ziemię twojego pobytu, którą Bóg oddał Abrahamowi. ⁵ Ic'hak także wyprawił Jakóba; więc poszedł do Paddan-Aram, do Labana, syna Aramejczyka Betuela, brata Ribki, matki Jakóba i Esawa.

⁶ Lecz Esaw widział, że Ic'hak pobłogosławił Jakóba i że wysłał go do Paddan-Aram, by stamtąd pojął sobie żonę, oraz że **gdy** go pobłogosławił, przykazał mu, mówiąc: Nie pojdziesz żony spośród córek Kanaanu. ⁷ Także, że Jakób usłuchał swojego ojca i swą matkę, i poszedł do Paddan-Aram. ⁸ Esaw widział też, że córki Kanaanu nie mają upodobania w oczach jego ojca Ic'haka. ⁹ Lecz Esaw poszedł do **rodziny** Isz-

maela i oprócz swoich żon, pojął sobie za żonę Machalatę, córkę Iszmaela, syna Abrahama, siostrę Nebajota.

10 Zaś Jakób wyruszył z Beer-Szeba i udał się do Haranu. **11** Natrafił też na pewne miejsce oraz tam przenocował, ponieważ słońce już zaszło. Wziął jeden z kamieni tego miejsca, umieścił go pod głową i położył się na tym miejscu. **12** I śniło mu się - że oto na ziemi została postawiona drabina, a jej wierzch sięgał niebios; i oto wchodzą oraz schodzą po niej aniołowie Boga.

13 Oto stanął też przy * nim WIEKUISTY i powiedział: Ja **jestem** WIEKUISTY, Bóg twojego przodka Abrahama, Bóg Ic'haka. Ziemię na której leżysz, oddam ją tobie oraz twojemu potomstwu. **14** A twoje potomstwo będzie jak proch ziemi; rozprze-strzenisz się ku zachodowi, ku wschodowi, ku północy i ku południu; także w tobie i w twym potomstwie **S*** będą błogosławione wszystkie plemiona ziemi. **15** A oto Ja **je-stem** z tobą; będę cię strzegł gdziekolwiek pójdziesz i przywrócę cię do tej ziemi; ponieważ cię nie opuszczę, aż spełnię to, co ci przyrzekłem. **16** Zaś Jakób przebudził się ze swojego snu i powiedział: Zaprawdę, na tym miejscu jest WIEKUISTY, a ja **tego** nie wiedziałem. **17** Przestraszył się i powiedział: Jakże groźne **jest** to miejsce. To nic innego, tylko dom Boga; to brama niebios. **18** I Jakób wstał rano oraz wziął kamień, który położył pod głowę, i postawił go jako pomnik *, i rozlał na jego wierzchu olej. **19** Zaś imię tego miejsca nazwał Bet-El *; chociaż przedtem imię tego miasta było Luz. **20** Jakób także ślubował ślub i powiedział: Jeśli Bóg będzie ze mną - będzie mnie strzegł na tej drodze, którą idę oraz da mi na pokarm chleb, suknię na odzienie, **21** i w pokoju powrócę do domu mojego ojca - to WIEKUISTY będzie moim Bogiem. **22** A ten kamień, który postawiłem jako pomnik, będzie Domem Boga *; i z wszystkiego co mi dasz, zaofiaruję Ci dziesięcinę.

*28,3 C z ciebie; **S** także: do ciebie, ku tobie

**28,3 S z gr. synagoga; co znaczy: miejsce zgromadzeń, zebrań, modlitw

*28,13 także: **przed**

*28,14 C tobą i twym potomstwem będą błogosławić

*28,18 taki pomnik (stup) łączył się z kultem religijnym, zatem jego stawianie zostało później zabronione, patrz: [V Mojżesza 16,22](#)

*28,19 co znaczy: Dom Boga; dalej: Betel

*28,22 o Przybytku w Bet-El (Betel) w którym składano ofiary i dziesięciny wspominają Księgi: [Sędziów 20,18 + 26 - 27](#); [1 Samuela 10,3](#); [1 Królewska 12,29](#)

29. Więc Jakób powstał oraz poszedł do ziemi synów Wschodu. **2** I spojrział, a oto na polu studnia oraz rozłożone przy niej trzy stada owiec; bowiem z tej studni zwykle pojono stada. Zaś nad otworem studni był ogromny kamień. **3** A gdy były tam zgromadzone wszystkie stada, znad otworu studni staczano kamień, pojono trzody oraz powtórnie kładziono kamień na swoje miejsce, nad otwór studni. **4** Więc Jakób do nich powiedział *: Moi bracia, skąd wy **jesteście**? Zatem odpowiedzieli: Jesteśmy z Haranu. **5** Nadto do nich powiedział: Czy znacie Labana, syna Nachora? Więc odpowiedzieli: Znamy. **6** Zatem do nich powiedział: Czy się dobrze miewa? Więc odpowiedzieli: Dobrze; oto nadchodzi z trzodą jego córka Rachela. **7** Powiedział też: Przecież dnia jeszcze **jest** wiele, nie czas zapędzać stada; napójcie trzodę oraz idźcie ją popaść. **8** Ale odpowiedzieli: Nie możemy, dopóki nie będą zgromadzone wszystkie trzody i nie stoczą kamienia znad otworu studni; wtedy napoimy trzodę. **9** A **gdy** jeszcze z nimi rozmawiał, z trzodą swojego ojca nadeszła Rachela, bowiem była pasterką. **10** Zaś kiedy Jakób ujrzał Rachelę, córkę Labana, brata jego matki oraz trzodę Labana, brata jego matki, stało się, że Jakób podszedł, stoczył kamień znad otworu studni oraz napił trzodę Labana, brata jego matki. **11** Jakób ucałował też Rachelę oraz podniósł swój głos i zapłakał. **12** I Jakób oznajmił Racheli, że jest siostrzeńcem jej ojca, synem Ribki; więc pobiegła oraz opowiedziała to swojemu ojcu. **13** A gdy Laban usłyszał wiadomość o synu swojej siostry - Jakóbie, stało się, że pobiegł na jego

spotkanie, uściśnął go, ucałował oraz wprowadził go do swojego domu; wtedy opowiedział Labanowi o wszystkim. **14** A Laban powiedział do niego: Przecież ty **jesteś** z **S** mojej cielesnej natury **S** i z **S** mojej kości. Więc zamieszkał u niego przez miesiąc czasu.

15 Wtedy Laban powiedział do Jakóba: Czy dlatego, że **jesteś** moim bratem, masz mi **za** darmo służyć? Powiedz mi, jakie ma być twoje wynagrodzenie? **16** A Laban miał dwie córki; imię starszej **to** Lea, a imię młodszej **to** Rachela. **17** Lecz oczy Lei były słabe *****; zaś Rachela była ładnej postawy i piękna **na** spojrzenie. **18** Zatem Jakób pokochał Rachelę i powiedział: Będę ci służył siedem lat za twoją młodszą córkę Rachelę. **19** A Laban powiedział: Lepiej gdy ci ją dam, niż miałbym ją oddać innemu mężowi; zostań u mnie. **20** I tak Jakób służył za Rachelę siedem lat; a w jego oczach, w jego miłości do niej, wydawały się jak kilka dni. **21** Potem Jakób powiedział do Labana: Daj mi moją żonę, gdyż został spełniony mój czas, więc do niej pójdę. **22** Zaś Laban zgromadził wszystkich miejscowych ludzi oraz wyprawił ucztę. **23** A gdy był wieczór, wziął swoją córkę Leę oraz wprowadził ją do niego; i **Jakób** wszedł do niej. **24** Laban dał także swą służebnicę Zylpę, za służebnicę swojej córce Lei. **25** A z rana okazało się, że to była Lea, więc **Jakób** powiedział do Labana: Co mi to uczyniłeś? Czyż nie służyłem ci za Rachelę, więc dlaczego mnie oszukałeś? **26** Zaś Laban powiedział: Nie zwykło się tak robić w naszym miejscu, by wydawać młodszą przed starszą. **27** Dopełnij jej tydzień *****, a za służbę, którą będziesz pełnił u mnie jeszcze **przez** siedem lat, damy ci także tą drugą.

28 Więc Jakób tak uczynił oraz dopełnił jej tydzień; a **Laban** dał mu za żonę swoją córkę Rachelę. **29** Nadto Laban dał na służbę swojej córce Racheli swoją służebnicę Bilhę. **30** Zatem wszedł też do Racheli, i bardziej kochał Rachelę niż Leę. I służył u niego jeszcze siedem dalszych lat. **31** Zaś WIEKUISTY widząc, że Lea jest w niełasce, otworzył jej łono; a Rachela była niepłodną. **32** Zatem Lea poczęła i urodziła syna oraz nazwała jego imię Reuben *****, bo powiedziała: WIEKUISTY spojrział na mą niedolę; więc teraz mój mąż mnie pokocha. **33** I znowu poczęła, i urodziła syna, i powiedziała: Ponieważ WIEKUISTY usłyszał, że byłam w niełasce, dał mi także tego. Zatem nazwała jego imię Szymeon *****. **34** I znowu poczęła, i urodziła syna, i powiedziała: Oto tym razem przylgnie do mnie mój mąż, gdyż urodziłam mu trzech synów; dlatego nazwano jego imię Lewi *****. **35** I znowu poczęła, i urodziła syna, i powiedziała: Tym razem będę słać WIEKUISTEGO; dlatego nazwała jego imię Jehuda *****. Potem przestała rodzić.

*29,4 w zbliżonym do hebrajskiego języku aramejskim

*29,17 także: **mdle, bez żywego blasku**

*29,27 uroczystości weselne trwały przez cały tydzień; patrz: [Sędziów 14,12](#)

*29,32 co najprawdopodobniej znaczy: Oto syn!

*29,33 co najprawdopodobniej znaczy: Wysłuchany / Usłyszany **przez Boga**

*29,34 co najprawdopodobniej znaczy: Dodatek lub Przyłączony

*29,35 co znaczy: Chwała Bogu; także: **Juda**; **S** gr. Judas.

30. A Rachela widziała, że Jakóbowi nie rodzi, zatem Rachela zazdrościła swojej siostrze i powiedziała do Jakóba: Daj mi dzieci; a jeśli nie, **to** umrę *****. **2** Więc gniew Jakóba zapłonął na Rachelę oraz powiedział: Czy ja **jestem** na miejscu Boga, który ci odmówił płodu życia? **3** Zatem powiedziała: Oto moja służebnica Bilha, pójdź do niej, aby urodziła na moich kolanach i bym ja była przez nią zbudowana. **4** I dała mu za żonę swoją służebnicę Bilhę, a Jakób do niej poszedł. **5** Więc poczęła oraz urodziła Jakóbowi syna. **6** Zaś Rachel powiedziała: Bóg mnie osądził, usłyszał mój głos oraz dał mi syna; dlatego nazwała jego imię Dan *****. **7** A służebnica Racheli znowu poczęła, i Bilha urodziła drugiego syna Jakóbowi. **8** Zaś Rachel powiedziała: Mocowałam się z moją siostrą potężnymi zapasami i przemogłam. Więc nazwała jego imię Naftali *****. **9** A Lea widząc, że przestała rodzić, wzięła swoją służebnicę Zylpę i dała ją Jakóbowi za

żonę. ¹⁰ Więc Zylpa, służebnica Lei, urodziła Jakóbowi syna. ¹¹ A Lea powiedziała: Przyszło szczęście. I nazwała jego imię - Gad *. ¹² Zaś Zylpa, służebnica Lei, urodziła Jakóbowi drugiego syna. ¹³ Więc Lea powiedziała: Na moje szczęście; bo niewiasty będą mnie nazywać szczęśliwą. I nazwała jego imię - Aszer *.

¹⁴ A w czasie zbiórki pszenicy Reuben wyszedł i znalazł na polu pokrzyki * oraz przyniósł je swojej matce Lei. Zaś Rachel powiedziała do Lei: Daj mi pokrzyków twojego syna. ¹⁵ Więc do niej powiedziała: Czy ci mało, że wzięłaś mojego męża; chcesz wziąć i pokrzyki mego syna. A Rachel powiedziała: Niech śpi z tobą tej nocy za pokrzyki twojego syna. ¹⁶ Zaś wieczorem, kiedy Jakób przyszedł z pola, Lea wyszła naprzeciw niego i powiedziała: Pójdiesz do mnie, gdyż najęłam cię za pokrzyki mojego syna. Więc spał z nią owej nocy. ¹⁷ A Bóg wysłuchał Leę i poczęła, i urodziła Jakóbowi piątego syna. ¹⁸ Lea też powiedziała: Bóg mi dał wynagrodzenie, bo oddałam moją służebnicę memu mężowi. I nazwała jego imię Issachar *. ¹⁹ I Lea znowu poczęła oraz urodziła Jakóbowi szóstego syna. ²⁰ Lea też powiedziała: Bóg obdarował mnie pięknym darem; tym razem mój mąż przytulił mnie do siebie, gdyż urodziłam mu sześciu synów. I nazwała jego imię Zebulun *. ²¹ A następnie urodziła córkę i nazwała jej imię Dina.

²² Bóg wspomniał też na Rachelę, Bóg ją wysłuchał oraz otworzył jej łono. ²³ Więc poczęła, urodziła syna i powiedziała: Bóg zdjął moją hańbę. ²⁴ I nazwała jego imię Josef *, mówiąc: Oby Wiekuisty dodał mi drugiego syna.

²⁵ A gdy Rachel urodziła Josefa, Jakób powiedział do Labana: Puść mnie, bym wrócił do mojego miejsca oraz do mojej ziemi. ²⁶ Daj mi żony i dzieci, za które ci służyłem, a pójdę; bowiem znasz moją służbę, jaką ci służyłem. ²⁷ A Laban do niego powiedział: Gdybym znalazł łaskę w twoich oczach. Mam dobrą wróżbę, a WIEKUISTY błogosławił mi dzięki tobie. ²⁸ Także powiedział: Wyznacz mi twoje wynagrodzenie, a ci je dam. ²⁹ Więc Jakób powiedział do niego: Ty wiesz jak ci służyłem i czym się stał przy mnie twój dobytek. ³⁰ Bo nielicznym było to, co miałeś przede mną, a rozmnożyło się w mnóstwo. Z moim przyjściem błogosławił ci WIEKUISTY, a teraz trzeba mi popracować dla mojego domu. ³¹ Więc powiedział: Co ci mam dać? A Jakób odpowiedział: Nic mi nie dasz, jeśli mi uczynisz pewną rzecz; wtedy znowu będę pasł oraz strzegł twoją trzodę. ³² Dziś przejdę całą twoją trzodę i oddzielę z niej każde jagnię pstre oraz nakrapiane; niech moim wynagrodzeniem będzie każda płowa sztuka młodego bydła między owcami; a pstra, czy nakrapiana, między kozami. ³³ A w przyszły dzień, gdy przyjdiesz, by stanęło przed tobą moje wynagrodzenie, będzie za mną świadczyła sprawiedliwość. Bo wszystko, co nie będzie nakrapiane i pstre między kozami, a płowe między owcami, to przy mnie zostanie uznane za kradzież. ³⁴ Więc Laban powiedział: Oto niech się stanie według twoich słów.

³⁵ Tego dnia oddzielił pręgowane i pstre kozły, wszystkie nakrapiane i pstre kozy, oraz wszystko płowe między owcami, a białe oddał w ręce swoich synów. ³⁶ Naznaaczył też odległość trzech dni drogi między sobą - a Jakóbem; bo Jakób pasł pozostałą trzodę Labana. ³⁷ Potem Jakób nabrał sobie świeżych prętów białej topoli, migdałowych i jaworowych, oraz wystrugał na nich białe pasy, odsłaniając białość, która była w prętach. ³⁸ Zaś pręty, które wystrugał, postawił przy źłobach i przy korytach wody, gdzie trzody przychodzą pić; a przychodząc pić się parzyły. ³⁹ Zatem trzody parzyły się przed prętami i trzody rodziły pręgowane, nakrapiane i pstre. ⁴⁰ Te jagnięta Jakób oddzielił. Nadto ustawiał trzody pyskiem ku pręgowanym i wszelkim płowym w trzodach Labana, a swoje stada trzymał osobno i nie przyłączał ich do trzód Labana. ⁴¹ Bywało też, że ile razy parzyły się silne owce, Jakób ustawiał przy korytach pręty przed oczyma trzody, by parzyły się naprzeciwko prętów. ⁴² Ale kiedy owce były słabe, to ich nie ustawiał; i tak słabe zostały dla Labana, a silne dla Jakóba. ⁴³ Zatem ów mąż wzbogacił się bardzo, a bardzo; oraz miał liczne trzody, służebnice, sługi, wielbłądy i osły.

*30,1 w domyśle: ze wstydu

*30,6 co znaczy: Sędzia

*30,8 co znaczy: Wojownik, Zapaśnik

*30,11 co znaczy: Zastęp

*30,13 co znaczy: Wesoly, Błogosławiony, Szczęśliwy

*30,14 w Izraelu pospolita roślina usypiająca o nazwie *Mandragora vernalis*; inaczej - lubczyk, którego wonnym jabłuszkom przypisywano moc wzbudzania miłości

*30,18 co znaczy: Jest nagroda

*30,20 co znaczy: Upominek; inni: Wywyższony

*30,24 spolszczone: Józef; co znaczy: Pomnożony, Dodany

31. Usłyszał także słowa synów Labana, którzy mówili: Jakób zabrał wszystko, co miał nasz ojciec i z mienia naszego ojca utworzył sobie całe to bogactwo. ² Jakób widział też oblicze Labana; bo oto nie był dla niego jak wczoraj i przedtem. ³ A WIEKUISTY powiedział do Jakóba: Wróć do ziemi twych ojców i do miejsca twojego urodzenia, a będę z tobą. ⁴ Zatem Jakób posłał na pole swej trzody, wezwał Rachelę i Leę ⁵ oraz do nich powiedział: Ja widzę po obliczu waszego ojca, że nie jest dla mnie takim jak wczoraj i przedtem; ale Bóg mojego ojca był ze mną. ⁶ Wy wiecie, że z całych moich sił służyłem waszemu ojcu. ⁷ A wasz ojciec mi urągał i zmieniał moje wynagrodzenie dziesięć razy; ale Bóg mu nie pozwolił, aby mi szkodził. ⁸ Gdy mówił: Twoim wynagrodzeniem będą nakrapiane - wszystkie trzody rodziły się nakrapiane; zaś kiedy mówił: Twoim wynagrodzeniem będą pręgowane - wszystkie trzody rodziły się pręgowane. ⁹ Zatem Bóg oddzielił je z dobytku waszego ojca i mnie oddał. ¹⁰ Bo podczas parzenia trzody stało się, że podniosłem swoje oczy oraz we śnie widziałem - oto barany, co pokrywały trzodę były pręgowane, nakrapiane i pstre. ¹¹ I we śnie anioł Boga do mnie powiedział: Jakóbie! Więc powiedziałem: Oto jestem. ¹² Więc powiedział: Podnieś swoje oczy i zobacz - wszystkie barany, co pokrywają trzodę są pręgowane, nakrapiane i pstre; ponieważ widziałem wszystko, co ci czyni Laban. ¹³ Ja jestem Bóg z Betel, gdzie namaściłeś pomnik oraz ślubowałeś mi ślub. Teraz powstań, wyjdź z tej ziemi oraz wróć do twojej rodzinnej ziemi. ¹⁴ A Rachel i Lea odpowiadając, rzekły do niego: Czy mamy jeszcze udział i dziedzictwo w domu naszego ojca? ¹⁵ Czyż przez niego nie byłyśmy poczytane jak obce, skoro nas sprzedał oraz zjadł nasze pieniądze? ¹⁶ Zaprawdę, nasze i naszych synów jest całe bogactwo, które Bóg oddzielił od naszego ojca. Dlatego teraz uczyn wszystko, co ci Bóg rozkazał. ¹⁷ Więc Jakób powstał i wsadził swoich synów oraz swe żony na wielbłądy. ¹⁸ Uprowadził też wszystkie swoje stada i cały swój dorobek, którego się dorobił - swój własny dobytek, który nabył w Paddan-Aram - by wrócić do swojego ojca Ic'haka, do ziemi Kanaan. ¹⁹ Zaś gdy Laban poszedł strzyc swoje owce, Rachel ukradła bożki * swojego ojca. ²⁰ Jakób wkradł się też w zaufanie u Aramejczyka Labana, nie dając mu poznać, że uchodzi. ²¹ Tak więc uszedł on oraz wszystko, co do niego należało; wybrał się, przeprawił przez rzekę i zwrócił swoje oblicze ku górze Gilead. ²² Zaś trzeciego dnia doniesiono Labanowi, że Jakób uszedł. ²³ Wtedy Laban zabrał ze sobą swoich krewnych oraz szedł za nim siedem dni drogi, aż go doścignął przy górze Gilead. ²⁴ Ale we śnie, w nocy, Bóg przyszedł do Aramejczyka Labana oraz powiedział do niego: Strzeż się, abyś się nie mówił z Jakóbem, ani w dobrym, ani w złym. ²⁵ I tak Laban doścignął Jakóba. Jakób rozbił swój namiot na górze; zaś Laban ze swymi krewnymi rozbił go przy górze Gilead. ²⁶ I Laban powiedział do Jakóba: Co uczyniłeś, że mnie podszedłeś oraz uprowadziłeś moje córki jak wojenne branki? ²⁷ Czemu uciekłeś potajemnie? Wykradłeś się ode mnie i nic mi nie powiedziasteś, bym cię mógł puścić z radością, pieśniami, bębnami i cytrami? ²⁸ Nie pozwoliłeś mi ucłować moich wnuków i moich córek. Otóż, nierozsądnie postąpiłeś. ²⁹ W mojej mocy jest źle wam czynić, ale wczorajszej nocy rzekł do mnie Bóg waszego ojca, mówiąc: Strzeż się, abyś się nie mówił z Jakóbem, ani w dobrym, ani w złym. ³⁰ Poszedłeś sobie,

bo bardzo tęskniłeś za domem swojego ojca; ale czemu ukradłeś moich bogów? ³¹ A Jakób odpowiedział, mówiąc do Labana: Bowiem się obawiałem i sądziłem, że może mi wydrzesz twoje córki. ³² Zaś ten, u którego znajdziesz twoich bogów - nie będzie żył; rozpoznawaj wobec naszych krewnych, co jest twoje i zabierz sobie. Ponieważ Jakób nie widział, że je ukradła Rachela. ³³ Zatem Laban wszedł do namiotu Jakóba, do namiotu Lei i do namiotu służebnic, ale **nic** nie znalazł; więc wyszedł z namiotu Lei oraz wszedł do namiotu Racheli. ³⁴ Zaś Rachel wzięła bożki, włożyła je pod siodło wielbłąda oraz na nich usiadła; a Laban przerzucił cały namiot, ale **nic** nie znalazł. ³⁵ Powiedziała też do swojego ojca: Niech się nie gniewa mój pan, że nie mogę powstać przed tobą, bo mam właściwość kobiet. I tak szukał, ale bożków nie znalazł. ³⁶ A Jakób się rozgniewał, po czym zlątał Labana. Zaczynając, powiedział do Labana: Jaki **jest** mój występki, czy moja wina, że mnie ścigałeś? ³⁷ Czy **coś** znalazłeś z całości sprzętów twojego domu, gdy przerzuciłeś wszystkie moje sprzęty? Połóż **to** tu, przed moimi braćmi oraz twoimi braćmi, i niech rozstrzygną między nami dwoma. ³⁸ Oto ja **byłem** u ciebie dwadzieścia lat; nie ronily twoje owce, twe kozy i nie jadłem baranów twojej trzody. ³⁹ Nie przynosiłem ci także rozszarpanego **przez zwierzę** - ja za nie odpowiadałem, poszukiwałeś go z mojej ręki; czy było skradzione dniem, czy też skradzione nocą. ⁴⁰ Bywało, **że** we dnie pożerał mnie upał, a w nocy mróz, zaś sen odbiegał od moich oczu. ⁴¹ Takie **było** moje dwadzieścia lat w twoim domu. Służyłem ci czternaście lat za twoje dwie córki, a sześć lat za twoją trzodę; dziesięć razy odmieniałeś moje wynagrodzenie. ⁴² Gdyby Bóg mojego ojca, Bóg Abrahama i bojaźni * Ic'haka nie był ze mną, to teraz puściłbyś mnie z niczym. Bóg widział moją nędzę i pracę moich rąk, zatem wczoraj rozstrzygnął. ⁴³ A Laban odpowiedział, mówiąc do Jakóba: Córki - to moje córki, synowie - to moi synowie, trzoda - to moja trzoda, wszystko co widzisz to moje; ale moim córkom - co im dzisiaj uczynię, czy ich synom, których urodziły? ⁴⁴ Więc teraz chodź i zawrzemy przymierze, ty i ja, i niech to będzie świadectwem pomiędzy mną, a tobą. ⁴⁵ Zatem Jakób wziął kamień i postawił go jako pomnik. ⁴⁶ Jakób także powiedział do swoich braci: Nazbierajcie kamieni. Zatem wzięli kamienie i usypali kopiec oraz tam jedli, na **tym** kopcu. ⁴⁷ Laban nazwał go Jegar-Sahadutha, a Jakób - Galed *. ⁴⁸ Laban też powiedział: Ten kopiec **jest** dzisiaj świadkiem pomiędzy mną - a tobą. Dlatego jego imię nazwano Galed. ⁴⁹ I Micpą *, ponieważ mówił: Niech Wiekuisty uporządkuje **S** pomiędzy mną - a tobą, kiedy się rozstaniemy jeden z drugim. ⁵⁰ Jeśli byś dręczył moje córki, czy oprócz moich córek brał **inne** żony, lecz choć nie ma między nami człowieka, to uważaj, **bo** Bóg **jest** świadkiem pomiędzy mną - a tobą. ⁵¹ Nadto Laban powiedział do Jakóba: Oto ten kopiec, oto pomnik, który postawiłem pomiędzy mną - a tobą. ⁵² Ten kopiec **będzie** świadkiem oraz ten pomnik **jest** świadkiem **tego**, że ja na złe nie przejdę do ciebie koło ***S** tego kopca, ani ty nie przejdiesz do mnie koło tego kopca i koło tego pomnika. ⁵³ Bóg Abrahama i bóg Nachora *, bogowie naszych przodków, niechaj rozsądzą pomiędzy nami. Więc Jakób przysiągł na **Boga** bojaźni swojego ojca Ic'haka. ⁵⁴ I Jakób zarzłał na górze ofiary oraz zaprosił swoich braci, aby spożyli chleb; także przemocowali na górze.

***31,19** bożki domowe, do których udawano się po wyrocznie; patrz: [Sędziów 17,5; 18,14](#)

***31,42** także: **czci**

***31,47** co znaczy: Kopiec świadectwa. Nadto jako granicę dwóch krajów; bowiem na północy od Galedu (Gileadu) mieszkały plemiona mówiące po aramejsku

***31,49** co znaczy: Strażnicą; patrz: [Sędziów 11,29](#)

***31,52 S** także: **wobec, na skutek**

***31,53** patrz: [Jezusa syna Nuna 24,2](#)

32. A z rana Laban wstał, ucałował swe wnuki, swoje córki, pobłogosławił ich i poszedł; Laban wrócił do swego miejsca.

² Jakób też poszedł swoją drogą i spotkali go aniołowie Boga. ³ A gdy Jakób ich spostrzegł, powiedział: To obóz Boga. Więc nazwał imię tego miejsca - Machnaim *. ⁴ Jakób także wysłał przed sobą posłańców do swego brata Esawa, do ziemi Seir, do dziedzictwa Edomu, ⁵ i im rozkazał, mówiąc: Tak powiecie mojemu panu Esawowi: Tak mówi twój sługa Jakób: Gościłem u Labana i dotąd tam mieszkałem. ⁶ Ale nagromadziło się u mnie bydło, osły, trzody, sługi i służebnice, więc posyłam oznajmić to memu panu, by znaleźć łaskę w twoich oczach. ⁷ A wysłańcy wrócili do Jakóba oraz mu powiedzieli: Przybyliśmy do twojego brata, do Esawa i on również idzie na twe spotkanie, a z nim czterystu ludzi. ⁸ Więc Jakób bardzo się wystraszył i strwożył; rozdzielił na dwa hufce ludzi, którzy z nim byli, trzody, bydło oraz wielbłądy. ⁹ Nadto powiedział: Jeśli Esaw napadnie na jeden hufiec i go porazi, wtedy pozostały hufiec ocaleje. ¹⁰ Jakób także powiedział: Boże mojego przodka * Abrahama, Boże mojego ojca Ic'haka, WIEKUISTY, który do mnie powiedziałeś: Wróc do twojej ziemi, do twej ojczyzny, a cię uszczęśliwię. ¹¹ Niegodny jestem wszelkich łask oraz wszelkiego dotrwania, które wyświadczyłeś twojemu słudze; przepawiłem się przez Jarden o swym kiju, a teraz stanowią dwa hufce. ¹² Ocal mnie również z ręki mojego brata, z ręki Esawa; ponieważ go się obawiam, aby nie przyszedł i mnie nie pobił, matek wraz z dziećmi *. ¹³ Ale Ty powiedziałeś: Dobrze ci będę świadczył oraz uczynię twój ród jak piasek morski, którego się nie zliczy z powodu jego mnóstwa. ¹⁴ I tam przenocował tej nocy, po czym wziął pod swą rękę z tego co miał, jako podarek dla swojego brata Esawa: ¹⁵ Dwieście kóz, dwadzieścia kozłów, dwieście owiec, dwadzieścia baranów, ¹⁶ trzydzieści dojnych wielbłądzic wraz ze źrebiętami, czterdzieści krów, dziesięć byków, dwadzieścia oślic i dziesięć osłał. ¹⁷ Każde stado z osobna oddał w ręce swych sług i powiedział do swoich sług: Idźcie przede mną oraz zostawcie przestrzeń pomiędzy stadem - a stadem. ¹⁸ Poleciał pierwszemu, mówiąc: Jeśli cię spotka mój brat Esaw i cię zapyta, mówiąc: Czyj ty jesteś i dokąd idziesz oraz czyje te stada przed tobą? ¹⁹ Wtedy odpowiesz: Twojego sługi Jakóba; to podarunek posłany mojemu panu Esawowi; a oto on sam idzie za nami. ²⁰ Poleciał także drugiemu, trzeciemu i wszystkim, którzy szli za stadami, mówiąc: Tymi słowami przemówicie do Esawa, gdy go spotkacie. ²¹ Powiecie: Oto za nami idzie twój sługa Jakób. Bowiem rzekł: Podarkiem, który idzie przede mną prześlągam * jego oblicze, a następnie zobaczę jego twarz i może mnie przyjmie łaskawie. ²² Więc podarek przeciągnął przed jego obliczem, zaś sam nocował owej nocy w taborze. ²³ Potem wstał tej nocy oraz zabrał obie swe żony, obie swoje służebnice, jedenaścioro swoich dzieci oraz przepawił się przez bród Jabboka *. ²⁴ Wziął je, przesadził je przez ten potok oraz przepawił wszystko, co posiadał. ²⁵ Zatem Jakób został sam jeden, i ktoś się z nim zmagał aż do wzejścia jutrzeńki. ²⁶ A widział, że mu nie podoła; i podczas mocowania się z nim - dotknął stawu jego biodra, więc zwichnął się staw biodra Jakóba. ²⁷ I powiedział: Puść mnie, bo wzeszła jutrzeńka. A odpowiedział: Nie puszcę cię, dopóki mnie nie pobłogosławisz. ²⁸ Zatem powiedział do niego: Jakie jest twoje imię? Więc odpowiedział: Jakób. ²⁹ I powiedział: Odtąd twoje imię nie będzie nazywane Jakób - ale Israel *; gdyż walczyłeś z Bogiem S** oraz z ludźmi i ich przemogłeś. ³⁰ A Jakób zapytał, mówiąc: Powiedz mi także twoje imię. Zaś on odpowiedział: Czemu pytasz o moje imię? I tam mu błogosławił. ³¹ A Jakób nazwał imię tej miejscowości - Peniel *; mówiąc: Ponieważ widziałem bóstwo ** twarzą w twarz, a ocalała moja dusza. ³² Zaś kiedy minął Peniel, wzeszło mu słońce; a on chromał na swoje biodro. ³³ Dlatego po dziś dzień synowie Israela nie jadają skurczonej żyły *, która jest na stawie biodra, gdyż dotknął skurczonej żyły na stawie biodra Jakóba.

***32,3** co znaczy: Podwójny obóz (aniołów i Jakóba)

***32,10** także: ojca

***32,12** Jakób przedstawia tu siebie obrazowo, jako matkę osłaniającą dzieci

*32,21 dosłownie: **zakryję**

*32,23 Jabbok wypływa z gór Baszańskich i wpada do Jardenu, pomiędzy morzem Martwym - a Galilejskim

*32,29 co znaczy: Bóg zwycięża; inni **K**: Możny w Bogu, Księżę Boga, Zwycięzca Boży, Walczący z Bogiem

**32,29 C istotą boską

*32,31 co znaczy: Oblicze Boże; niedaleko ujścia Jabboku do Jardenu

**32,31 S; BG - Boga

*32,33 także: **ściągacza**; łac.: nervus ischidiacus

33. Zaś Jakób podniósł swoje oczy i spojrzął - a oto nadciągał Esaw, a z nim czterystu ludzi. Zatem Jakób rozdzielił dzieci pomiędzy Leę, Rachelę oraz dwie służebnice. ² Służebnice i ich dzieci umieścił na przedzie, Leę i jej dzieci za nimi, zaś Rachelę i Josefa na końcu. ³ A sam szedł przed nimi oraz kłaniał się ku ziemi siedem razy, zanim podszedł do swego brata. ⁴ Zaś Esaw podbiegł naprzeciw niemu, objął go, padł na jego szyję, ucałował go i płakali. ⁵ Także podniósł swoje oczy oraz spostrzegł kobiety i dzieci, więc powiedział: Czyje **są** te **osoby** przy tobie? A odpowiedział: To dzieci, którymi Bóg obdarzył twójgo sługę. ⁶ Przystąpiły też służebnice i ich dzieci oraz się pokłoniły. ⁷ Przystąpiła też Lea i jej dzieci oraz się pokłoniły; i nareszcie przystąpił Josef z Rachelą oraz się pokłonili. ⁸ Potem **Esaw** powiedział: Po co ci ten cały tabor, który spotkałem? Zatem odpowiedział: Aby znaleźć łaskę w oczach mojego pana. ⁹ A Esaw powiedział: Ja mam dość, mój bracie, niech co twoje pozostanie twoim. ¹⁰ Zaś Jakób powiedział: Nie, proszę; jeżeli znalazłem łaskę w twoich oczach, przyjmiesz mój podarunek z mojej ręki; gdyż oto ujrzałem twoje oblicze, jak gdybym zobaczył oblicze anioła, ale przychylnie mnie przyjąłeś. ¹¹ Przyjmij mój dar, który ci został złożony; ponieważ Bóg mnie obdarzył i mam wszystko. I nalegał, więc przyjął. ¹² **Esaw** także powiedział: Zabierzmy się i idźmy, a ja pójdę przy tobie. ¹³ Zatem **Jakób** mu odpowiedział: Wiadomo mojemu panu, że u mnie dzieci są wątłe, a trzody i bydło dojne; więc jeśli je popędzą **przez** jeden dzień, cała trzoda wymrze. ¹⁴ Niech mój pan pójdzie przed swoim sługą, a ja będę szedł powoli - **tak** jak nadaży bydło, które **jest** przede mną oraz jak nadażą dzieci - dopóki nie dojdę do Seiru, do mojego pana. ¹⁵ Zaś Esaw powiedział: Zatem pozostawię przy tobie kilku ludzi, którzy są przy mnie. Więc powiedział: Po co to? Obym tylko znalazł łaskę w oczach mojego pana. ¹⁶ I tak, owego dnia Esaw wrócił swą drogą do Seiru.

¹⁷ A Jakób wyruszył do Sukoth oraz zbudował sobie dom, a dla swoich stad wystawił szałasy; dlatego imię tej miejscowości nazwano - Sukoth *. ¹⁸ Po powrocie z Paddan-Aram, Jakób przybył też szczęśliwie do miasta Szechem, które **jest** w ziemi Kanaan oraz rozłożył się przed miastem. ¹⁹ Od synów Chamora, ojca Szechema, nabył również za sto kesytów * kawał pola, na którym rozbił swój namiot. ²⁰ I tam postawił ofiarnicę oraz nazwał ją - Moc Boga Israela.

*33,17 co znaczy: Szałasy, Namioty; miasto po wschodniej stronie Jardenu

*33,19 srebrna lub złota sztabka o stałej wartości; bądź afrykańska moneta wartości gery, czyli dwudziestej części szekla

34. A Dina *, córka **Lei**, która urodziła się **Jakóbowi**, wyszła aby się rozejrzeć między pannami owej ziemi. ² I ujrzał ją Szechem, syn Chiwejczyka Chamora, księcia tej ziemi, oraz ją porwał, położył się przy niej i ją zgwałcił. ³ Ale jego dusza przyłgnęła do córki Jakóba - Diny, pokochał tą dziewczynę i przemawiał do serca panny. ⁴ Szechem powiedział więc do swego ojca Chamora, mówiąc: Weź mi to dziewczę za żonę. ⁵ Jakób także usłyszał, że **Szechem** zhańbił jego córkę Dinę; jednak kiedy jego synowie byli na polu z jego bydłem, Jakób to przemilczał, aż do ich przybycia. ⁶ Zaś Chamor, ojciec Szechema, wyszedł do Jakóba, aby się z nim rozmówić. ⁷ A **gdy** synowie Jakóba przyszli z pola - usłyszeli o tym, **co zaszło**; więc ci mężowie się za-

smucili oraz bardzo ich gniewało, że **Szechem** leżąc przy córce Jakóba spełnił bezeceństwo w Israelu, bowiem tak się nie czyni. ⁸ Zaś Chamor mówił z nimi w te słowa: Moim synem **jest** Szechem. Jego dusza zapagnęła waszej córki; dajcie mu ją za żonę. ⁹ No i spowinowacie się z nami; wasze córki oddajcie nam, a nasze córki weźmiecie sobie. ¹⁰ Zamieszkacie z nami, a ziemia stanie przed wami otworem; osiadźcie, zawiążcie w niej stosunki oraz się na niej utwierdzajcie. ¹¹ Zaś Szechem powiedział do ojca i do jej braci: Obym tylko znalazł łaskę w waszych oczach, a dam, cokolwiek mi powiecie. ¹² Nałóżcie na mnie największe wiano oraz dary - a dam, ile mi wyznaczycie; tylko dajcie mi tę pannę za żonę. ¹³ Lecz synowie Jakóba podstępnie odpowiedzieli Szechemowi i jego ojcu Chamorowi; a mówili tak dlatego, ponieważ zhańbił ich siostrę Dinę. ¹⁴ Więc powiedzieli do nich: Nie możemy tego uczynić, byśmy wydali naszą siostrę za człowieka nieobrzezanego; bo byłoby to dla nas hańbą. ¹⁵ Jednak będziemy wam posłuszni pod tym warunkiem, że staniecie się do nas podobni; zatem u was będzie obrzezany każdy mężczyzna. ¹⁶ Wtedy oddamy wam nasze córki, a wasze córki sobie pojmiemy; zamieszkamy przy was i staniemy się jednym ludem. ¹⁷ A gdybyście nas nie usłuchali, by się obrzezać, to zabierzemy naszą córkę i pójdziemy. ¹⁸ Ich słowa znalazły upodobanie w oczach Chamora oraz w oczach Szechema, syna Chamora. ¹⁹ Ów młodzieniec nie omieszkał spełnić tej rzeczy, gdyż rozkochał się w córce Jakóba; a w domu swojego ojca, był on najbardziej poważany ze wszystkich. ²⁰ Chamor i jego syn Szechem przyszli także do bramy swojego miasta i przedstawili **to** ludziom swego miasta, mówiąc: ²¹ Ci ludzie są względem nas pokojowo usposobieni; **niech** osiadą na tej ziemi oraz zawiążą w niej stosunki, bo oto ziemia przed nimi **jest** przestronna. Ich córki będziemy sobie brać za żony, a nasze córki będziemy im oddawać. ²² Jednak ci ludzie zgodzą się z nami zamieszkać oraz być jednym ludem pod tym jedynie warunkiem, że będzie u nas obrzezany każdy mężczyzna, tak jak oni są obrzezani. ²³ Ich stada, ich dobytek oraz wszelkie ich bydło, czyż nie będzie naszym? Tylko bądźmy im posłuszni oraz niech z nami zamieszkają. ²⁴ Zatem wszyscy wychodzący z bram jego miasta usłuchali Chamora i jego syna Szechema; i każdy mężczyzna dał się obrzezać; wszyscy, wychodzący z bram jego miasta. ²⁵ A trzeciego dnia, gdy byli w bólu, stało się, że dwaj bracia Diny, synowie Jakóba - Szymeon i Lewi, wzięli każdy swój miecz, śmiało napadli na miasto oraz wymordowali wszystkie **osoby** płci męskiej. ²⁶ Ostrzem miecza zabili Chamora, jego syna Szechema, po czym z domu Szechema zabrali Dinę i odeszli. ²⁷ Nadto synowie Jakóba naszli na zabitych i zrabowali miasto, w którym zhańbili ich siostrę. ²⁸ Zabrali ich trzody, ich rogaciznę, ich osły; **to** co było w mieście i na polu ²⁹ oraz ich całe mienie; zabrali też w niewolę wszystkie ich dzieci, ich kobiety i zrabowali wszystko, co było w domach. ³⁰ Więc Jakób powiedział do Szymeona i Lewiego: Zaniepokoiiliście mnie, czyniąc cuchnącym u mieszkańców tej ziemi, u Kanaanejczyków oraz Peryzejczyków. A ja stanowią nieliczną garstkę *****; porażą mnie, gdy się przeciwko mnie zgromadzą i będę wytępiony - ja i mój dom. ³¹ Zatem powiedzieli: Czy z naszą siostrą można postępować jak z nierządnicą?

*34,1 co znaczy: Są

*34,30 dosłownie: **ludzi liczby**

35. A Bóg powiedział do Jakóba: Wstań, udaj się do Betel i tam osiadź; tam też zbuduj ofiarnicę Bogu, który ci się ukazał, gdy uciekałeś przed twym bratem Esawem. ² Więc Jakób powiedział do swoich domowników oraz do wszystkich, którzy z nim byli: Usuńcie obcych bogów, którzy **są** pośród was, oczyśćcie się i zmieńcie wasze szaty. ³ Wstaniemy i pójdziemy do Betel, a tam wystawię ofiarnicę Bogu, który mnie wysłuchał w dniu mojej niedoli i był ze mną na drodze, którą chodziłem. ⁴ Zatem oddali Jakóbowi wszystkich obcych bogów, którzy byli w ich rękach oraz kolczyki *****, co mieli w swoich uszach; a Jakób je zakopał pod dębem, który **jest** przy Szechem. ⁵

I wyruszyli. A na miasta wokół nich padł strach Boga, więc nie ścigali synów Jakóba. **6** Zaś Jakób, on i cały lud, co z nim był, przybył do Luz, które **jest** w ziemi Kanaan, to jest do Betel. **7** Tam też zbudował ofiarnicę i nazwał tę miejscowość El Betel; gdyż tam mu się objawił Bóg, gdy uciekał przed swoim bratem. **8** Umarła także Debora, karmicielka Ribki oraz została pochowana pod dębem, poniżej Betel; zatem nazwano jego imię - dąb Płaczu.

9 A po powrocie z Paddan-Aram Bóg jeszcze raz ukazał się Jakóbowi oraz go pobłogosławił. **10** Bóg także powiedział do niego: Twoje imię **jest** Jakób; ale odtąd twoje imię nie będzie nazywane Jakób - lecz twe imię będzie Israel. I nazwał jego imię - Israel. **11** Bóg także powiedział do niego: Jam **jest** Bóg Wszechpotężny; rozpleniaj się i rozmnażaj; z ciebie powstanie naród i dom zebrania **S** narodów, a z twych bioder wyjdą królowie. **12** Zaś ziemię, którą dałem Abrahamowi i Ic'hakowi - tobie ją daję; a po tobie oddam tę ziemię twojemu potomstwu. **13** I Bóg wzniósł się od niego z miejsca, na którym z nim mówił. **14** A Jakób postawił pomnik w miejscu na którym z nim mówił, pomnik kamienny, oraz wylał na niego zalewkę ***** i polał go olejem. **15** Jakób też nazwał imię miejsca, na którym Bóg z nim mówił: Betel.

16 I wyruszyli z Betel. Ale pozostała jeszcze przestrzeń ***** ziemi, by przybyć do Efraty ******, kiedy Rachel urodziła, a miała ciężki poród. **17** A gdy ciężko rodziła, powiedziała do niej położna: Nie obawiaj się, gdyż i ten **będzie** twoim synem. **18** A kiedy uchodziło jej życie, ponieważ umierała, stało się, że nazwała jego imię Ben-oni *****. Lecz jego ojciec nazwał go Binjamin ******. **19** I Rachel umarła oraz została pochowana na drodze do Efraty, ona **jest** w Bet-Lechem *****. **20** A Jakób postawił pomnik na jej grobie; i to jest po dzień dzisiejszy pomnik grobu Racheli. **21** Potem Israel wyruszył oraz rozbił swój namiot poza wieżą Eder *****. **22** A gdy Israel mieszkał w owej krainie, stało się, że Reuben poszedł oraz obcował z Bilhą, nałożnicą swojego ojca. I Israel to usłyszał.

Synów Jakóba było dwunastu: **23** Synowie Lei: Pierworodny Jakóba - Reuben, Szymeon, Lewi, Jehuda, Issachar i Zebulun. **24** Synowie Racheli: Josef i Binjamin. **25** Synowie Bilhy, służebnicy Racheli: Dan oraz Naftali. **26** Synowie Zylpy, służebnicy Lei: Gad i Aszer. Ci są synami Jakóba, którzy mu się urodzili w Paddan-Aram.

27 I Jakób przybył do swego ojca Ic'haka, do Mamre, do Kiriath-Arba, to jest Hebronu, gdzie przebywał Abraham i Ic'hak. **28** A dni Ic'haka były sto osiemdziesiąt lat *****. **29** I Ic'hak ustał **S**, umarł, więc stary i syty dni został przyłączony do swojego ludu. A pochowali go jego synowie - Esaw i Jakób.

*35,4 kolczyki z wizerunkami bogów, służące za amulety

*35,14 z wina; patrz: [II Mojżesza 29,40](#)

*35,16 inni: mila

**35,16 co znaczy: Żyznej miejscowości

*35,18 co znaczy: Syn mojej boleści

**35,18 co znaczy: Syn prawicy - czyli szczęścia; inni: Syn południa, lub Syn starości

*35,19 dalej: Betlechem; czyli na drodze z Betel do Efraty.

*35,21 strażnica do czuwania nad stadami w okolicach Betlechem

*35,28 Ic'hak umarł 10 lat przed wejściem Jakóba do Egiptu

36. A oto rodowód Esawa, czyli Edomu *****. **2** Esaw pojął swoje żony spośród córek Kanaanu: Adę, córkę Chitejczyka Elona oraz Oholibamę, córkę Any i córkę Chiwejczyka Cybeona. **3** Także Bosmatę, córkę Iszmaela, a siostrę Nebajota. **4** Ada urodziła Esawowi Elifaza, zaś Bosmata urodziła Reuela.

5 A Oholibama urodziła Jeusza, Jaelama i Koracha. Oto synowie Esawa, którzy mu się urodzili w ziemi Kanaan. **6** Więc Esaw zabrał swoje żony, swoich synów, swoje córki i wszystkich ludzi swojego domu, oraz swe stada, które nabył w ziemi Kanaan i udał się do **innej** ziemi, z dala ***** od swojego brata Jakóba. **7** Gdyż ich mienie było za duże, by mogli razem mieszkać, i kraj nie mógł pomieścić wspólnego ich pobytu, z powodu ich stad. **8** Zatem Esaw osiadł na górze Seir *****; Esaw - czyli Edom.

⁹ A oto rodowód Esawa, ojca Edomitów z góry Seir. ¹⁰ Oto imiona synów Esawa: Elifaz - syn Ady, żony Esawa; Reuel - syn Bosmathy, żony Esawa. ¹¹ A synami Elifaza byli: Theman, Omar, Cefo, Gaetam i Kenaz. ¹² Zaś Thimna była nałożnicą Elifaza oraz urodziła Elifazowi Amaleka. Oto potomkowie Ady, żony Esawa. ¹³ A oto synowie Rauela: Nachath, Zerach, Szamma i Mizza. Ci byli potomkami Bosmaty, żony Esawa. ¹⁴ A oto synowie Oholibamy, córki Any, córki Cybeona, żony Esawa; to ona urodziła Esawowi Jeusza, Jaelama i Koracha. ¹⁵ Oto książęta synów Esawa: synowie Elifaza, pierworodnego Esawa: Książę Theman, książę Omar, książę Cefo, książę Kenaz, ¹⁶ książę Korach, książę Gaetam i książę Amalek. Oto książęta Elifaza na ziemi Edomitów;; oto potomkowie Ady. ¹⁷ A oto synowie Reuela, syna Esawa: Książę Nachath, książę Zerach, książę Szamma i książę Mizza. To są książęta z Rauela, na ziemi Edomitów; oto potomkowie Bosmathy, żony Esawa. ¹⁸ A oto synowie Oholibamy, żony Esawa: Książę Jeusz, książę Jaelam i książę Korach. Oto książęta z Oholibamy, córki Any, żony Esawa. ¹⁹ Oto synowie Esawa i oto ich książęta - mianowicie Edomitów.

²⁰ * Ale w tym kraju zamieszkali synowie Chorejczyka Seira: Lotan, Szobal, Cybeon, Ana, ²¹ Diszon, Ecer i Diszan. Oto książęta Chorejczyków, synów Seira, na ziemi Edomitów. ²² A synami Lotana byli: Chori i Hemam; a siostrą Lotana-Thimna. ²³ A oto synowie Szobala: Alwan, Manachath, Ebal, Szefo i Onam. ²⁴ A oto synowie Cybeona: Aja i Ana. To **jest** ten Ana, który pasąc osły swojego ojca Cybeona, odkrył gorące źródła * na pustyni. ²⁵ A oto dzieci Any: Diszon i Oholibama, córka Any. ²⁶ A oto synowie Diszona: Chemdan, Eszban, Ithran i Keran. ²⁷ Oto synowie Ecera: Bilhan, Zawan i Akan. ²⁸ Oto synowie Diszana: Uc i Aran. ²⁹ Oto książęta Chorejczyków: Książę Lotan, książę Szobal, książę Cybeon, książę Ana, ³⁰ książę Diszon, książę Ecer i książę Diszan. Oto książęta Chorejczyków na ziemi Seir, według ich księstw.

³¹ A oto królowie, którzy panowali na ziemi Edom, zanim nad synami Izraela zapanaował król. ³² **Tak** więc w Edomie panował Bela, syn Beora *; a nazwa jego miasta **to** Dinhaba. ³³ I Bela umarł, a zamiast niego panował Jobab, syn Zeracha z Bocra *. ³⁴ I Jobab umarł, a zamiast niego panował Chuszam, z ziemi Themanitów. ³⁵ I Chuszam umarł, a zamiast niego panował Hadad, syn Bedada, który poraził Midjanitów na błoniach Moabu; a nazwa jego miasta **to** Awith. ³⁶ I Hadad umarł, a zamiast niego panował Samla z Mesreka. ³⁷ I Samla umarł, a zamiast niego panował Szaul z Rechoboth, które **jest** nad strumieniem. ³⁸ I Szaul umarł, a zamiast niego panował Baal-Chanan, syn Achbora. ³⁹ Umarł też Baal-Chanan, syn Achbora, a zamiast niego panował Hadar; zaś nazwa jego miasta **to** Pan; a imię jego żony **to** Mehetabel, córka Matedy, córka Me-Zahaba.

⁴⁰ A oto imiona książąt Esawa według ich plemion, według ich miejscowości **oraz** według ich nazw: Książę Thimna, książę Alwa, książę Jetheth, ⁴¹ książę Oholibama, książę Ela, książę Pinon, ⁴² książę Kenaz, książę Theman, książę Mibcar, ⁴³ książę Megdiel i książę Iram. Oto książęta Edomu według ich siedzib, w ziemi ich dziedzictwa.

Oto Esaw - przodek * Edomitów.

***36,1** co znaczy: Czerwony

***36,6** także: **z powodu**

***36,8** Seir to górzysta, porośnięta lasami kraina, stanowiąca część Edomu, rozciągającego się od morza Martwego do zatoki Elanickiej

***36,20** rodowód plemion Chorejskich, pierwotnych mieszkańców tego kraju, zwyciężonych przez Edomitów

***36,24** według innych: muły, które Ana wyhodował przez krzyżowanie osłów z końmi

***36,32** inni: chodzi tu o Bileama, syna Beora

***36,33** twierdza Idumejska, obecnie wioska w odległości 4 mil od południowego krańca morza Martwego

***36,43** **S** także: **ojciec**

37. A Jakób osiadł w ziemi pobytu swego ojca, w ziemi Kanaan. ² Oto rodzinne dzieje Jakóba. W wieku siedemnastu lat Josef ⁶ był pasterzem trzód wraz ze swoimi braćmi, z synami Bilhy i Zylpy ^{*}, żonami swojego ojca. Josef donosił też swemu ojcu złośliwe ich oszczerstwa. ³ A Israel miłował Josefa ponad wszystkich swoich synów, ponieważ był synem jego starości. Sprawił mu także strojny ^{*} płaszcz ^{**}. ⁴ Zaś jego bracia widząc, że ich ojciec go miłował ponad wszystkich jego braci - zniechęcili go, więc nie mogli z nim uprzejmie rozmawiać.

⁵ Śnił się też Josefowi sen i opowiedział go swoim braciom; zatem zniechęcili go jeszcze bardziej. ⁶ Bowiem powiedział do nich: Posłuchajcie tego snu, który mi się przyśnił. ⁷ Oto na polu wiązaliśmy snopy; a oto powstał mój snop i stanął, a wasze snopy go otoczyły oraz kłaniały się mojemu snopowi. ⁸ Więc jego bracia mu powiedzieli: Czy chcesz nad nami panować jako król? Czy chcesz nami władać jako władca? I zaczęli go jeszcze bardziej nienawidzić za jego sny oraz za jego słowa.

⁹ Śnił mu się jeszcze inny sen, więc opowiedział go swoim braciom, mówiąc: Znowu przyśnił mi się sen: Oto kłaniają mi się: Słońce, księżyc i jedenaście gwiazd. ¹⁰ Opowiedział to też swojemu ojcu, podobnie jak swoim braciom; więc jego ojciec go zgromił oraz powiedział do niego: Co to za sen, co ci się przyśnił? Czy ja, twoja matka i twoi bracia mamy przyjść, aby ci się pokłonić do ziemi? ¹¹ Zatem jego bracia palili zazdrością przeciw niemu; lecz jego ojciec uważał **na** ową rzecz. ¹² Jego bracia poszli też paść trzodę swojego ojca w Szechem. ¹³ A Israel powiedział do Josefa: Przecież twoi bracia pasą w Szechem; idź więc, pošlę cię do nich. Zatem mu odpowiedział: Oto jestem. ¹⁴ I powiedział do niego: Idź, dowiedz się o powodzeniu twoich braci oraz o powodzeniu trzody i przynieś mi wiadomość. **Tak** wysłał go z doliny Hebronu; zatem przybył do Szechem. ¹⁵ Ale kiedy się błąkał po polu, ktoś go spotkał i ten człowiek go spytał, mówiąc: Czego szukasz? ¹⁶ Więc powiedział: Szukam moich braci; powiedz mi, gdzie oni pasą? ¹⁷ A ten człowiek odpowiedział: Wyruszyli stąd, ale słyszałem ich, **gdy** mówili: Idźmy do Dothan. Zatem Josef poszedł za swoimi braćmi oraz spotkał ich w Dothan. ¹⁸ I spostrzegli go z daleka; a zanim się do nich zbliżył, uknuli przeciwko niemu **spisek**, by go zabić. ¹⁹ Powiedzieli też jeden do drugiego: Oto idzie senny **s** marzyciel. ²⁰ Zatem teraz pójdziemy, zabijemy go, wrzucimy go w jakiś dół i powiemy: Pożarł go dziki zwierz; zobaczymy też, co się wydarzy z jego snów. ²¹ Ale usłyszał to Reuben i ocalił go z ich ręki, mówiąc: Nie zabijajmy go.

²² Nadto Reuben do nich powiedział: Nie rozlewajcie krwi; wrzucie go do tego dołu, który **jest** na puszczy, ale ręki na niego nie podnieście. **Tak powiedział**, by go ocalić z ich ręki **i** by go zwrócić swojemu ojcu. ²³ A gdy Josef przyszedł do swoich braci, wydarzyło się, że ściągnęli z Josefa jego płaszcz; strojny płaszcz, który **był** na nim. ²⁴ Także wzięli go i wrzucili do dołu; a ten dół był pusty, nie było w nim wody. ²⁵ Zaś **kiedy** zasiedli jeść chleb, podnieśli swoje oczy - a oto przybywa z Gilead karawana Iszmaelitów. Ich wielbłądy niosły korzenie, balsam i lotus; a szły, by sprowadzić to do Micraim. ²⁶ Więc Jehuda powiedział do swoich braci: Jaka **jest** korzyść **z tego**, że zabijemy naszego brata i zataimy jego krew? ²⁷ Chodźcie, sprzedamy go Iszmaelitom, niech nasza ręka nie będzie na nim, ponieważ **jest** naszym bratem; on **jest** naszą cielesną naturą **s**. Zatem jego bracia **go** usłuchali. ²⁸ A kiedy przechodzili kupcy - mężowie Midjanicy, wyciągnęli oraz wyjęli Josefa z dołu i sprzedali Josefa Iszmaelitom za dwadzieścia srebrników; a ci sprowadzili Josefa do Micraim. ²⁹ Zaś gdy Reuben wrócił do dołu, oto w dole nie było już Josefa. Więc rozdarł swoje szaty. ³⁰ Wrócił także do swoich braci oraz powiedział: Nie ma chłopca. Zatem gdzie ja się schronię?

³¹ I wzięli płaszcz Josefa, zarżnęli koźlę oraz umoczyli płaszcz we krwi. ³² I posłali **ten** strojny płaszcz, aby go zanieśli ojcu, mówiąc: To znaleźliśmy; rozpoznaj, czy to **jest** płaszcz twojego syna, czy nie? ³³ A on go poznał i powiedział: To płaszcz mojego syna. Pożarł go dziki zwierz. Rozszarpany, Josef **został** rozszarpany! ³⁴ Jakób roz-

darł też swoje szaty, włożył * wór na swe biodra oraz opłakiwał swojego syna przez długi czas. ³⁵ Więc powstali wszyscy jego synowie i wszystkie jego dziewczyny, aby go pocieszyć; ale nie dał się pocieszyć, mówiąc: Tak już, w żałobie zstąpię do grobu za moim synem. I jego ojciec go opłakiwał. ³⁶ A Midjanici, w Micraim, sprzedali go Potifarowi * - dworzaninowi faraona, naczelnikowi przybocznej straży.

*^{37,2} inni: był on pachołkiem u synów Bilhy i Zylpy

*^{37,3} także: **pstry, wzorzysty**; inni: szamerowany

**^{37,3} zwykły chiton był bez rękawów i sięgał tylko do kolan; natomiast ów płaszcz (tunica talaris) miał długie rękawy oraz sięgał po kostki.

*^{37,34} szatę żałobną z grubej materii; włosienicę

*^{37,36} co znaczy: Poświęcony słońcu - Ra

38. Owego czasu także się stało, że Jehuda * odszedł od swoich braci oraz poszedł do Adullamity, imieniem Chira. ² I Jehuda ujrzał tam córkę pewnego Kanaanejczyka, imieniem Szua; więc poszedł do niej, pojął ją, ³ a poczęła i urodziła syna. A jego imię nazwała - Er. ⁴ I znowu poczęła, i urodziła syna; i jego imię nazwała - Onan. ⁵ Nadto jeszcze urodziła syna i nazwała jego imię - Szela. Zaś on był w Kezybie, kiedy go urodziła. ⁶ Więc Jehuda wziął dla swego pierworodnego żonę, imieniem Tamar. ⁷ Ale pierworodny Jehudy - Er, był zły w oczach WIEKUISTEGO, więc WIEKUISTY go uśmiercił.

⁸ Zatem Jehuda powiedział do Onana: Idź do żony twojego brata oraz się z nią spowinować, i ustanów potomstwo twojemu bratu. ⁹ Lecz Onan wiedział, że nie będzie to jego nasienie; i bywało, że ile razy wchodził do żony swojego brata, marnował je na ziemię, by nie dać potomstwu swojemu bratu. ¹⁰ A to, co czynił, było złem w oczach WIEKUISTEGO; więc także go uśmiercił. ¹¹ Zatem Jehuda powiedział do swojej synowej Tamary: Pozostań wdową w domu twojego ojca, aż podrośnie mój syn Szela; bowiem myślałem, że może i on umrze, podobnie jak jego bracia. Więc Thamar poszła i zamieszkała w domu swojego ojca.

¹² Upłynęło wiele dni i umarła córka Szuego, żona Jehudy. A Jehuda pocieszywszy się, poszedł do postrzygaczy swych owiec, do Thimny *; on i jego przyjaciel Chira, Adullamita. ¹³ Więc doniesiono Tamarze, mówiąc: Oto twój teść udaje się do Thimny, aby strzyc swoje owce. ¹⁴ Zatem zdjęła z siebie szaty swojego wdowieństwa, okryła się zasłoną, otuliła się i siadła u wrót Enaimu, które jest na drodze do Thimny; gdyż wiedziała, że Szela wyrósł, a ona nie została mu oddana za żonę. ¹⁵ Zobaczył ją Jehuda oraz wziął ją za prostytutkę, ponieważ zakryła swoją twarz. ¹⁶ Więc zawrócił do niej na drodze i powiedział: Pozwól, że do ciebie pójdę. Bo nie wiedział, że to jego synowa. A ona powiedziała: Co mi dasz, jeżeli do mnie pójdziesz? ¹⁷ Zatem powiedział: Poślę ci kozłátko z trzody. Zaś ona powiedziała: A czy dasz zastaw, do czasu aż przyślesz? ¹⁸ Więc powiedział: Jaki ci mam dać zastaw? A ona odpowiedziała: Twoją pieczętkę *, twój sznur i laskę **, która jest w twojej ręce. Zatem jej dał, poszedł do niej, i z niego poczęła. ¹⁹ Więc wstała, odeszła, zdjęła z siebie swoją zasłonę oraz włożyła szaty swojego wdowieństwa. ²⁰ Zaś Jehuda posłał kozłátko przez swojego adullamyjskiego przyjaciela, aby odebrać zastaw z ręki tej kobiety; ale jej nie znalazł. ²¹ Zatem pytał się ludzi tej miejscowości, mówiąc: Gdzie jest ta prostytutka *, która była na drodze w Enaim? A powiedzieli: Tutaj nie było prostytutki. ²² Więc wrócił do Jehudy i rzekł: Nie znalazłem jej, a także miejscowi ludzie mówili: Nie było tu prostytutki. ²³ Zaś Jehuda powiedział: Niech sobie zatrzyma; tylko abyśmy nie stali się pośmiewiskiem. Oto posłałem to kozłátko, a ty jej nie znalazłeś.

²⁴ Zaś kiedy upłynęło około trzy miesiące, doniesiono Jehudzie, mówiąc: Twoja synowa Tamar dopuściła się nierządu; bo oto jest już brzemienną z nierządu. Zatem Jehuda powiedział: Wyprowadźcie ją i niech będzie spalona *. ²⁵ Lecz kiedy ją wprowadzono, posłała do swego teścia, by mu powiedzieć: Jestem brzemienna od

męża do którego to należy. I powiedziała: Rozpoznaj czyja to pieczęć, te sznury i ta laska. ²⁶ Więc Jehuda poznał i powiedział: Ona **jest** sprawiedliwszą ode mnie, ponieważ nie oddałem jej mojemu synowi Szelemu. I więcej jej nie poznawał.

²⁷ Ale w czasie jej porodu okazało się, że oto w jej łonie **są** bliźnięta. ²⁸ A gdy rodziła, jeden wysunął rękę; więc położna wzięła i przywiązała do jego ręki purpurową nić, mówiąc: Ten wyszedł pierwszy. ²⁹ Lecz gdy wyciągnął swoją rękę, oto wyszedł jego brat, więc powiedziała: Cóż to, przełamałeś sobie ten przełom *****? Zatem jego imię nazwano Perc ******. ³⁰ A następnie wyszedł jego brat, na którego ręce była purpurowa nić. I nazwano jego imię Zerach *****.

*38,1 także: **Juda**

*38,12 miasto na granicy dziedzictwa Judy i Dana

*38,18 sygnet zawieszony na sznurze, lub na łańcuszku

**38,18 kosztownie ozdobioną

*38,21 C także: **rozpustnica** (poświęcona Astarcie)

*38,24 według Prawa Mojżesza najpierw kamienowano, a potem ciało mogło być spalone; patrz: [Jezusa syna Nuna 7,25](#)

*38,29 składniej: Czemu pchasz się tak silnie naprzód

**38,29 co znaczy: Rozerwanie, urodzenie

*38,30 co znaczy: Wschód

39. Zaś Josef został sprowadzony do Micraim. A od Izmaelitów, którzy go tam sprowadzili, kupił go dworzanie faraona Potifar, Micrejczyk, naczelnik przybocznej straży. ² Ale WIEKUISTY był z Josefem, więc stał się **on** mężem szczęśliwym i pozostawał w domu swojego pana, Micrejczyka. ³ Jego pan widział, że WIEKUISTY **jest** z nim i że WIEKUISTY szczęści w jego ręce wszystkim, co czyni. ⁴ Wtedy Josef znalazł łaskę w jego oczach oraz mu służył. **Potifar** ustanowił go także nad swoim domem i wszystko, co posiadał, oddał w jego ręce. ⁵ A od czasu, kiedy go ustanowił nad swym domem oraz nad wszystkim, co posiadał, było **tak, że** WIEKUISTY błogosławił domowi Micrejczyka ze względu na Josefa; błogosławieństwo WIEKUISTEGO **było** nad wszystkim, co posiadał w domu i na polu. ⁶ Zatem w ręce Josefa zostawił wszystko, co posiadał; o nic się przy nim nie troszczył, z wyjątkiem chleba, który spożywał.

Zaś Josef był pięknej postaci i ładny **na** spojrzeniu. ⁷ Po tych wydarzeniach stało się, że żona jego pana zwróciła swoje oczy na Josefa i powiedziała: Połóż się ze mną. ⁸ Ale on się wzbraniał i powiedział do żony swojego pana: Oto mój pan nie troszczy się przy mnie o nic, co **jest** w domu; a wszystko, co posiada, oddał w moje ręce. ⁹ W tym domu nie ma ode mnie wyższego, bo nie odmówił mi niczego, oprócz ciebie; dlatego, że ty **jesteś** jego żoną. Jakże mógłbym spełnić tę wielką niegodziwość i zawinąć przeciwko Bogu. ¹⁰ I choć codziennie namawiała Josefa, stało się, że jej nie usłuchał, by położyć się przy niej i z nią być. ¹¹ Potem, pewnego dnia się zdarzyło, że wszedł do domu, by załatwić swą sprawę, a tam, w domu, nie było nikogo z domowników. ¹² Więc chwyciła go za szatę i powiedziała: Połóż się ze mną. Lecz on zostawił swą szatę w jej ręce oraz uciekł na zewnątrz. ¹³ A kiedy zobaczyła, że zostawił swą szatę w jej ręce i uciekł na zewnątrz, stało się, ¹⁴ że zawołała na swoich domowników, i do nich powiedziała, mówiąc: Patrzcie, sprowadził nam Ebrejczyka *****, aby z nami swawolił. Przyszedł do mnie, aby się ze mną położyć, lecz zawołałam wielkim głosem. ¹⁵ A gdy usłyszał, że podniosłam mój głos i zawołałam, stało się, że zostawił u mnie swą szatę, uciekł i wyszedł na zewnątrz. ¹⁶ Zostawiła u siebie także jego szatę, aż do przybycia do domu jego pana. ¹⁷ Potem opowiedziała mu w tych samych słowach, mówiąc: Przyszedł do mnie ten sługa, Ebrejczyk, którego nam sprowadziłeś, aby ze mną swawolił. ¹⁸ Lecz gdy podniosłam mój głos i krzyczałam, zostawił u mnie swoją szatę, i uciekł na zewnątrz. ¹⁹ A kiedy jego pan usłyszał słowa swej żony, które mu powiedziała, mówiąc: W ten sposób postąpił ze mną twój sługa; stało się, że zapłonął

jego gniew. ²⁰ Zatem pan Josefa wziął go oraz oddał go do więzienia; do miejsca, gdzie byli osadzani więźniowie króla. Więc był on tam, w więzieniu.

²¹ Ale WIEKUISTY był z Josefem, sprowadził na niego przychylność oraz użył mu łaski w oczach przełożonego więzienia. **Dokonania 7,9** ²² Zatem przełożony więzienia oddał we władzę Josefa wszystkich więźniów, **którzy** byli w więzieniu i on rozporządzał wszystkim, co mieli tam robić. ²³ Przełożony więzienia nie kontrolował nic, z tego co mu powierzył, gdyż WIEKUISTY był z nim; WIEKUISTY także szczęścił temu, cokolwiek czynił.

*39,14 spolszczone: Hebrajczyka

40. A po tych wydarzeniach stało się, że podczaszy oraz piekarz króla Micraimu zawinili przeciwko swojemu panu - królowi Micraimu. ² Więc faraon rozgniewał się na obu swych dworzan - na przełożonego podczaszych oraz przełożonego piekarzy. ³ Oddał ich też pod straż, do więzienia, do domu naczelnika przybocznej straży; do miejsca, gdzie był osadzony Josef. ⁴ A naczelnik straży przybocznej ustanowił przy nich Josefa, zatem im posługiwał. Więc przebywali przez pewien czas pod strażą. ⁵ A obu im śnił się sen jednej nocy, podczaszemu i piekarzowi króla Micraimu, którzy byli osadzeni w więzieniu; każdemu swój sen, każdemu sen innego znaczenia. ⁶ Zaś z rana przyszedł do nich Josef oraz ich ujrzali, a oto byli zasępieni. ⁷ Zatem zapytał się dworzan faraona, **co** byli z nim pod strażą w domu jego pana, mówiąc: Czemu wasze oblicza są dzisiaj tak ponure? ⁸ Więc mu odpowiedzieli: Śnił nam się sen, lecz nie ma go kto wytłumaczyć. Zatem Josef do nich powiedział: Przecież wytłumaczenia **są** od Boga. Zechciejcie mi opowiedzieć. ⁹ Więc przełożony podczaszych opowiedział Josefowi swój sen, mówiąc mu: W moim śnie, oto **była** przede mną winorośl; ¹⁰ a na winorośli trzy gałązki. I ledwie się rozwinęła oraz puściła kwiat - jej szypułki dojrzały w grona. ¹¹ **Był** także w mojej ręce puchar faraona. Więc wziąłem te grona i wycisnąłem je do pucharu faraona, a puchar podałem do ręki faraona. ¹² Zatem Josef do niego powiedział: Oto jego wykład: Trzy gałązki to trzy dni. ¹³ Za trzy dni faraon wywyższy twoją głowę, przywróci cię na twoje stanowisko i dawnym zwyczajem, kiedy byłeś jego podczaszym, będziesz podawał puchar faraona do jego ręki. ¹⁴ Tylko przypomnij sobie o mnie, kiedy ci będzie dobrze oraz wyświadcz mi tę łaskę - wspomnij o mnie przed faraonem i wyprowadź mnie z tego domu. ¹⁵ Gdyż po złodziejsku wykradziono mnie z ziemi Ebrejczyków, a i tu nie uczyniłem nic takiego, żeby mnie wtrącić do lochu. ¹⁶ Zaś przełożony piekarzy widząc, że dobrze wytłumaczył, powiedział do Josefa: Ja także **byłem** w moim śnie; a oto na mojej głowie trzy kosze białego pieczywa. ¹⁷ W najwyższym koszu była wszelka żywność faraona wyrobu piekarskiego; ale z kosza, z ponad mojej głowy, wyjadało ją ptactwo. ¹⁸ Więc Josef odpowiedział, mówiąc: Oto jego wykład: Trzy kosze to **są** trzy dni; ¹⁹ * za trzy dni faraon zdejmie z ciebie twą głowę oraz powiesi cię na drzewie; a ptactwo będzie z ciebie zjadać twoją cielesną naturę **S**. ²⁰ Zatem trzeciego dnia, dnia urodzin faraona, stało się, że wyprawił **on** ucztę dla wszystkich swoich sług oraz policzył w poczet **S** swych sług głowę przełożonego podczaszych i głowę przełożonego piekarzy. ²¹ Także przywrócił na swoje stanowisko przełożonego podczaszych, więc podawał puchar do rąk faraona. ²² A przełożonego piekarzy powiesił - jak im wyłożył Josef. ²³ Ale przełożony podczaszych nie wspomniał o Josefie i go zapomniał.

*40,19 Zostanie po ścięciu powieszony (W Egipcie wydanie ciała na żer drapieżnych ptaków lub zwierząt uważano za najcięższą karę)

41. Zaś po upływie dwóch lat stało się, że faraon miał sen i niby stanął nad rzeką. ² A oto z rzeki wyszło siedem pięknych na spójrzeń oraz zdrowych na ciele krów * i pały się na łące. ³ A za nimi, oto z rzeki wyszło siedem innych krów, lichych na spoj-

rzeńiu oraz wychudłych na ciele, i stanęły nad brzegiem rzeki obok poprzednich krów. ⁴ I te liche na spojrzenie, wychudłe krowy, pożarły zdrowe i piękne na spojrzenie. A faraon się ocknął. ⁵ Po czym zasnął oraz śniło mu się powtórnie: Oto siedem zdrowych i pięknych kłosów wyrastało z jednego źdźbła. ⁶ A za nimi, oto wyrastało siedem kłosów pustych i opalonych wschodnim wiatrem. ⁷ Zaś puste kłosy połknęły te siedem zdrowych i pełnych kłosów. I faraon się ocknął; a to sen. ⁸ Zaś kiedy było rano, jego duch się zaniepokoił; zatem posłał i zwołał wszystkich wróżbitów Micraimu oraz wszystkich jego mędrców; i faraon opowiedział im swoje sny, lecz nie było nikogo, kto by je wytłumaczył faraonowi. ⁹ Ale przełożony podczaszych powiedział do faraona, mówiąc: Dzisiaj i ja wspominam moje przewinienia, ¹⁰ gdy faraon rozgniewał się na swoje sługi i oddał mnie pod straż do naczelnika przybocznej straży; mnie oraz przełożonego piekarzy. ¹¹ Bowiem śnił nam się sen jednej nocy, mnie i jemu; śnił nam się sen, każdemu innego znaczenia. ¹² A był tam z nami ebrejski młodzieniec, sługa naczelnika przybocznej straży; więc opowiedzieliśmy mu nasze sny i nam wyłożył; wyłożył każdemu według jego snu. ¹³ I stało się, że jak nam wyłożył - tak też było; mnie przywrócono na moje stanowisko, a jego powieszono. ¹⁴ Zatem faraon posłał oraz zawezwał Josefa; więc szybko go wyprowadzili z lochu. Ostrzygł się *, zmienił swoje szaty i przyszedł do faraona. ¹⁵ A faraon powiedział do Josefa: Śnił mi się sen, a nie ma nikogo, kto by go wytłumaczył; ale mówią i ja o tobie słyszałem, że ty rozumiesz sen, by go wyłożyć. ¹⁶ Zatem Josef odpowiedział faraonowi, mówiąc: To nie ja; to Bóg objawi szczęście faraona. ¹⁷ A faraon powiedział do Josefa: W moim śnie niby stoję nad brzegiem rzeki. ¹⁸ A oto z rzeki wyszło siedem krów, zdrowych względem cielesnej natury ^S oraz pięknych z kształtu, i pały się na łące. ¹⁹ A za nimi, oto wyszło siedem innych krów, nędznych, bardzo lichych z kształtu i drobnych względem cielesnej natury ^S; podobnych co do nędzy nie widziałem w całej ziemi Micraim. ²⁰ Zaś chude, liche krowy pożarły siedem pierwszych, zdrowych krów. ²¹ Weszły do ich wnętrza, ale nie było poznać, że weszły do ich wnętrza, bo ich wygląd pozostał lichym jak poprzednio. I się ocknąłem. ²² Potem ujrzałem we śnie, że z jednego źdźbła wyrastało jakby siedem kłosów, pełnych i pięknych. ²³ Ale za nimi, oto wyrastało siedem zeschniętych kłosów, pustych oraz spalonych wschodnim wiatrem. ²⁴ I puste kłosy pochłonęły siedem pięknych kłosów. Więc opowiedziałem to wróżbitom, lecz nikt mi tych snów nie wyjaśnił.

²⁵ A Josef powiedział do faraona: Sen faraona co do znaczenia jest jeden. Co Bóg uczyni - to zapowiedział faraonowi. ²⁶ Siedem pięknych krów to siedem lat i siedem pięknych kłosów to siedem lat; to jeden sen. ²⁷ A siedem nędznych i lichych krów, które wyszły za nimi, to także siedem lat; zatem siedem czczych oraz spalonych wschodnim wiatrem kłosów - to będzie siedem lat głodu. ²⁸ Oto rzecz o której powiedziałem do faraona, że to co Bóg uczyni - wcześniej pokazał faraonowi. ²⁹ Oto nadzieje siedem lat wielkiej obfitości na całej ziemi Micraim. ³⁰ A po nich nastanie siedem lat głodu tak, że na ziemi Micraim zostanie zapomniana cała obfitość, a głód zniszczy ziemię. ³¹ I nie będzie znać tej obfitości na ziemi, z powodu tego głodu, który nastąpi, gdyż będzie bardzo ciężkim. ³² A ponieważ sen dwukrotnie się faraonowi powtórzył, to ta rzecz jest postanowiona przez Boga i Bóg przyspiesza jej spełnienie. ³³ Zatem teraz, niech faraon upatrzy rozsądnego i mądrego męża oraz niech go ustanowi nad ziemią Micraim. ³⁴ Niech też faraon zarządzi, aby ustanowił nadzorców nad ziemią i w siedmiu latach obfitości zbierał piątą część * urodzajów ziemi Micraim. ³⁵ Niech nagromadzą wszelkiej żywności z tych dobrych lat, które nastąpią. Niech po miastach składają zboże na żywność pod rękę faraona i niech pilnują. ³⁶ I ta żywność będzie zapasem dla ludności na siedem lat głodu, które nastaną w ziemi Micraim, by ziemia nie została wyniszczona od głodu.

³⁷ To słowo podobało się w oczach faraona oraz w oczach wszystkich jego sług. ³⁸ Więc faraon powiedział do swoich sług: Czy znajdziemy podobnego męża, w którym

by był Duch Boga? ³⁹ Zatem faraon powiedział do Josefa: Skoro Bóg ci to wszystko oznajmił - to nie ma rozsądnego, mądrego oraz równego tobie. ⁴⁰ Ty będziesz nad moim domem i według twojego słowa będzie się sprawował cały mój lud; tylko tro-
nem będę wyższy od ciebie.

⁴¹ Faraon powiedział też do Josefa: Uważaj, ustanawiam cię nad całą ziemią Micraim. ⁴² I Faraon zdjął ze swojej ręki swój pierścień oraz włożył go na rękę Josefa; przyodział go także w szaty z bisiuru * oraz zawiesił na jego szyi złoty łańcuch. ⁴³ Kazał go także wozić na swoim namiestnikowskim * wozie, oraz przed nim wołali: Zgiąć kolana **. Tak ustanowił go nad całą ziemią Micraim. ⁴⁴ Faraon powiedział też do Josefa: Ja **jestem** faraonem; ale bez ciebie nikt nie podniesie swojej ręki, ani nogi, w całej ziemi Micraim. ⁴⁵ I faraon nazwał imię Josefa: Cafnath-Paneach *; oraz dał mu za żonę Osnatę, córkę kapłana Onu, Poti-feri. Zatem Josef wyjechał na ziemię Micraim. ⁴⁶ A Josef miał trzydzieści lat, kiedy stanął przed faraonem, królem Micraim. I Josef wyszedł z przed oblicza faraona oraz przeszedł całą ziemię Micraim. ⁴⁷ A przez siedem lat ziemia garściami wydała obfitości. ⁴⁸ Więc w siedmiu latach, które nastąpiły w ziemi Micraim, gromadził on wszelką żywność oraz składał tę żywność w miastach; składał w nim żywność z pól, **co** otaczały każde miasto. ⁴⁹ Zatem Josef nagromadził wielkie mnóstwo zboża, jakby morskiego piasku; tak, że przestał **je** liczyć, bo nie było już odpowiedniej liczby.

⁵⁰ A zanim nastał rok głodu, Josefowi urodzili się dwaj synowie, których urodziła mu Osnatha, córka Poti-feri, kapłana Onu. ⁵¹ Zaś Josef nazwał imię pierworodnego - Menasze *, **mówiąc**: Bóg dał mi zapomnieć wszystkie moje nieszczęścia oraz cały dom mojego ojca. ⁵² A imię drugiego nazwał - Efraim *, **mówiąc**: Bóg mnie rozmnożył na ziemi mojej niedoli.

⁵³ Skończyło się też siedem lat obfitości, która była w ziemi Micraim. ⁵⁴ A zaczęło następować siedem lat głodu, jak przepowiedział Josef. Zatem był głód we wszystkich krajach, ale w całej ziemi Micraim był chleb. ⁵⁵ Lecz nastał głód i w całej ziemi Micraim, a lud wołał do faraona o chleb. Wtedy faraon powiedział do wszystkich Micrejczyków: Idźcie do Josefa oraz uczynicie co wam powie. ⁵⁶ Zaś kiedy głód nastał na powierzchni całej ziemi, Josef otworzył wszystkie składy * oraz sprzedawał zboże Micrejczykom. Ale w ziemi Micraim głód się wzmagał. ⁵⁷ Także ze wszystkich krajów przybywali do Micraim, aby kupować zboże u Josefa; gdyż głód **jeszcze bardziej** się wzmagał na całej ziemi.

***41,2** w egipskiej heroglifce, poświęcona Izydzie krowa była symbolem ziemi i rolnictwa

***41,14** warunkiem przyjęcia przez faraona była czystość polegająca na wygoleniu włosów

***41,34** dokładniej: opodatkował piątym ziarnem

***41,42** biała, miękka, drogocenna tkanina z cienkiego lnu

***41,43** także: **drugim co do znaczenia**

****41,43** inni: (od słowa - błogosławić) **błogosławieństwo, cześć, sława**

***41,45** co znaczy zdaniem egiptologów: Zachowawca życia

***41,51** spolszczone: Menasses; co znaczy: Powodujący zapomnienie

***41,52** co znaczy: Podwójnie owocujący; Płodny

***41,56** dokładnie: wszystko, w czym cokolwiek było.

42. Jakób też się dowiedział, że w Micraim jest zboże; więc Jakób powiedział do swoich synów: Na co się oglądacie? ² I rzekł: Oto słyszałem, że w Micraim jest zboże; zejdźcie tam oraz nakupcie nam stamtąd, abyśmy się żywili i nie pomarli. ³ Zatem dziesięciu braci Josefa zeszło, **aby** zakupić zboże w Micraim. ⁴ Ale Jakób nie posłał z jego braćmi Binjamina, brata Josefa, bo powiedział: Aby go nie spotkała przygoda.

⁵ Zatem synowie Izraela przybyli wśród **tych, co** przychodzili w celu zakupu zboża, gdyż w ziemi Kanaan był głód. ⁶ Zaś władcą w tym kraju był Josef; to on sprzedawał zboże całemu ludowi ziemi ⁵. Przybyli też bracia Josefa oraz pokłonili mu się twarzą ku ziemi. ⁷ Więc Josef ujrzał swoich braci i ich poznał, lecz udawał wobec nich

obcego. Przemówił do nich surowo oraz do nich powiedział: Skąd przybyliście? Zatem odpowiedzieli: Z ziemi Kanaan, w celu ^S zakupienia żywności. ⁸ Tak Josef poznał swoich braci, ale oni go nie poznali. ⁹ Josef przypomniał sobie także sny, które mu się o nich śniły oraz do nich powiedział: Wy **jesteście** szpiegami; przybyliście, aby wypatrywać słabości * tej ziemi. ¹⁰ Zatem do niego powiedzieli: Nie, panie; twoi słudzy przybyli w celu zakupienia żywności. ¹¹ Wszyscy **są** synami jednego człowieka; jesteśmy nastawieni pokojowo ^S; twoi słudzy nie bywali szpiegami. ¹² Ale on do nich rzekł: Nie; przybyliście wypatryć słabość tej ziemi. ¹³ Zatem powiedzieli: **Jest** nas dwunastu braci, twoich sług; my **jesteśmy** synowie jednego człowieka z ziemi Kanaan; oto dzisiaj najmłodszy **został** przy naszym ojcu, a jednego już nie ma. ¹⁴ A Josef do nich rzekł: To właśnie wam powiedziałem mówiąc: Wy **jesteście** szpiegami. ¹⁵ Dlatego będziecie wybadani. Na życie faraona! Nie wyjdziecie stąd, chyba że tu przybędzie najmłodszy wasz brat. ¹⁶ Wyprawcie jednego z was i niech zabierze waszego brata; a wy będziecie uwięzieni oraz będą zbadane wasze słowa, czy **jest** przy was prawda; a jeśli nie - na życie faraona - **jesteście** szpiegami. ¹⁷ Oddał ich też pod straż na trzy dni.

¹⁸ A trzeciego dnia Josef do nich powiedział: Oto co wam **należy** czynić, a będziecie żyć, **gdyż** ja się boję Boga. ¹⁹ Jeśli wy **jesteście** nastawieni pokojowo ^S, niech jeden wasz brat zostanie uwięziony w domu, w którym jesteście strzeżeni, a wy idźcie oraz odwieźcie zboże z powodu niedostatku waszych rodzin. ²⁰ I przyprowadźcie do mnie waszego najmłodszego brata, by potwierdziły się wasze słowa i byście nie zginęli. Zatem tak uczynili. ²¹ Ale mówili jeden do drugiego: Zaprawdę, my **jesteśmy** grzeszni, z uwagi na naszego brata; bo gdy nas błagał - widzieliśmy utrapienie jego duszy, a **go** nie wysłuchaliśmy; dlatego przyszło na nas to utrapienie. ²² Zatem Reuben im odpowiedział, mówiąc: Czyż wam nie mówiłem tymi słowami: Nie grzeszcie przeciwko chłopcu. Ale nie słuchaliście. To też poszukiwaną jest jego krew. ²³ Lecz oni nie wiedzieli, że Josef to rozumie, ponieważ był między nimi tłumacz. ²⁴ A on odszedł od nich i zapłakał; i do nich wrócił, i z nimi mówił, **po czym** wziął spośród nich Szymeona oraz związał go przed ich oczami. ²⁵ Josef także rozkazał, by napełniono ich wory zbożem i by zwrócono ich pieniądze, każdemu do jego worka, oraz żeby dano im zapasów na drogę. Tak też im uczyniono. ²⁶ Więc **oni** włożyli swe zboże na swoje osły i stamtąd wyruszyli.

²⁷ Ale jeden z nich rozwiązał swój wór w gospodzie, aby dać obrok swojemu osłowi oraz spostrzegł swoje pieniądze, że oto były u otworu jego tobołu. ²⁸ Powiedział też swoim braciom: Zwrócono moje pieniądze; oto są w moim tobole. Więc zatrwożyło się ich serce oraz powiedzieli jeden do drugiego: Co to nam Bóg uczynił?

²⁹ I przybyli do ziemi Kanaan, do swego ojca Jakóba oraz opowiedzieli mu wszystko, co się im przytrafiło, mówiąc: ³⁰ Ten mąż, pan owej ziemi, surowo do nas przemawiał oraz uważał nas za **tych, którzy** szpiegują kraj. ³¹ Ale powiedzieliśmy do niego: My jesteśmy nastawieni pokojowo ^S; nie bywaliśmy szpiegami. ³² **Było** nas dwunastu braci, synów naszego ojca; jednego już nie ma, a najmłodszy **jest** dziś przy naszym ojcu, w ziemi Kanaan. ³³ A ten mąż, pan owej ziemi, do nas powiedział: Po tym poznam, że **jesteście** nastawieni pokojowo ^S - zostawcie u mnie jednego brata, zabierzcie **zboże** z powodu niedostatku waszych rodzin i idźcie. ³⁴ Sprowadźcie do mnie waszego najmłodszego brata, a poznam, że nie jesteście szpiegami, ale nastawionymi pokojowo ^S; **wtedy** oddam wam waszego brata i będziecie mogli krążyć po kraju. ³⁵ A kiedy wypróżniali swoje wory, stało się, że oto każdy miał węzełek swoich pieniędzy w swym worze. Więc oni oraz ojciec spostrzegli węzółki swych pieniędzy oraz się zatrwożyli. ³⁶ Zaś ich ojciec, Jakób, do nich powiedział: Osierocicie mnie. Nie ma Josefa, nie ma Szymeona, a Binjamina chcecie zabrać. Wszystko na mnie spada! ³⁷ Zatem Reuben powiedział do swojego ojca, mówiąc: Zabij obu moich synów, jeśli ci go nie sprowadzę. Oddaj go w moje ręce, a ja ci go zwrócę. ³⁸ Ale **Jakób** po-

wiedział: Mój syn nie pójdzie z wami, gdyż umarł jego brat, a on sam jeden pozostał; więc gdyby na drodze, którą pójdzie, spotkało go nieszczęście, to z żalnością straciecie do grobu mą siwiznę.

*42,9 BG nieobronne (słabe) miejsca

43. Ale w kraju był ciężki głód. ² Więc gdy spożyli do ostatka zboże, które sprowadzili z Micraim, stało się, że ich ojciec do nich powiedział: Wróćcie znowu oraz kupcie nam trochę żywności. ³ A Jehuda powiedział do niego, mówiąc: Ten mąż oświadczył nam, mówiąc: Nie **będzie** wam **dane** ujrzeć mojego oblicza, jeśli nie będzie z wami wasz brat. ⁴ Jeżeli zechcesz posłać z nami naszego brata, to zejdziemy i nakupimy ci żywności. ⁵ Zaś jeśli **go** nie pošlesz - nie zejdziemy, gdyż ten mąż nam powiedział: Nie **będzie** wam **dane** ujrzeć mojego oblicza, jeśli z wami nie będzie waszego brata. ⁶ A Israel powiedział: Czemu mnie tak skrzywdziliście, mówiąc temu mężowi, że macie jeszcze brata? ⁷ Zatem powiedzieli: Ten mąż nas dokładnie wypytywał o nas i o naszą rodzinę, mówiąc: Czy jeszcze żyje wasz ojciec? Czy jeszcze macie brata? Więc odpowiedzieliśmy mu stosownie do tych pytań. Skąd mogliśmy wiedzieć, że powie: Sprowadźcie waszego brata? ⁸ Zaś Jehuda powiedział do swojego ojca, Israela: Poślij ze mną chłopca, a wybierzemy się i pójdziemy, abyśmy żyli i nie pomarli - tak my, ty oraz nasze dzieci. ⁹ Ja odpowiadam za niego, z mojej ręki go zażadasz; jeśli go nie przyprowadzę do ciebie i nie stawię się przed twoje oblicze, niech po wszystkie dni będę winien grzechu przed tobą. ¹⁰ Bo gdybyśmy nie zwlekali, już byśmy wrócili dwa razy. ¹¹ Zatem ich ojciec, Israel, do nich powiedział: Jeśli tak być musi - uczynicie to; nabierzcie w wasze naczynia lepszych płodów tej ziemi oraz zawieźcie w darze temu mężowi: Trochę balsamu, trochę miodu, korzeni, lotusu, pistacji oraz migdałów. ¹² Weźcie też do waszych rąk podwójną ilość pieniędzy, a pieniądze z powrotem włożone do otworów waszych tobołów zwróćcie waszymi rękami, **bo** to może pomyłka. ¹³ Weźcie także waszego brata, wybierzcie się oraz powróćcie do tego męża. ¹⁴ A wszechpotężny Bóg niech da wam miłosierdzie przed tym mężem, by wam wypuścił waszego drugiego brata i Binjamina. A ja, jeśli mam być osieroconym - niech będę osieroconym. ¹⁵ Więc ci ludzie zabrali dary, w swoje ręce w dwójnasób wzięli pieniądze, Binjamina oraz się wybrali, zeszli do Micraim i stanęli przed obliczem Josefa. ¹⁶ A Josef ujrzawszy z nimi Binjamina, powiedział do przełożonego swojego domu: Wprowadź tych ludzi do domu, zarznij bydło oraz przygotuj, gdyż w południe ci ludzie będą ze mną jeść. ¹⁷ Zatem ten mąż uczynił, jak **mu** rozkazał Josef i ów mąż wprowadził tych ludzi do domu Josefa. ¹⁸ Ale ci ludzie się wystraszyli, bo zostali zaprowadzeni do domu Josefa, więc powiedzieli: My **jesteśmy** tu wprowadzeni z powodu poprzednio zwróconych do naszych tobołów pieniędzy. Aby się na nas rzucił, napadł nas, oraz wziął nasze osły i nas za niewolników. ¹⁹ Zatem przystąpili do tego męża, który był przełożonym nad domem Josefa i u wejścia do domu zagadnęli go, ²⁰ mówiąc: Pozwól, panie. Już poprzednio przychodziliśmy **tu** kupować żywność. ²¹ A gdy przybyliśmy do gospody oraz rozwiązałyśmy nasze toboły, stało się, że oto pieniądze każdego były u otworu jego tobołu; nasze pieniądze według ich wagi. Zatem przywieźliśmy je z powrotem w naszych rękach. ²² Także przynieśliśmy w naszych rękach inne pieniądze w celu zakupienia żywności. Nie wiemy kto włożył nasze pieniądze do naszych tobołów. ²³ Ale **on** powiedział: Bądźcie spokojni. Nie obawiajcie się. Wasz Bóg, Bóg waszego ojca dał wam skarb do waszych tobołów; doszło **do** mnie **o** waszych pieniądzach. I sprowadził do nich Szymeona. ²⁴ Nadto ów mąż wprowadził tych ludzi do domu Josefa, podał wody, zatem umyli swoje nogi. Dał także obrok ich osłom. ²⁵ Ale zanim w południe nadszedł Josef - przygotowali dary, gdyż słyszeli, że mają tam jeść chleb.

²⁶ A gdy Josef przyszedł do domu, przynieśli mu do mieszkania dary, które były w ich rękach oraz pokłonili mu się do ziemi. ²⁷ Więc zapytał ich o zdrowie oraz powiedział: Czy zdrowy **jest** wasz ojciec, starzec o którym mówiliście; czy jeszcze żyje? ²⁸ A oni odpowiedzieli: Zdrowy **jest** twój sługa, a nasz ojciec; jeszcze żyje. I schylili się oraz pokłonili. ²⁹ Zatem podniósł swoje oczy i spostrzegł swojego brata Binamina, syna swojej matki, i powiedział: Czy to ten wasz najmłodszy brat, o którym mi mówiliście? Powiedział także: Oby Bóg był ci miłościwy, miłe dziecię ^S. ³⁰ I Josef przerwał rozmowę, ponieważ zawrzała jego miłość do swojego brata, więc przeszedł do **innej** komnaty i tam płakał. ³¹ A **kiedy** umył swą twarz - wyszedł, przewyciężył się oraz powiedział: Podajcie chleb. ³² Więc podali - jemu osobno, im osobno i osobno Micrejczykom, którzy z nim jadali; ponieważ Micrejczycy nie mogą jeść chleba z Ebrejczykami, gdyż **to jest** dla Micrejczyków obrzydzeniem. ³³ Zatem przed nim usiedli - starszy w zgodzie ze ^S swym starszeństwem, a młodszy według ^S swojej młodości - więc zdziwieni spoglądali jeden na drugiego *. ³⁴ A sprzed jego oblicza wniesiono dla nich upominki; lecz upominek dla Binamina pięciokrotnie * przewyższał upominki **dla** wszystkich. Zatem pili i sobie z nim podpili.

*^{43,33} dziwili się, skąd wiedziano o kolejności ich starszeństwa

*^{43,34} według miary, którą da się ująć garścią

44. Josef także rozkazał przełożonemu swojego domu, mówiąc: Napełnij żywnością toboły tych ludzi, ile potrafią unieść, oraz włóż pieniądze każdego do otworu jego tobołu. ² A mój kielich, srebrny kielich, włóżysz do otworu tobołu najmłodszego, jak i pieniądze za jego zboże. Więc uczynił według słów Josefa, które powiedział. ³ A gdy zaświecił poranek, ludzie ci zostali wyprawieni; oni oraz ich osły. ⁴ **Ale** zaledwie wyszli z miasta i jeszcze nie uszli daleko, gdy Josef powiedział do przełożonego nad swoim domem: Wstań, pogoń za tymi ludźmi, a gdy ich dogonisz, powiedz im: Czemu odpłaciliście złem za dobre? ⁵ Przecież to ten **kielich**, z którego pija mój pan, a także z niego wróży *. Żle zrobiliście! ⁶ Zatem ich dogonił oraz powiedział im te słowa. ⁷ Ale powiedzieli do niego: Czemu nasz pan mówi podobne słowa? Niegodnym by to było **dla** twoich sług, **by** taką rzecz uczynić. ⁸ Przecież z ziemi Kanaan odnieśliśmy ci pieniądze, które znaleźliśmy przy otworze naszych tobołów; więc jakże mielibyśmy kraść srebro lub złoto z domu twojego pana? ⁹ U którego z twoich sług będzie znaleziony - niech umrze, a my będziemy niewolnikami naszego pana. ¹⁰ Zatem powiedział: Istotnie, winno być według waszych słów. Jednak ten, u którego się znajdzie **kielich**, będzie mym niewolnikiem, zaś wy będziecie niewinni. ¹¹ Więc każdy szybko złożył swój toboł na ziemię i każdy rozwiązał swój toboł. ¹² I szukał; począwszy od najstarszego, a skończył na najmłodszym; a kielich znalazł się w worze Binamina. ¹³ Zatem rozdarli swoje szaty, każdy objuczył swojego osła i powrócili do miasta. ¹⁴ A Jehuda i jego bracia przyszli do domu Josefa, który jeszcze tam był, oraz padli przed nim na ziemię. ¹⁵ Zaś Josef do nich powiedział: Cóż to za czyn, który popelniliście? Czy nie wiedzieliście, że człowiek podobny **do** mnie może też odgadywać? ¹⁶ A Jehuda powiedział: Cóż mam powiedzieć naszemu panu? Co mówić i czym się usprawiedliwić? Bóg znalazł grzech twoich sług. Oto **jesteśmy** niewolnikami naszego pana - my oraz ten, w którego ręce został znaleziony kielich. ¹⁷ A **Josef** powiedział: Dalekim **jest** ode mnie, bym to uczynił; moim niewolnikiem będzie ten, w którego ręce znaleziono kielich; zaś wy idźcie w pokoju do waszego ojca. ¹⁸ Zatem przystąpił do niego Jehuda, mówiąc: Proszę, mój panie. Pozwól twojemu słudze powiedzieć słowo do uszu mojego pana i niech się nie zapali twój gniew na twojego sługę, gdyż ty **jesteś** jak sam faraon. ¹⁹ Mój pan pytał się swoich sług, mówiąc: Czy macie ojca, albo brata? ²⁰ Zatem odpowiedzieliśmy naszemu panu: Mamy starego ojca oraz młodego chłopaka **spłodzonego w jego** starości; ale jego brat umarł i został sam po swej matce, więc jego ojciec go pokochał. ²¹ Wtedy powiedziałaś do twoich

sług: Sprowadźcie go do mnie, abym zwrócił na niego moje oko. ²² Zatem powiedzieliśmy naszemu panu: Ten chłopak nie może opuścić swojego ojca, bo gdyby opuścił swojego ojca, **to** on by umarł. ²³ Wtedy powiedziałeś do twoich sług: Jeżeli nasz najmłodszy brat nie zejdzie z wami, to więcej będzie wam nie dane oglądać mojego oblicza. ²⁴ Stało się też, kiedy przyszliśmy do twego sługi, **a** mego ojca, że powiedzieliśmy mu **te** słowa naszego pana. ²⁵ A nasz ojciec rzekł: Wróćcie znowu oraz nakupcie nam cokolwiek **z** żywności. ²⁶ Zatem odpowiedzieliśmy: Nie możemy zejść; **lecz** jeśli nasz najmłodszy brat będzie z nami to zejdziemy; gdyż nie możemy oglądać oblicza tego męża, jeśli nasz najmłodszy brat nie będzie z nami. ²⁷ I twój sługa, **a** mój ojciec, do nas powiedział: Wiadomo wam, że moja żona urodziła mi dwóch. ²⁸ Jeden poszedł ode mnie, więc powiedziałem: Zapewne został rozszarpany, gdyż dotychczas go nie widziałem. ²⁹ A jeżeli sprzed mego oblicza zabierzecie i tego, a spotka go nieszczęście, wtedy w niedoli strącicie do grobu mą siwiznę. ³⁰ Zatem teraz, jeślibym przyszedł do twojego sługi, **a** mego ojca i nie byłoby z nami chłopca - zaś jego dusza jest przywiązana do jego duszy - ³¹ wtedy umrze, widząc, że nie ma chłopca; i twoi słudzy w żalości strącą do grobu siwiznę naszego ojca, **a** twego sługi. ³² **Bo** twój sługa poręczył u mego ojca za chłopca, mówiąc: Jeśli go do ciebie nie odprowadzę, niech będę grzesznym przed moim ojcem po wszystkie dni. ³³ Więc teraz, niech twój sługa zostanie niewolnikiem mego pana zamiast chłopca, a chłopiec niech pójdzie ze swoimi braćmi. ³⁴ **Bo** jakże pójdę do mego ojca, gdy nie będzie ze mną tego chłopca? Niech nie zobaczę niedoli, która spotka mego ojca.

*44,5 kapłani egipscy wróżyli m. in. z pełnego kielicha, do którego wrzucano kawałki złota (hydromancja)

45. Zaś Josef nie mógł się wstrzymać wobec wszystkich, **którzy** przed nim stali i zawołał: Oddalcie ode mnie wszystkich. Zatem nie został przy nim nikt, kiedy Josef dał się poznać swym braciom. ² I z płaczem podniósł swój głos, więc usłyszeli **to** Micrejczycy oraz usłyszał dom faraona. ³ A Josef powiedział do swoich braci: Ja jestem Josef. Czy jeszcze żyje mój ojciec? Ale jego bracia nie mogli mu odpowiedzieć, ponieważ się przed nim wystraszyli. ⁴ Zaś Josef powiedział do swoich braci: Podejdźcie do mnie. Więc podeszli. I powiedział: Ja jestem Josef, wasz brat, którego sprzedaliście do Micraim. ⁵ Ale teraz nie smućcie się oraz niech to nie będzie przykre w waszych oczach, że mnie tu sprzedaliście, ponieważ Bóg mnie wysłał przed wami dla zachowania was. ⁶ Oto już dwa lata głodu **było** na ziemi, a jeszcze pięć lat **zostaje**, w których nie będzie ani orki, ani żniwa. ⁷ Zatem Bóg wysłał mnie przed wami, abym przygotował wam pobyt na ziemi oraz utrzymał przy życiu potomstwo w celu wieloznaczącego ocalenia. ⁸ I tak, nie wyście mnie tutaj posłali - ale Bóg, który mnie ustanowił ojcowskim **doradcą** faraona, panem całego jego domu oraz władcą w całym kraju Micraim. ⁹ Śpieszcie się, idźcie do mego ojca oraz mu powiedźcie: Tak mówi twój syn Josef: Bóg ustanowił mnie panem całego Micraimu; nie zwlekaj **i** przychodź do mnie. ¹⁰ A osiądziesz w ziemi Goszen ***** oraz będziesz blisko mnie - ty, twoi synowie, twoje wnuki, trzody, twoje bydło oraz wszystko, co twoje. ¹¹ Będę cię tam żywił, gdyż jeszcze pięć lat będzie głód; byś nie zubożał - ty, twój dom i wszystko, co twoje. ¹² Oto wasze oczy oraz oczy mego brata Biniamina widzą, że to me usta do was mówią. ¹³ Opowiedzcie też memu ojcu o całej mojej zacności **s** w Micraim i o wszystkim, co widzieliście; pośpieszcie się oraz sprowadźcie tutaj mego ojca. **Do-**
konania apostołów 44,14 ¹⁴ Padł także na szyję swojego brata Binjamina oraz płakał; a Binjamin płakał u jego szyi. ¹⁵ I ucałował wszystkich swoich braci oraz płakał ich obejmując; **a** potem jego bracia z nim rozmawiali.

¹⁶ Ta wieść rozniosła się w domu faraona i mówiono: Przybyli bracia Josefa. I było to przyjemne w oczach faraona oraz w oczach jego sług. ¹⁷ Faraon powiedział też do Josefa: Powiedz swoim braciom: Oto co wy **macie** uczynić - objuczcie wasze bydło i

idźcie, udajcie się do ziemi Kanaan. ¹⁸ Zabierzcie waszego ojca, wasze rodziny oraz przyjdźcie do mnie, a oddam wam co wybieriecie z ziemi Micraim i będziecie spożywali szpiki ^S tej ziemi. ¹⁹ Bo ty **jestes** umocowany. A wy oto co czyńcie: Z ziemi Micraim weźcie sobie wozy dla dzieci, dla waszych żon, przyprowadźcie waszego ojca i przyjdźcie. ²⁰ Wasze oko niech nie żałuje waszych sprzętów, gdyż całe dobro ziemi Micraim będzie waszym. ²¹ Więc synowie Izraela tak uczynili; i z polecenia faraona Josef dał im wozy oraz dał im zapas na drogę. ²² Dał im wszystkim zamiennie * szaty, a Binjaminowi dał trzysta srebrników oraz pięć zamiennych szat. ²³ Zaś swojemu ojcu też posłał: Dziesięć osłów objuczonych dobrem z Micraimu; dziesięć oślic objuczonych zbożem, chlebem oraz żywnością – **to wszystko** dla swojego ojca na drogę. ²⁴ I wyprawił swych braci, więc poszli. Także do nich powiedział: Nie sprzeczczaście się w drodze.

²⁵ Zatem wyszli z Micraimu oraz przybyli do ziemi Kanaan, do swojego ojca Jakóba.

²⁶ Po czym mu oznajmili, mówiąc, że Josef jeszcze żyje, i że władza on nad całą ziemią Micraim. Więc osłupiało jego serce *, bo im nie wierzył. ²⁷ Ale powtórzyli mu wszystkie słowa Josefa, które do nich mówił; zobaczył też wozy, które Josef przesłał w celu przewiezienia go; i ożył duch ich ojca Jakóba. ²⁸ Izrael też powiedział: Dość **żyłem** *. **Skoro** Josef, mój syn jeszcze żyje, pójdę i go zobaczę, zanim umrę.

*45,10 kraina w północno-wschodniej części Egiptu, między Heliopolem, a morzem Czerwonym. Starożytni zaliczali ją do Arabii, stąd w **S** - arabskie Goszen.

*45,22 także: **odświeżne**

*45,26 inni, z chaldejskiego: uszło z niego życie, zemdlął

*45,28 inni: dość **szczęścia**

46. I Izrael wyruszył ze wszystkim co miał oraz przybyli do Beer-Szeby, więc złożył ofiary Bogu swojego ojca Ic'haka. ² A w widzeniach tej nocy Bóg powiedział do Izraela, wołając: Jakóbie, Jakóbie! Zatem rzekł: Oto jestem. ³ Więc powiedział: Jam **jest** Bóg, Bóg twojego ojca; nie obawiaj się zejść do Micraim, gdyż tam uczynię cię wielkim narodem. ⁴ Ja zejdę z tobą do Micraim i Ja cię też wyprowadzę, a Josef położy swą rękę na twoje oczy. ⁵ Zatem Jakób ruszył z Beer-Szeby. Synowie Izraela powieźli swojego ojca Jakóba, swoje dzieci i swoje żony na wozach, które posłał faraon, aby go przewieziono. **Dokonania apostołów 7,15** ⁶ Zabrali też swoje bydło i swój dobytek, który nabyli w ziemi Kanaan oraz przybyli do Micraimu; Jakób, a z nim całe jego potomstwo. ⁷ **Jakób** sprowadził ze sobą do Micraim swoich synów i swoich wnuczków, swe córki, swoje wnuczki i całe swoje potomstwo. ⁸ A oto imiona synów Izraela przybyłych do Micraim: Jakób oraz jego synowie: pierworodny Jakóba - Reuben. ⁹ Także synowie Reubena: Chanoch, Fallu, Checron i Charmi. ¹⁰ Także synowie Szymeona: Jemuel, Jamin, Ohad, Jachin, Cochar i syn Kanaanejki - Szaul. ¹¹ Także synowie Lewiego: Gerszon, Kehath i Merari. ¹² Także synowie Jehudy: Er, Onan, Szela, Perc i Zerach; ale Er oraz Onan umarli w ziemi kanaanejskiej. A synami Perci byli: Checron oraz Chamul. ¹³ Także synowie Issachara: Thola, Fuwa, Job i Szymron. ¹⁴ Także synowie Zebuluna: Sered, Elon i Jachleel. ¹⁵ Oto potomkowie ^S Lei, których urodziła Jakóbowi w Paddan-Aram, wraz z jego córką Diną. Wszystkich dusz jego synów i córek **było** trzydzieści trzy. ¹⁶ Także synowie Gada: Cyfjon, Chaggi, Szuny, Ecbon, Eri, Arodi i Areli. ¹⁷ Także synowie Aszera: Imna, Iszfa *, Iszfi, Berya oraz ich siostra Serach; a synowie Bery to: Chaber i Malkiel. ¹⁸ Oto potomkowie Zylpy, którą Laban dał swojej córce Lei, a urodziła ich Jakóbowi - **to jest** szesnaście dusz. ¹⁹ **Także** synowie żony Jakóba - Racheli: Josef i Binjamin. ²⁰ Zaś Josefowi urodzili się w ziemi Micraim synowie, których mu powiła Osnatha, córka Poti-Fery, kapłana Onu: Menasze i Efraim. ²¹ Także synowie Binjamina: Bela, Becher, Aszbel, Gera, Naaman, Echi, Rosz, Muppim, Chuppim i Ard. ²² Oto potomkowie Racheli, którzy się urodzili Jakóbowi; ogółem czternaście dusz. ²³ Także synowie * Dana - Chu-

szym. ²⁴ Także synowie Naftalego: Jachceel, Guni, Jecer i Szylllem. ²⁵ Oto potomkowie Bilhy, którą Laban dał swojej córce Racheli, a urodziła ich Jakóbowi; ogółem siedem dusz. ²⁶ Wszystkich dusz, które wyszły z jego bioder i przybyły z Jakóblem do Micraim, oprócz żon synów Jakóba - wszystkich dusz było sześćdziesiąt sześć. ²⁷ A synów Josefa, którzy mu się urodzili w Micraim, były dwie dusze. **Zatem** wszystkich dusz domu Jakóba przybyłych do Micraim było siedemdziesiąt.

²⁸ Zaś **Jakób** wysłał przed sobą Jehudę do Josefa, aby mu wskazał drogę do Goszen. I przybyli do ziemi Goszen. ²⁹ A Josef zaprzągnął swój wóz oraz wyjechał do Goszen na spotkanie swojego ojca - Israela; a kiedy mu się ukazał, padł na jego szyję i długo płakał u jego szyi. ³⁰ A Israel powiedział do Josefa: Teraz, po ujzeniu twojego oblicza, że jeszcze żyjesz - mogę już umrzeć. ³¹ Zaś Josef powiedział do swoich braci oraz do domu swojego ojca: Pójdę, doniosę faraonowi i mu powiem: Przybyli do mnie moi bracia i dom mojego ojca, którzy mieszkali w ziemi Kanaan. ³² Ci ludzie są pasterzami trzód; a ponieważ zawsze byli hodowcami bydła, więc sprowadzili swoje trzody, swoje bydło oraz wszystko, co do nich należy. ³³ Będzie też, kiedy faraon * was wezwie i powie: Jakie **jest** wasze zajęcie? ³⁴ Odpowiedcie: Twój słudzy byli pasterzami od naszego dzieciństwa - aż dotąd, my i nasi ojcowie. A to dlatego, abyście mogli mieszkać w ziemi Goszen; bo **dla** Egipcjan obrzydliwością jest każdy pasterz bydła.

***46,17 S** Jesua

***46,23** końcówka w liczbie mnogiej oznacza imię rodowe

***46,33** najprawdopodobniej z dynastii królów - pasterzy, którzy zawładnęli Egiptem

47. Więc Josef przybył oraz doniósł faraonowi, mówiąc: Z ziemi Kanaan przybyli: Mój ojciec, moi bracia, ich trzody, ich bydło oraz wszystko, co do nich należy; oto są w ziemi Goszen. ² Zabrał też część swoich braci - pięciu mężów i przedstawił ich faraonowi. ³ A faraon powiedział do jego braci: Jakie **jest** wasze zatrudnienie? **Zatem** odpowiedzieli faraonowi: Twój słudzy są pasterzami trzód, my oraz nasi ojcowie. ⁴ Powiedzieli też do faraona: Przybyliśmy **czasowo** zamieszkiwać w tym kraju, ponieważ w ziemi Kanaan **jest** ciężki głód i nie ma pastwiska dla trzód twoich sług; więc niech teraz twoi słudzy osiadą w ziemi Goszen. ⁵ A faraon powiedział do Josefa, mówiąc: Przybyli do ciebie - twój ojciec i twoi bracia. ⁶ Przed tobą jest ziemia Micraim; usadów twojego ojca i twych braci na najlepszym miejscu tej ziemi; niech osiadą w ziemi Goszen; a jeśli ci wiadomo, że są między nimi dzielni ludzie, to ustanowisz ich nadzorcami mojego bydła. ⁷ Josef sprowadził też swojego ojca Jakóba oraz przedstawił go faraonowi; a Jakób wystawił * faraona. ⁸ Zaś faraon powiedział do Jakóba: Ile lat **trwają** dni twojego życia? ⁹ A Jakób powiedział do faraona: Jest sto trzydzieści lat dni mojego pielgrzymowania; lata mojego życia były krótkie, smutne i nie osiągnęły lat życia moich przodków w dniach ich pielgrzymowania. ¹⁰ Nadto Jakób pobłogosławił faraona, po czym wyszedł sprzed oblicza faraona. ¹¹ **Zatem** Josef osiedlił swojego ojca i swych braci; nadał im też posiadłość w wyborowej ziemi kraju Micraim, w ziemi Ramses *, jak rozkazał faraon. ¹² I Josef zaopatrywał chlebem swojego ojca, swoich braci oraz cały dom swego ojca, stosownie do **liczby** dzieci. ¹³ A nie było już chleba na całej ziemi, bowiem był bardzo ciężki głód; **zatem** z powodu głodu, wycieńczona * była ziemia Micraim i ziemia Kanaan. ¹⁴ Josef zebrał za żywność, którą kupowali, wszystkie pieniądze, które się znajdowały w ziemi Micraim i w ziemi Kanaan; i Josef wniósł te pieniądze do domu faraona. ¹⁵ Ale wyczerpały się pieniądze w ziemi Micraim i w ziemi Kanaan; a wszyscy Micrejscy przybyli do Josefa, mówiąc: Daj nam chleba, gdyż nie wystarcza pieniędzy. Czemu mamy przed tobą umierać? ¹⁶ Zaś Josef powiedział: Jeżeli nie starcza pieniędzy, sprowadźcie wasze bydło, a dam wam za wasze bydło. ¹⁷ **Więc** sprowadzili do Josefa swoje bydło; a Josef dał im chleba za konie, za stada owiec, za stada krów i za osły; w owym roku wspierał ich chle-

bem za całe ich bydło. ¹⁸ A **kiedy** upłynął rok, następnego roku przyszli do niego oraz mu powiedzieli: Nie zataimy przed naszym panem, że gdy się wyczerpały pieniądze, a u naszego pana są **również** stada bydła, nie pozostało nic przed naszym panem, oprócz naszego ciała i naszej ziemi. ¹⁹ Czemu mamy umierać przed twoimi oczami - my oraz nasza ziemia? Kup nas i naszą ziemię za chleb, a będziemy z naszą ziemią niewolnikami faraona; daj **nam** tylko nasion, abyśmy żyli i nie pomarli, a ziemia nie spustoszała. ²⁰ I tak Josef kupił całą ziemię Micraim dla faraona, bo Micrejczycy ją sprzedali, każdy swe pole, gdyż wzmógł się między nimi głód. Zatem ziemia dostała się faraonowi. ²¹ I przeniósł on lud do miast, **aż** do końca granic Micraim, do jego końca. ²² Tylko nie kupił ziemi kapłańskiej, bo dla kapłanów był udział przeznaczony przez faraona; więc żywili się wyznaczonym swoim udziałem, który dał im faraon; dlatego nie sprzedawali swojej ziemi. ²³ Josef także powiedział do ludu: Dzisiaj kupiłem dla faraona - was oraz waszą ziemię; oto macie ziarno, zatem zasiejcie ziemię. ²⁴ A przy żniwie będziecie oddawać faraonowi piątą część, zaś cztery części zostaną wam na zasiew pól oraz na pożywienie dla waszych dzieci. ²⁵ Zatem powiedzieli: Zachowaleś nas przy życiu. Niech znajdziemy łaskę w oczach naszego pana i niech będziemy niewolnikami faraona. ²⁶ Więc Josef ustanowił to za prawo w ziemi Micraim, aż do dzisiejszego dnia: Faraonowi **należy się** piąta część. Jedynie ziemia kapłanów nie dostała się faraonowi. ²⁷ Zaś Israel osiadł w ziemi Micraim, w krainie Goszen i nabywali w niej posiadłości, rozplenili się oraz wielce się rozmnożyli. ²⁸ Jakób żył w ziemi Micraim siedemnaście lat; a dni życia Jakóba były **przez** sto czterdzieści siedem lat. ²⁹ I zbliżył się czas Israela, aby umarł; zatem wezwał swojego syna Josefa oraz do niego powiedział: Jeśli znalazłem łaskę w twoich oczach, połóż swoją rękę pod moje biodro oraz okaż mi miłość i wierność; nie zechciej mnie pochować w Micraim. ³⁰ Gdy spocznę przy moich przodkach, wyniesiesz mnie z Micraim oraz pochowasz mnie w ich grobie. Zaś **Josef** rzekł: Uczynię według twojego słowa. ³¹ Więc **Israel** powiedział: Przysięgnij mi. I mu przysiągł. A Israel pokłonił się na wezglowiu łoża.

*47,7 wysławiano przy witaniu i żegnaniu monarchy; zwykle: Niech król żyje na wieki!

*47,11 główne miasto prowincji Goszen, zamienione przez Izraelitów w twierdzę.

*47,13 także: **znużona, wyczerpana**

48. Po tych wypadkach stało się, że doniesiono Josefowi: Oto twój ojciec zachorował. Więc zabrał ze sobą obu synów - Menaszę i Efraima. ² Oznajmiono też Jakóbowi, mówiąc: Oto przybył do ciebie twój syn Josef. Zatem Israel wysilił się oraz usiadł na łożu. ³ I Jakób powiedział do Josefa: W Luz *, w ziemi Kanaan, objawił mi się Wszechpotężny Bóg oraz mi błogosławił. ⁴ I do mnie powiedział: Oto rozplenię cię, rozmnożę i uczynię z * ciebie zgromadzenie **S** narodów ******; oddam też w wieczne posiadanie tę ziemię twojemu potomstwu po tobie. ⁵ Zatem teraz twoi dwaj synowie, którzy ci się urodzili w ziemi Micraim, przed moim przybyciem do ciebie **i** do Micraim, oni **będą** moimi - Efraim i Menasze będą mi jak Reuben i Szymeon. ⁶ Natomiast dzieci, które się z ciebie po nich urodzą - będą twoje; będą nazwani imieniem swoich braci w ich udziale. ⁷ Bowiem umarła mi Rachela, kiedy wracałem z Paddan w ziemi Kanaan; **umarła** w drodze, kiedy pozostała jeszcze przestrzeń ziemi by przybyć do Efraty; więc tam ją pochowałem, na drodze do Efraty, czyli **w** Bet-Lechem. ⁸ Israel spostrzegł też synów Josefa i powiedział: Kim są ci? ⁹ A Josef odpowiedział swojemu ojcu: To moi synowie, których dał mi tu Bóg. Zatem powiedział: Przyprowadźcie ich do mnie, a ich pobłogosławię. ¹⁰ Ale oczy Israela przytępiły się od starości, więc nie mógł **ich** dojrzeć. Zatem przybliżył ich do niego, a on ich ucałował i ich uściskał. ¹¹ Israel powiedział też do Josefa: Nie spodziewałem się oglądać twojego oblicza, a oto Bóg pokazał mi i twe potomstwo. ¹² A Josef usunął ich od jego kolan oraz pokłonił się twarzą ku ziemi. ¹³ Josef wziął także obydwu, prawą swoją ręką Efraima - po lewej

Israela i swoją lewą ręką Menasze - po prawej Israela, oraz przybliżył ich ku niemu. **14** Ale Israel wyciągnął * swoją prawicę i położył ją na głowie Efraima, choć był młodszy; a lewą swą rękę na głowie Menasze, choć Menasze był pierworodnym. **15** Błogosławił też Josefowi i powiedział: Bóg, przed którego obliczem chodzili moi przodkowie - Abraham i Ic'hak; Bóg, który mnie prowadził * od początku mojego istnienia, aż do obecnego dnia; [Hebrajczyków 11,21](#) **16** anioł, który mnie wybawił od wszelkiego zła, niech błogosławi tym chłopcom; niech na nich będzie mianowane moje imię * oraz imię mych przodków - Abrahama i Ic'haka, oraz niech się rozrosną w mnóstwo na ziemi. **17** A Josef zobaczył, że jego ojciec położył swoją prawą rękę na głowę Efraima i to nie spodobało się w jego oczach; więc ujął rękę swojego ojca, aby ją przenieść z głowy Efraima na głowę Menaszy. **18** Nadto Josef powiedział do swojego ojca: Nie tak, mój ojczy; gdyż ten jest pierworodny; połóż swoją prawicę na jego głowę. **19** Ale jego ojciec się wzbraniał i powiedział: Wiem, mój synu, wiem. Z niego także powstanie lud; i on będzie wielkim; jednak jego młodszy brat będzie większym od niego, a jego ród będzie mnóstwem narodów. **20** I w ów dzień im błogosławił, mówiąc: Przez ciebie * będzie błogosławił Israel w słowach: Oby cię Bóg uczynił jak Efraima i jak Menaszę. Zatem przełożył Efraima nad Menaszę.

21 Israel powiedział też do Josefa: Oto ja umieram, a z wami będzie Bóg oraz przywróci was do ziemi waszych przodków. **22** Zaś ja ci daję jeden udział więcej * niż twoim braciom, z tego co moim mieczem i moim łukiem zdobędę z ręki Emorejczyka.

***48,3** czyli w Betel (porównaj: [35,6](#))

***48,4 S** także: **ku tobie, do ciebie**

****48,4 S** także: **pogan**

***48,14** inni: przełożył, splótt

***48,15** dosłownie: **pasł**

***48,16** składniej **BG**: niech będą nazywani od mojego imienia

***48,20 S** także: **w tobie**

***48,22** dokładnie: wywyższam cię nad twymi braćmi o długość ramienia (daję ci większą cześć)

49. Jakób wezwał też swoich synów i powiedział: Zbierzcie się, a wam oznajmię, co was spotka w późniejszych czasach.

2 Zgromadźcie się i słuchajcie synowie Jakóba;
słuchajcie waszego ojca Israela.

3 Reuben, ty **jestes** mój pierworodny, moja siła oraz pierwiastek mojej mocy.
Miałbyś pierwszeństwo w dostojenstwie oraz pierwszeństwo w potędze.

4 Ale **twoja** porywczosć była jak powódź; nie będziesz miał pierwszeństwa.
Bo wstąpiłeś na łożę twojego ojca i wtedy znieważyłes moje wysokie łożę.

5 Szymeon i Lewi to bracia; ich miecze **są** narzędziami rozboju.

6 Nie wchodź w ich radę moja duszo. Nie łącz się moja sławo z ich zbozem.
Bo w swoim gniewie zabili męża, a w swej swawoli kaleczyli byka.

7 Przeklęty ich gniew, ponieważ **jest** zawzięty;
także ich zapalczywość, ponieważ **jest** okrutna.

Rozdzielę ich w Jakóbie oraz rozproszę ich w Israelu.

8 Jehudo, ciebie będą wysławiać twoi bracia; twoja ręka na karku twoich wrogów;
przed tobą będą się korzyć synowie twojego ojca.

9 Młody lwie Jehudo; wzrosłes * mój synu na zdobyczy.

Przyklęknął, przyległ jak lew, jak lwica; kto go pobudzi?

10 S Nie będzie zabrane berło od Jehudy, ani panujący ** spośród jego bioder,
aż przyjdzie to, co mu przynależy i jemu będą poddane narody [Ezechiel 21,25 - 27](#)

11 Przywiąże do * winnicy swego osła,

przy wyborowej winnicy ** syna swojej osłicy;

w winie wypierze swoją odzież, we krwi **S** winogron swoją szatę. [Mateusz 21,1 - 5](#)

12 **Jego** oczy iskrzące się od wina, a zęby białe od mleka.

- ¹³ Zebulun się rozłoży na brzegach mórz i przy przystani okrętów,
a jego krańce do Cydonu *.
- ¹⁴ Issachar - osioł kościsty, wylega się między zagrodami.
- ¹⁵ Upatrzył miejsce spoczynku, że **jest** dobre, oraz ziemię, że **jest** rozkoszna;
nachylił swoje barki do dźwigania oraz poddał się daninie robotnika.
- ¹⁶ Dan będzie bronił swego ludu, jak każde z pokoleń Izraela.
- ¹⁷ Niech Dan będzie węzłem na drodze,
zmiją na ścieżce, co kasa pęciny rumaka **tak**, że jego jeździec pada **na** wznak.
- ¹⁸ Wypatruję Twojej pomocy, o BOŻE.
- ¹⁹ Gad - na niego będą napierać najeźdźcy, ale on odeprze ich pięty.
- ²⁰ Od Aszera tłuste pokarmy; on dostarczy królewskich przysmaków.
- ²¹ Naftali - chyża łania; on przemawia pięknymi słowami.
- ²² Josef - płodną różdżką; płodną różdżką nad źródłem;
jego latorośle rozkrzewiają się poza mur.
- ²³ Ale jątrzą go, strzelają **do** niego i prześladują go łuczniczy.
- ²⁴ Jednak w mocy * pozostaje jego łuk,
i w Jakóbie, z rąk Mocarza,
stamtąd,
od Pasterza, Opoki Izraela, giętkimi są jego ramiona i ręce.
- ²⁵ Od Boga, twój Ojca, który ci też pomoże;
od Wszecchpotężnego,
który z wysokości pobłogosławi cię błogosławieństwem niebios,
błogosławieństwem nisko leżącej głębi, błogosławieństwem piersi i życia.
- ²⁶ Błogosławieństwami twój ojca,
które aż po granice odwiecznych wzgórz,
przewyższają błogosławieństwa moich przodków.
Niech one zstąpią na głowę Josefa
i na ciemną wybrańca swoich braci.
- ²⁷ Binjamin - drapieżny wilk; z rana pożera łup, **a** wieczorem rozdziela zdobycz.
- ²⁸ Oto wszystkie dwanaście pokoleń Izraela, i oto co im powiedział ich ojciec, oraz im błogosławił; błogosławił ich, każdego jego błogosławieństwem. ²⁹ Także polecił im, mówiąc do nich: Ja będę przyłączony do mojego ludu; pochowajcie mnie przy moich przodkach, w jaskini, która **jest** na polu Efrona Chitteczyka. ³⁰ W jaskini, która **jest** na polu Machpela, naprzeciw Mamre, w ziemi Kanaan; którą Abraham nabył wraz z polem od Efrona Chitteczyka na dziedziczny grób. ³¹ Tam pochowano Abrahama i jego żonę Sarę; tam pochowano Ic'haka i jego żonę Ribkę; tam także pochowałem Leę. ³² **To** pole oraz jaskinię, która **jest** na nim, nabyto od synów Cheta. ³³ I Jakób przestał polecać swoim synom, złożył swoje nogi na łożo i skonał; oraz został przyłączony do swego ludu.

***49,9** inaczej: **ze zdobyczy wstąpiłeś na swoje góry**

***49,10 S** także: mający dowództwo

***49,11 S** także: **koło, w obecności, na skutek**

****49,11** wydającej grona bez pestek

***49,13** Sydonu, czyli Fenicji

***49,24** dosłownie: osiadł w trwałości

50. A Josef padł na oblicze swojego ojca, płakał nad nim oraz go całował. ² Josef także rozkazał swoim sługom - lekarzom, zabalsamować swojego ojca; więc lekarze zabalsamowali Izraela. ³ I upłynęło **przy** nim czterdzieści dni, gdyż tyle dni upływa na balsamowaniu; a Micreczyccy oplakiwali go siedemdziesiąt dni.

⁴ Zaś kiedy przeminęły dni płaczu po nim, Josef powiedział do domu faraona, mówiąc: Jeśli znalazłem łaskę w waszych oczach, tak powiedźcie faraonowi: ⁵ Mój oj-

ciec zaklął mnie, mówiąc: Oto ja umieram; w moim grobie, który sporządziłem sobie w ziemi Kanaan, tam mnie pochowaj. Więc teraz chciałbym pójść, pochować mego ojca i powrócić. ⁶ Zatem faraon powiedział: Idź i pochowaj swojego ojca, jak cię zaklął. ⁷ Zatem Josef poszedł, by pochować swojego ojca; poszli też z nim wszyscy słudzy faraona, starsi jego domu oraz wszyscy starsi ziemi Micraim. ⁸ Nadto całą dom Josefa, jego bracia oraz dom jego ojca; tylko zostawili w ziemi Goszen swoje dzieci, swe trzody oraz swą rogaciznę. ⁹ Wyprawili z nimi wozy i jezdnych, tak, że poczet był bardzo wielki. ¹⁰ A gdy doszli do pola Cierniowego, które **jest** po drugiej stronie Jardenu, urządzili tam wielką i bardzo ciężką żałobę; a obchodzili żałobę po swoim ojcu przez siedem dni. ¹¹ Więc mieszkańcy tej ziemi - Kanaanejczycy ujrzeli żałobę na polu Cierniowym i powiedzieli: Ciężka to żałoba u Micrejczyków. Dlatego imię **miejsca**, które **jest** po drugiej stronie Jardenu nazwano Abel-Micraim *. ¹² Zatem jego synowie uczynili z nim **tak**, jak im przykazał. ¹³ Jego synowie ponieśli go do Kanaanu oraz pochowali go na polu Machpela, naprzeciw Mamre; w pieczarze, którą Abraham nabył wraz z polem od Efrona Chittejczyka na dziedziczny grób. **Dokonania 7,16** ¹⁴ A Josef, kiedy pochował swojego ojca, wrócił do Micraim; on, jego bracia oraz wszyscy, którzy z nim poszli w celu pochowania jego ojca.

¹⁵ Zaś bracia Josefa widząc, że ich ojciec umarł, powiedzieli: Cóż, może znienawidzi nas Josef i odda nam wszystko zło, które mu uczyniliśmy? ¹⁶ Więc wysłali do Josefa takie **słowa**: Twój ojciec nakazał przed swoją śmiercią, mówiąc: ¹⁷ Tak powiedzcie Josefowi: Proszę cię, zechciej przebaczyć przestępstwo twoich braci oraz ich winę, że wyrządzili ci zło; przebacz teraz winę sług Boga twojego ojca. A Josef zapłakał, gdy tak do niego przemówiono. ¹⁸ Zatem poszli i sami bracia oraz upadli przed nim, mówiąc: Oto **jesteśmy** twoimi niewolnikami. ¹⁹ A Josef do nich powiedział: Nie obawiajcie się; czy ja **jestem** na miejscu Boga? ²⁰ Wprawdzie obmyśliliście przeciwko mnie zło - to Bóg obmyślił **je** na dobre, aby sprowadzić to, co się dziś stało; by zachować życie liczne go ludu. ²¹ Dlatego nie obawiajcie się. Ja będę żywił was oraz wasze dzieci. Także pocieszał ich oraz przemawiał do ich serca.

²² I Josef pozostał w Micraim; on oraz dom jego ojca. Zaś Josef żył sto dziesięć lat.

²³ Zatem Josef widział u Efraima dzieci trzeciego pokolenia. A dzieci Machira, syna Menaszy, urodziły się na kolanach Josefa. ²⁴ I Josef powiedział do swoich braci: Ja umieram; ale Bóg sobie was przypomni i wyprowadzi was z tej ziemi - do ziemi, którą zaprzysiągł Abrahamowi, Ic'hakowi i Jakóbowi. ²⁵ Josef także zaklął synów Izraela, mówiąc: Wspomnijcie, **kiedy** Bóg sobie was przypomni, wtedy wyniesiecie stąd moje kości. **Hebrajczyków 11,27** ²⁶ I Josef umarł w wieku stu dziesięciu lat, więc go z balsamowano oraz złożono do skrzyni w Micraim.

*50,11 co znaczy: Znikomość Micraim